

Kandidatspeciale i psykologi, Aalborg Universitet, 2020

Fællesskabers indflydelse på transkønnedes transitionsproces

Af Anna Høiseth, Birgitte Møller og Marie Nielsen

Dette speciale er udarbejdet af med hjælp fra vores tre anonyme interviewpersoner og er udgivet.

Udarbejdet af:

Anna Kronborg Høiseth: 20146644

Birgitte Liv Møller: 20144481

Marie Møller Nielsen: 20146887

Vejleder:

Patrick Karl Bender

Afleveret d. 29. maj, 2020

Aalborg Universitet

Psykologi

4. semester på kandidaten

Tegn: 275.328

Antal sider: 114,7 sider

Indholdsfortegnelse

1. INDLEDNING.....	3
1.1 Historisk rids	4
1.2 Transkønnede kvinders konstruktion af kønsidentitet	5
1.3 Problemformulering og problemafgrænsning	6
1.4 Videnskabsteoretisk indplacering	8
2. SYSTEMATISK REVIEW	9
2.1 Udarbejdelse af review	9
2.2 Gennemgang af udvalgte artikler	14
2.3 Fællesskaber vi ønsker at undersøge på baggrund af reviewet	19
3. METODE	20
3.1 Interview som metode	20
3.1.1 Semistruktureret interview	21
3.1.2 Interviewguide.....	21
3.2 Indsamling og behandling af data	25
3.3 Ethiske overvejelser i forbindelse med interview.....	28
3.4 Tematisk analyse.....	30
3.4.1 De seks trin og udførelsen af disse	31
3.5 De syv kvalitetskriterier.....	35
4. TEORI.....	38
4.1 Judith Butler - den heteroseksuelle matrice.....	38
4.2 Axel Honneths anerkendelsesteori.....	40
4.2.1 Kampen om anerkendelse og udlægningen af identitet og moral	41
4.2.2 De tre sfærer.....	44
4.2.3 Ringeagt og dennes betydning for identiteten	48
5. ANALYSE.....	52
5.1 Interviewpersonerne og deres fællesskaber.....	52
5.2 Præsentation af temaer og det tematiske kort.....	55
5.3 Fællesskabets funktion.....	56
5.3.1 Subtema: Anvendelse af fællesskabet	57
5.4 Fællesskabets reaktion og effekt	68
5.4.1 Subtema: Oplevelsen af støtte	69
5.4.2 Subtema: Oplevelsen af manglende forståelse	78
5.5 Opsamling på analysen.....	85
6. DISKUSSION	87

6.1 <i>Diskussion af metode</i>	87
6.1.1 Interview	87
6.1.2 Tematisk analyse	92
6.1.3 Specialets kvalitet.....	94
6.2 <i>Diskussion af etik</i>	96
6.3 <i>Diskussion af teori</i>	99
6.3.2 Judith Butlers queer-teori	102
6.4 <i>Diskussion af fund</i>	104
6.4.1 Forskningsartikler sammenholdt med specialets fund	104
6.4.3 Vennernes betydning for transkønnedes transitionsproces	113
7. PRAKSISRELEVANS	116
7.1 <i>Pårørendes betydning - et behov for rådgivning og viden</i>	116
7.2 <i>At varetage opgaven</i>	118
8. KONKLUSION	120
9. PERSPEKTIVERING	122
LITTERATURLISTE	125
BILAG 1: TRANSSKRIFTION	
BILAG 2: TRANSSKRIFTION	
BILAG 3: TRANSSKRIFTION	
BILAG 4: FLOWCHART	
BILAG 5: REVIEW ARTIKLER	
BILAG 6: INTERVIEWGUIDE	
BILAG 7: SAMTYKKEERKLÆRING	
BILAG 8: EKSEMPLER FRA TEMATISK ANALYSE	

1. Indledning

“NÅ, så fik du endelig mødt Jeanette (...) og så stivnede hun fuldstændig og så løb tårerne ned ad kinderne på hende” (...) og jeg tænkte, "hvad har jeg gjort" (...) og så siger jeg til hende, "er det så slemt?", "nej" siger hun så, "men nu kan jeg endelig få at vide, hvad fanden det er der foregår." - Jeanette (Bilag 3 J604-613)

Dette citat stammer fra en af vores interviewpersoner, Jeanette. Hun fortæller om hendes datters reaktion efter, at datteren tilfældigt mødte hende i kvindetøj. Jeanette havde nemlig i mange år ikke italesat over for sine børn, at hun er transkønnet. Citatet er et eksempel på, hvordan dét at være transkønnet og transitionere ikke udelukkende er en indre proces, hvor den transkønnede selv skal finde ud af, hvordan han eller hun vil udleve sin kønsidentitet, men at det også er en proces, der involverer andre mennesker. Ingen mennesker kan siges at agere og skabe dem selv i total uafhængighed af andre, og at springe ud som transkønnet har altså implikationer både for vedkommende selv, men også for dennes omgangskreds. Det er derfor interessant at undersøge, hvordan andre reagerer på, at den transkønnede skaber sin kønsidentitet. Transkønnede bruges i dette speciale som en paraplyterm, om personer, der ikke har en kønsidentitet, som typisk associeres med det køn, de er født med (American Psychological Association, 2015).

Da transkønnede er en gruppe, der giver udtryk for, at de oplever diskrimination forskellige steder i samfundet, bliver det relevant at undersøge de forhold, der har indflydelse på deres transitionsproces. Oplevelsen af diskrimination ses i en rapport kaldet "*Trans and intersex people – discrimination on the grounds of sex, gender identity and gender expression*" udarbejdet af EU i 2011. Den viste, at 79% af 2669 adspurgte transkønnede fra hele EU på daværende tidspunkt havde oplevet chikane, enten i form af transfobiske kommentarer eller fysiske eller seksuelle overgreb (Aguis & Tobler, 2011). Desuden peger forskningen på, at transkønnede som gruppe bærer præg af at have mange psykiske lidelser, samt at gruppen er overrepræsenteret i selvmordsstatistikkerne (Reisner et. al, 2016; Stewart, O'Halloran & Oates, 2017).

Transkønnede oplever altså mange problemer, der bl.a. påvirker deres mentale og fysiske sundhed negativt, hvilket i sig selv er et argument for at undersøge, hvad der har indflydelse på transkønnedes liv og velbefindende. For at forstå den manglende accept, transkønnede kan opleve i dag, er det relevant at skitsere lidt af den historie, der omgiver dem og deres muligheder for transition.

1.1 Historisk rids

I dag er transkønnethed ikke længere en psykiatrisk diagnose i Danmark, idet den blev fjernet fra listen over psykiske lidelser den 1. januar 2017 (DR.dk, 2017). Det er dermed ikke mange år siden, at transkønnede var en gruppe af mennesker, der blev karakteriseret ud fra et medicinsk perspektiv som psykisk syge, og derfor oplevede de at blive diskrimineret for deres kønsidentitet (Stryker, 2008). Denne diskrimination går helt tilbage til 1800-tallet, hvor nogle læger anså transkønnethed for at være en lidelse (Stryker, 2008). I starten af 1900-tallet var der dog nogle læger, der ikke anså transkønnethed på denne måde, og som gik ind for at støtte transkønnede i at udleve deres kønsidentitet (Stryker, 2008). Generelt så mange læger dog stadig transkønnethed som noget afvigende, der skulle behandles og kureres. Det blev anset for at være en seksualitet, der var mindre acceptabel end andre seksuelle afvigelser (Hines, 2017). I USA begyndte det i 1960'erne at være normalt, at transkønnede kunne få foretaget en kønsskifteoperation, og i 1970'erne blev dette anset for at være måden, hvorpå man kunne "kurere" transkønnethed. I den forbindelse blev transkønnede opfordret til at opgive deres tidligere liv og identitet, og dermed også omgangskreds, når de skiftede køn. De blev således rådet til at søge nye fællesskaber (ibid.).

Transkønnede har i mange år søgt ind i fællesskaber, der kunne acceptere dem, og hvor de kunne udleve deres kønsidentitet. I starten af 1900-tallets Tyskland eksisterede der natklubber for transvestitter, som transkønnede deltog i, og i midten af 1900-tallet blev der andre steder etableret brevklubber og mødesteder for transkønnede. Det var dog først med 3. bølge feminismen, at der for alvor var nogen, der begyndte at interessere sig for transkønnedes rettigheder (Hines, 2017). 3. bølge feministerne inkluderede transkønnede i deres sag, og i dag er de en del af LGBT-miljøet, hvor de bl.a. kan møde andre transkønnede. Transkønnede har altså i mange

år søgt ind i fællesskaber, der accepterer dem, også selvom de har haft det svært under de gældende samfundsnormer, hvorunder de har oplevet diskrimination. Hvordan sådanne samfundsnormer har indflydelse på måden, hvorpå transkønnede skaber deres kønsidentitet, undersøgte vi i vores projekt på 9. semester. Det er bl.a. en undren i forbindelse med dette projekt, der danner baggrund for dette speciales fokus, som er fællesskabers indflydelse på transkønnedes transitionsproces, og derfor vil der blive redegjort for hovedpointerne fra vores projekt på 9. semester i nedenstående afsnit.

1.2 Transkønnede kvinders konstruktion af kønsidentitet

Vores projekt på 9. semester omhandlede transkønnede kvinders konstruktion af kønsidentitet, og havde fokus på tre transkønnede kvinder: Ivy, Sasha og Natalia, der blev fulgt i DR1's dokumentarserie *Hunkøn* (2018). En tematisk analyse af udvalgte klip fra dokumentaren med baggrund i Judith Butlers queer-teori førte til, at vi udledte tre overordnede temaer. Disse var "fysisk konstruktion af kvindelighed", "social kvindelighed" og "samfundsnormer". I vores analyse viste vi, at deltagerne benyttede forskellige tiltag gennem både fysiske ændringer og kropssprog for at leve op til samfundsnormerne for hvordan en kvindes udseende og væremåde bør være. Disse normer bestod, ifølge vores anvendte teori, af et binært syn på køn, som deltagerne forsøgte at leve op til. Deltagerne forsøgte også at blive socialt anerkendt som kvinde, men lykkedes dog ikke altid med dette, og blev derfor nogle gange udsat for social straf. Dette kunne eksempelvis være afvisning fra mænd, når deltagerne fortalte, at de var transkønnede. De forholdt sig også til samfundsnormerne for, hvad det vil sige at være en kvinde - herunder det pres, som de følte, der var for, hvordan de skulle fremstå fysisk og socialt. Nogle af deltagerne søgte derudover anerkendelse for andet end deres køn, og de så ud til alle at være en del af fællesskaber, hvor køn ikke havde stor betydning, eller hvor de kunne udleve deres kønsidentitet (Nielsen, Møller & Høiseth, unpub). Accepten fra andre fællesskaber var modstridende med Butlers queer-teori, da det ifølge denne ville være meget svært for dem at finde fællesskaber, der vil acceptere dem, når de har en kønsidentitet, der adskiller sig fra det køn, de er født med, hvilket afviger fra normerne. Vi undrede os derfor over, at der var disse fællesskaber, som accepterede transkønnede, når teorien ikke kunne

forklare dette. Derfor fik vi lyst til at undersøge dette i vores speciale, hvilket vil uddybes nedenfor.

1.3 Problemformulering og problemafgrænsning

De samfundsnormer der havde indflydelse på, hvordan deltagerne i *Hunkøn* kunne skabe deres kønsidentitet, så ikke ud til at have indflydelse i alle grupper i samfundet. Da dokumentarserien ikke havde fokus på dette, var det ikke muligt for os, på daværende tidspunkt, at undersøge, hvad der var på spil i de grupper, der accepterede deltagerens transkønnethed. Desuden tillod vores anvendelse af Judith Butlers queer-teori os kun, at analysere på de overordnede samfundsnormer, som de transkønnede kvinder oplevede. Vi undrer os derfor over, hvordan transkønnede, på trods af at bryde med de overordnede samfundsnormer, har mulighed for at indgå i fællesskaber, og hvordan de oplever at indgå i disse, samt hvad der yderligere var på spil i relationerne, når accept fandt sted. Derfor ønskede vi at undersøge, hvilken indflydelse fællesskaberne har på deres transitionsproces, hvilket resulterede i følgende problemformulering:

Hvordan har forskellige fællesskaber indflydelse på transkønnedes transitionsproces?

For at få en præcis forståelse af problemformuleringen finder vi det nødvendigt at redegøre for essentielle begreber, der indgår i denne. Når vi taler om fællesskaber, er vi bevidste om, at der er forskellige teoretiske udlægninger af disse, men da vi har arbejdet uden en teoretisk baggrund i udformningen af vores interviewguide og de første trin i den tematiske analyse, har vi valgt at benytte en bred betegnelse af fællesskaber inspireret af *Sociologisk Leksikon* (2011). Når vi i specialet taler om fællesskaber, taler vi derfor om en gruppe mennesker bestående af to eller flere individer, der er sammen om noget og heraf føler en vis samhørighed. At have en vis samhørighed om noget indebærer at have en bevidsthed om, at man identificerer sig med nogle af de værdier eller egenskaber, det gældende fællesskab består af. Dette adskiller fællesskabet fra en gruppe, da man som en del af en gruppe ikke behøver at identificere sig med hverken egenskaber eller værdier i gruppen (Larsen & Pedersen, 2011).

Da vi beskæftiger os med transitionsprocessen, er det yderligere relevant at definere dette begreb. APA beskriver transitionen som en proces, der kan have en individuel varierende længde og omfang og derfor kalder vi dét, APA definerer som transition, for transitionsproces. Vi mener, at dette begreb dækker over, at transitionen er en aktiv proces, der ikke nødvendigvis har en afslutning, men kan vare hele livet. For os indbefatter transitionsprocessen en tilpasning af kønsudtrykket, så dette stemmer overens med kønsidentiteten. Da transitionsprocessen har flere aspekter, som vi berører i specialet, er det relevant at beskrive disse. En transitionsproces kan indeholde flere forskellige aspekter, herunder en medicinsk, juridisk og social. Medicinsk transition indbefatter fysiologisk tilpasning via hormoner eller operationer. Juridisk transition indebærer f.eks. at skifte køn på juridiske dokumenter. Den sociale transition indbefatter, at man gør andre bekendt med ens kønsidentitet, hvilket kan inkludere at springe ud som transkønnet (Lildal-Schrøder, 2020). Da transitionsprocessen er vejen til at udleve og udvikle ens kønsidentitet, er det relevant at definere begrebet kønsidentitet. Med udgangspunkt i APA's (2015) definition af kønsidentitet definerer vi kønsidentitet som en persons følelse af at være et bestemt køn. Vi anvender Judith Butlers forståelse af kønsidentiteten som en uadskillelig del af identiteten, da hun mener, at for at kunne forstå en person, så kønner man dem ud fra de samfundsmæssigt gældende normer der er for køn (Butler, 2011). Når vi anser kønsidentitet for værende en del af identiteten, er det derfor også relevant at definere identitetsbegrebet som det anvendes i dette speciale. Til dette benytter vi identitet som den udlægges af Axel Honneth, hvor identitet formes af intersubjektive oplevelser, hvilket vil blive uddybet i afsnit 4.2.1. Vi beskæftiger os dog ikke yderligere med hans identitetsbegreb, da vi fokuserer på transitionsprocessen. Derfor er det kun muligt for os at udtale os om, hvorvidt vores interviewpersoner kan udføre deres transitionsproces og dermed udleve deres kønsidentitet. Senere i diskussionen, under afsnit 6.4.2, vil vi derfor forholde os til, hvorvidt de har kunnet danne en fuld kønsidentitet.

For at kunne besvare vores problemformulering vil vi foretage tre semistrukturerede interviews med transkønnede personer. Disse interviews vil blive analyseret med Braun og Clarkes tematiske analyse, og temaerne vil herefter blive analyseret med udgangspunkt i Axel Honneths anerkendelsesteori og udvalgte begreber fra Judith

Butlers queer-teori. Analysen vil bidrage til en udforskning af, hvordan forskellige fællesskaber har indflydelse på transkønnedes transitionsproces. Den viden, vi producerer i dette speciale, er påvirket af vores videnskabsteoretiske ståsted, der er socialkonstruktionistisk. Derfor er det relevant at redegøre for, hvad socialkonstruktionisme er, hvilket vil fremgå i nedenstående afsnit.

1.4 Videnskabsteoretisk indplacering

Vi har et moderat socialkonstruktionistisk ståsted, da vores epistemologiske og ontologiske forholdene stemmer vel overens med denne retning, hvilket vil fremgå i det følgende afsnit.

Der findes forskellige grene af socialkonstruktionismen, hvoraf nogle er mere ekstreme end andre, og socialkonstruktionismen dækker generelt over mange forskellige teorier indenfor psykologien (Brinkmann, 2011). Overordnet mener alle socialkonstruktionister, at vi skaber virkeligheden gennem social interaktion. Radikale socialkonstruktionister vil mene, at verden kun består af vores egne sociale repræsentationer, mens andre socialkonstruktionister mener, at kun dele af verden består af sociale konstruktioner – det kan f.eks. være ideen om, at fysiske genstande eksisterer, men at det sociale liv konstrueres af mennesker selv (ibid.). Vores ståsted i dette speciale er moderat socialkonstruktionistisk, da vi ontologisk anerkender, at der findes fysiske genstande i verden, uafhængigt af vores sociale repræsentationer. Epistemologisk er de fleste socialkonstruktionister enige i, at menneskets viden om verden er socialt konstrueret, og dermed influeret af forskellige diskurser (ibid.). Dette synspunkt er vi også enige i, idet vi ikke mener, at der udelukkende findes objektiv viden, og vi er også selv bevidste om, at de argumenter, der fremkommer i specialet, kan være påvirket af specifikke diskurser. Disse kan f.eks. være, at transkønnede, som vi har vist i indledningen, er en udsat gruppe, der historisk set altid har oplevet diskrimination, og fortsat gør det. Da vi tilkender os, at viden er socialt konstrueret, kommer dette bl.a. til udtryk i vores metodiske fremgangsmåde, hvilket vil blive klarlagt i det metodiske afsnit 3.1.

Da vi nu har klarlagt baggrunden for specialets undersøgelse, ved at opridse den historiske baggrund for transkønnede, vores fund på 9. semester, samt specialets

fokus og videnskabsteoretiske indplacering, vil vi nedenfor gennemgå vores systematiske review over den forskning, der foreligger på dét område, vi undersøger.

2. Systematisk review

Vi har forsøgt at afdække, hvilken forskning, der findes om fællesskabers indflydelse på transkønnedes transitionsproces ved at foretage et systematisk review, og derfor vil de nedenstående afsnit beskrive, hvordan vi har udarbejdet dette. Vi vil desuden redegøre for de artikler, vi har fundet relevante på baggrund af vores inklusionskriterier, deres resultater, og hvad vi finder relevant at undersøge på baggrund af dette.

2.1 Udarbejdelse af review

For at afdække hvilken forskning der er foretaget omkring fællesskabers indflydelse på transkønnedes transitionsproces, har vi udført et systematisk review ud fra databaserne PsycInfo, ProQuest og Scopus. De tre databaser er ejet af forskellige udbydere og giver hver især, med deres afdækning af forskelligartet forskning, mulighed for at komme vidt omkring vores undersøgelsesområde. PsycInfo er udbudt af American Psychological Association og er en specifik psykologisk database, der indeholder kernelitteratur på vores fagområde, psykologien. Scopus udbydes af Elsevier og er en bredt dækkende database, der indeholder specifikke sociologiske databaser. Proquest er en vidtfavnende database med et europæisk fokus, der indeholder mange artikler indenfor de humanistiske og samfundsvidenskabelige retninger. Dermed giver en søgning på disse tre databaser os mulighed for at afdække et bredt udsnit af området.

For at kunne afdække den eksisterende viden på vores interesseområde, der omhandler, hvordan forskellige fællesskaber har haft indflydelse på transkønnedes transitionsproces, oversatte vi de tre mest relevante termer for dette undersøgelsesområde til engelsk og fandt synonymer for disse. Dermed blev termene “transkønnede”, “transitionsproces” og “fællesskaber” brugt til dannelsen af tre forskellige engelske synonymgrupperinger. Disse grupperinger kalder vi

fremadrettet for “blokke”. For at udvide disse blokke søgte vi at afdække de relevante synonymer for ovenstående termer, og den betydning de indeholder. For at finde flere synonymer til vores søgestreng udførte vi også en indledende søgning på PsycInfo med alle tre blokke i abstract og kvalitative studier sorteret efter relevans. Keywords i de relevante fremkomne artikler blev gennemset og benyttet som yderligere inspiration til udformningen af blokkene. De relevante engelske synonymer i de tre blokke udgør altså vores søgestreng, der er vist i nedenstående skema.

	Dansk term	Engelske synonymer
Blok 1	Transkønnede	"Trans person*" OR transgender* OR transperson* OR transsexual* OR "non-conforming" OR tranny* OR trannie*OR "gender-bender" OR "gender divers*", queer, "gender-diverse", "gender diversity"
Blok 2	Transitionsproces	Transition* OR transformation OR reveal* OR passage* OR liminalit* OR "gender switching" OR "sex change" OR "transitioning narrative*"
Blok 3	Fællesskaber	Communit* OR surround* OR "social support*" OR "social belonging*" OR group* OR belonging* OR collective* OR relationship* OR friend* OR peer* OR famil*, "social group membership*", "social group*", "sense of community"

Figur 2.1: Søgestreng til brug i databaser.

Med databasernes forskelligartede fokus var det under udarbejdelsen af søgestrengene nødvendigt at angive forskellige termer og krav til de ønskede artikler. Fremgangsmåden til at udvikle den givne søgestreng var dog den samme i alle databaser. Vi startede med at angive én term af gangen fra første blok af synonymer, notere antal hits og undersøge, hvorvidt det gav uønskede udslag i form af irrelevante artikler. Der var flere termer, der skabte “støj” ved at være almindeligt anvendt i andre sammenhænge end den, vi undersøgte eller ved at inkludere for mange andre

grupper end transkønnede. Et eksempel på dette var ordet “queer”, der gav mange ekstra hits, når den blev tilføjet i blok 1, men efter en gennemgang af et udsnit af disse artikler så vi, at ordet dækkede over for mange andre kønsidentiteter end dén, vi undersøger. Denne gennemgang foretog vi således også for termerne i blok 2 og 3. På denne måde sikrede vi os en systematisk gennemgang af alle termer og opbyggede, som det ses i skemaet nedenfor, udførlige og relevante søgestrengte for hver af databaserne.

Database	Søgestreng	Kriterier	Antal hits	Dato for søgning
PsychInfo	<p>Blok 1: "Trans person*" OR transgender* OR transperson* OR transsexual* OR "non-conforming" OR tranny OR "gender divers*"</p> <p>Blok 2: Transition* OR transformation* OR liminalit*</p> <p>Blok 3: Communit* OR "social support*" OR group* OR belonging* OR collective* OR relationship* OR friend* OR peer* OR famil*</p>	<p>Publication type: Peer reviewed.</p> <p>Field: Abstract.</p>	330	13/02/20
Scopus	<p>Blok 1: "trans person*" OR Transgender* OR transperson* OR transsexual* OR "non-conforming" OR tranny* OR trannie* OR "gender-bender" OR "gender divers*"</p> <p>Blok 2: transition* OR transformation OR liminalit*</p> <p>Blok 3: communit* OR "social support*" OR belonging* OR</p>	<p>Automatisk peer-reviewed.</p> <p>Subject areas: Social sciences og psychology.</p>	307	16/02/20

	friend* OR peer* OR famil*	Languages: Dansk, engelsk, norsk, svensk. Field: "Article title, abstract og keywords".		
ProQuest	Blok 1: "Trans person*" OR Transgender* OR transperson OR transsexual* OR "non-conforming" OR tranny* OR trannie* OR "gender-bender" OR "gender divers*" Blok 2: Transition* OR transformation OR liminalit* Blok 3: Communit* OR "social support*" OR belonging* OR collective* OR relationship* OR friend* OR peer* OR famil*	Peer- reviewed. Document type: Article. Language: Dansk, engelsk, norsk og svensk. Field: Abstract.	415	16/02/20

Figur 2.2: Individuelle søgestrengene for hver database.

På disse databaser fik vi sammenlagt 1052 antal hits, hvor hvert enkelt hit indeholdte minimum ét term fra alle tre blokke. De ovenstående hits fra databaserne blev fordelt mellem os og gennemgået på baggrund af vores opsatte inklusionskriterier.

Inklusionskriterierne bestod i, at undersøgelsen skulle være foretaget fra den transkønnedes perspektiv, eller dennes perspektiv skulle være et element af undersøgelsen. Undersøgelsen skulle derudover være foretaget i en vestlig kontekst og være læselig for os, altså være forfattet på dansk, norsk, svensk eller engelsk. Det sidste inklusionskriterie bestod i, at undersøgelsen skulle være en artikel eller et review, der indeholdte transition og relationer som en del af fokusområdet, eller som det primære fokusområde.

Ud fra artiklernes overskrifter blev abstracts på umiddelbart relevante artikler læst, disse hedder “læste abstracts” i skemaet nedenfor. På baggrund af inklusionskriterierne blev nogle artikler godkendt til en grundigere gennemgang og fordelt mellem os. Disse fremgår som “artikler godkendt pba. abstract”. De artikler, der ikke umiddelbart levede op til inklusionskriterierne eller var duplikater, blev frasorteret og fremgår under “antal fravalgte”.

	PsychInfo	Scopus	ProQuest
Læste abstracts	120	84	48
Artikler godkendt pba. abstract	36	28	11
Antal fravalgte	11	8	1

Figur 2.3: Skema over antal relevante artikler.

Der fremkom 55 relevante artikler, hvoraf 11 af disse var duplikater, der derfor ikke fremgår i nedenstående kategori “antal fravalgte”. De nu 44 godkendte artikler blev gennemgået og ud af disse blev 24 artikler udvalgt til gennemlæsning. Ud af disse blev 14 godkendt til review på baggrund af inklusionskriterierne. Denne proces er anskueliggjort i vores flowchart (bilag 4).

Ovenstående viser vores udvælgelsesproces af artikler, og generelt fremkom det i vores første gennemgang af de 1052 hits, at der var mange forskelligartede fokusområder, der involverede transkønnede, transition og fællesskaber. Heriblandt et forskningsmæssigt fokus på forældres oplevelse af at have et transkønnet barn

eller at være partner til en transkønnet, transkønnedes oplevelse af sundhedssektoren i deres respektive land, og undersøgelser af transkønnedes livskvalitet og trivsel. Diskrimination, depression og selvmord udgjorde også en del af forskningsfeltet. Herudover var der artikler med fokus på skolepolitik, lovmæssige ændringer, transkønnedes seksuelle orientering, medicinsk fokus (hormoner og operationer) og hvordan psykologer eller terapeuter kan arbejde med en transkønnet klient. Vores udvalgte artikler havde dog, med udgangspunkt i vores inklusionskriterier, et mere begrænset fokus, der gjorde, at emner som disse blev fravalgt. Vi har altså på baggrund af vores systematiske søgninger fundet 14 artikler, der kunne godkendes på baggrund af vores inklusionskriterier. De relevante fokusområder i disse artikler og deres indhold vil blive præsenteret nedenfor.

2.2 Gennemgang af udvalgte artikler

I dette afsnit vil der foreligge en gennemgang af hovedpointerne fra de 14 artikler, vi har godkendt til at indgå i vores review. Vi vil kort gennemgå, hvilke fællesskaber de undersøgte og hvilken betydning de har for transitionsprocessen. Dernæst grupperes artiklernes fund på baggrund af de fremlagte fællesskaber.

Vi grupperede de 14 godkendte artikler efter hvilke fællesskaber, de undersøgte og udformede et skema hvori vi bl.a. noterede anvendt metode, hvilke deltagere, der indgik og vigtige pointer (bilag 5). Otte artikler behandlede mere end ét fællesskab, herunder LGBT-miljø, familie, romantiske forhold, venner og arbejdsplads (Brown et al., 2013; Levitt & Ippolito, 2014). Andre artikler behandlede kun ét fællesskab, såsom familien, LGBT-bevægelsen, forældre-barn relationen eller relationen mellem romantiske partnere (Dentice & Dietert, 2015; Veldorale-Griffin, 2014; Alegría, 2010). Vi fandt ikke, at der var nogen artikler, der udelukkende undersøgte venner som et fællesskab uafhængigt af andre fællesskaber. Venner blev eksempelvis undersøgt under samme kategori som LGBT-fællesskaber eller nære relationer såsom familien. Dette var blandt andet tilfældet i et studie af Pflum, Testa, Balsam, Goldblum, og Bongaret (2015), der ikke skelnede mellem ciskønnede venner og LGBT-venner. Vigtigheden af social støtte for den transkønnedes transitionsproces er dog, uanset uskarpe opdelinger af fællesskaber, tydeligt tilstede og den sociale støttes betydning vil blive gennemgået yderligere nedenfor. Derudover vil der

komme en gennemgang af familiens indflydelse og romantiske relationer samt LGBT-fællesskaber og arbejdspladsen. Denne gennemgang udfoldes for at danne et overblik over de fællesskaber, der har betydning for den transkønnedes transitionsproces.

Social støttes betydning

En transitionsproces indebærer bl.a., at skulle "springe ud" for relationer. For overhovedet at kunne springe ud til at begynde med, er social støtte fra de nærmeste mennesker og samfundet omkring den transkønnede vigtig. Som det påpeges i adskillige af de inkluderede artikler, er konsekvenserne af manglende social støtte store for den transkønnedes fysiske og mentale sundhed. Det ses bl.a., at social støtte er den mest beskyttende faktor mod dårlig mental sundhed og i sidste ende selvmord. I nogle studier giver deltagerne udtryk for, at de slet ikke ville kunne have klaret deres transitionsproces uden støtte fra deres familie (Stewart, O'Halloran & Oates, 2018). I et studie af Budge, Katz-Wise, Tebbe, Howard, Schneider, og Rodriguez (2013) ses det også, at social støtte fungerer som en "buffer" mod emotionel modgang. Studiet viser, at hvis en transkønnet oplevede social støtte igennem transitionen, var den transkønnede også bedre til at finde social støtte og en fornemmelse af fællesskab efter transitionen. Transitionen er altså ikke udelukkende en individuel proces, men er også relationel, som Bethea og McCollum (2013) skildrer i deres interviewundersøgelse. Her undersøgte man transitionens indflydelse på relationer, og hvad deltagerne opnåede og mistede i transitionsprocessen. De fandt, at dét at springe ud er en intern psykologisk proces, men at den også involverer familie, venner og alle andre sociale relationer omkring den transkønnede. Den største forandring ved at springe ud var effekten, som dette fik på kvaliteten af vigtige og intime relationer, hvor deltagerne ofte oplevede en distance eller barriere i nogle relationer. Derfor var der nogle transkønnede, som ikke ville risikere at miste venner og familie og derfor ikke udlevede deres kønsidentitet. At skabe sin kønsidentitet er altså både en individuel og relationel proces, og foregår ikke upåvirket af relationerne omkring den transkønnede (Bethea & McCollum, 2013). Fællesskaberne omkring den transkønnede spiller altså en stor rolle for den transkønnedes transition og trivsel. Nedenfor vil den relevante forskning grupperes i

forskellige fællesskaber og den opnåede viden om fællesskabernes betydning vil blive gennemgået.

Familiens indflydelse og romantiske relationer

Som nævnt ovenfor er familiens indflydelse på den transkønnedes transition mærkbar, og dette ses også tydeligt i en interviewundersøgelse af von Doussa, Power og Riggs (2017). Denne viste, at nogle transkønnede ville beskytte familiemedlemmer for den antagede forstyrrelse, en transition kan medføre. Dette hensyn til familiemedlemmernes trivsel eller bevarelsen af relationerne havde dog den konsekvens, at den bremsede eller pausesatte den transkønnedes transition. Familiens accept er altså af stor betydning for den transkønnede og dennes transitionsproces.

Der er i forskningen især fokus på relationen mellem en transkønnet forælder og dennes barn under transitionsprocessen, hvor to ud af tre af de artikler, der udelukkende undersøgte familierelationer, havde fokus på forældre-barn relationen. I en undersøgelse af transkønnede forældre og børn af transkønnede forældre, blev forholdet mellem disse undersøgt. Undersøgelsen fokuserede på perioden, hvor forælderen sprang ud, transitionerede og det nuværende forhold til barnet. Her viste familiens accept sig at være en beskyttende faktor i relation til flere negative konsekvenser for transkønnede personer, herunder stofmisbrug og selvmord (Veldorale-Griffin, 2014). Transkønnede rapporterer også selv, at familiens accept er det, der fylder og betyder mest. Dette viser Eisenberg og Zervoullis' (2019) studie omhandlende de kompleksiteter som ældre transkønnede kvinder oplever ved at være transkønnet og under transitionsprocessen. Her fandt man, at LGBT-organisationer er en vigtig del af den støtte, som de transkønnede kvinder oplever, men at godkendelse fra familie, var det som fyldte og betød mest.

Romantiske relationer har også en positiv indflydelse på transkønnedes transitionsproces. En undersøgelse så på prævalensen af romantiske relationer blandt transkønnede mænd, og hvor mange der bliver sammen gennem den ene parts transition. Derudover undersøgte de relationen mellem opfattet social støtte fra romantiske forhold og den mentale sundhed hos den transkønnede. Halvdelen rapporterede, at forholdet vedblev. De deltagere der var i et forhold, rapporterede færre symptomer på depression og undersøgelsen viste altså, at det er vigtigt at have

tætte støttende relationer under og efter en transition (Meier et al, 2013). På trods af ovenstående positive effekter, som støttende relationer har, fandt man i en undersøgelse af Budge, Katz-Wise, Tebbe, Howard, Schneider og Rodriguez (2013), at det var sværest at få støtte fra familie og partner. Selvom familien, for nogen, er det vigtigste fællesskab at modtage støtte fra, er der andre fællesskaber, der kan bidrage med social støtte, herunder ligesindede fra et LGBT-fællesskab.

LGBT-fællesskab

Familien er altså det sociale fællesskab, der betyder mest for den transkønnedes transition. Det er dog ikke uden betydning, at den transkønnede får støtte fra et ligesindet og forstående netværk, såsom LGBT. Dette beskrev et studie udført af Dentice og Dietert (2015), der så på begrebet liminalitet og transkønnedes transition. Liminalitet henviser til en "midt-imellem"-status, som er den status, transkønnede kan befinde sig i, når de transitionerer fra én kønsidentitet til en anden. Her fandt man, at det sociale netværk var brugbart, både når den transkønnede emotionelt og fysisk transitionerede. I denne undersøgelse gjorde LGBT-netværket sig mest bemærket, når deltagerne talte om social støtte, fordi de kunne hjælpe hinanden og få hjælp (Dentice & Dietert, 2015). Det ses også, at dét at blive støttet og støtte andre transkønnede, giver de transkønnede en følelse af stolthed og mening (Budge et al., 2013). Studiet af Stewart, O'Halloran og Oates (2017) viste også, at deltagelse i LGBT og andre støttegrupper for transkønnede var hjælpsomt i transitionsprocessen. Dog viste et enkelt studie, at deltagerne typisk svarede, at LGBT-miljøet ikke accepterede dem, fordi de var transkønnede. I stedet deltog de i støttegrupper for transkønnede som hjalp dem (Brown et al., 2013). LGBT-fællesskaber indeholder altså ofte social støtte. Modsat ses det, at arbejdspladsen indeholder udfordringer, hvor dét at springe ud eller transitionere kan være problematisk, hvilket vil blive uddybet nedenfor.

Arbejdspladsen

LGBT er altså overordnet set et fællesskab, hvor transkønnede oplever støtte, mens arbejdspladsen kan opleves som et prekært sted at springe ud. En undersøgelse viste, at 44% oplevede jobdiskrimination eller frygt for at springe ud på arbejdet (Veldorale-Griffin, 2014). Det er også et af de sværeste og mest kontroversielle

områder at springe ud. Der er flere praktikaliteter forbundet med processen, som eksempelvis kunne involvere at skulle have nye kort, sikkerhedsspørgsmål, arbejdspapirer osv. (Bethea & McCollum, 2013). Derudover kunne de transkønnedes kønsidentitet overskygge deres kompetencer på arbejdet, og sociale medier gjorde det til en risiko, at deres kønsidentitet blev offentliggjort. Det blev svært at være tro mod sig selv af frygt for afvisning og ringere vilkår på arbejdspladsen, herunder dårligere løn, ingen ansættelse, firing og diskrimination (Levitt & Ippolito, 2014). Arbejdspladsen som fællesskab er altså et socialt miljø, der ikke rummer store muligheder for social støtte og forståelse.

Opsummering

Som vi har vist i de ovenstående afsnit er social støtte generelt helt essentiel for transkønnedes transitionsproces. Social støtte har en positiv indflydelse på blandt andet transkønnedes mentale sundhed, trivsel og hvorvidt de overhovedet springer ud. Transkønnede peger selv på familien som værende det vigtigste og mest betydningsfulde fællesskab i deres transitionsproces, og for at beskytte familien og bevare relationerne til denne vælger nogle transkønnede at bremse eller pausesætte deres transition. Familiens accept er en beskyttende faktor i forhold til flere negative konsekvenser, såsom stofmisbrug og selvmord. Ligeledes er forholdet til en romantisk partner et vigtigt fællesskab, der kan lede til færre symptomer på depression. Der er altså flere fysiske og mentale sundhedsproblemer, som tætte støttende relationer, kan modvirke. Støtte fra ligesindede netværker som LGBT-fællesskaber eller støttegrupper er også vigtige, da de kan give mulighed for at hjælpe andre og modtage hjælp under transitionsprocessen. Det kan modsat ses, at arbejdspladsen er et fællesskab, der umiddelbart synes svært at opnå social støtte fra. At transitionere på arbejdspladsen giver anledning til frygt hos den transkønnede, hvis kompetencer kan risikere at blive overset og denne kan risikere at få ringere vilkår. Forskellige fællesskaber har altså forskellige indvirkninger på transkønnedes transitionsproces: Nogle yder social støtte og andre det modsatte.

2.3 Fællesskaber vi ønsker at undersøge på baggrund af reviewet

Den store betydning, familie og partner kan have for en positiv transitionsproces, medfører, at vi finder det relevant at undersøge familien som fællesskab, hvor en eventuel partner også er inkluderet. Desuden finder vi det også relevant at undersøge venskaber som et fællesskab, da venskabers betydning for transitionsprocessen generelt ikke bliver undersøgt i særlig høj eller konkret grad. Venskaber som en afgrænset selvstændig kategori, er derfor ikke klarlagt. Derfor finder vi det relevant specifikt at undersøge familiens og venners indflydelse på transitionsprocessen, da forskningen tyder på, at det førstnævnte fællesskab er det mest betydningsfulde og indflydelsesrige fællesskab at modtage støtte fra for den transkønnede, og det sidstnævnte er det ringest undersøgte fællesskab. For at bevare muligheden for at kunne undersøge ovennævnte fællesskaber i dybden, vil vi ikke specifikt undersøge de andre nævnte fællesskaber, hvilket vil blive uddybet under afsnit 3.1.2. Vi har set, at meget af forskningen omkring transkønnede fokuserer på deres vilkår, og hvordan de behandles i samfundet samt hvilke negative konsekvenser diskrimination eller manglende støtte har. Vi ønsker i stedet

at have fokus på de sociale ressourcer, den transkønnede har tilgængelig i form af fællesskaber, og på denne måde vise de positive elementer i transitionsprocessen og dermed bedrive forskning, som kan fremme transkønnedes trivsel. Dette vil vi gøre ved at undersøge, hvordan forskellige fællesskaber omkring de transkønnede har indflydelse på deres transitionsproces. Ved at undersøge fællesskabers indflydelse kan vi forhåbentlig skabe en viden, som kan benyttes til at fremme transkønnedes trivsel i transitionsprocessen. Vores indledende undren, der er bygget på tidligere fund fra 9. semester, som vi har undersøgt gennem dette systematiske review, fastholdes altså og lyder derfor stadig: Hvordan forskellige fællesskaber har indflydelse på transitionsprocessen hos transkønnede.

3. Metode

Da vi benytter det kvalitative forskningsinterview som metode til at indsamle vores data, er det relevant at beskrive både udførelse og metodiske refleksioner ift. at udføre et interview. Derfor vil nedenstående bestå af en beskrivelse af specialets semistrukturerede interviewform, som også indbefatter en kort, generel redegørelse for det kvalitative interview. I forbindelse med redegørelsen for det semistrukturerede interview vil vi beskrive refleksioner og valg ift. udformningen af interviewguiden. Dernæst vil der foreligge metodiske overvejelser og beskrivelser af at udføre og transskribere interviewet og vi vil fremlægge de etiske overvejelser, vi har haft i forbindelse med at lave vores interviews. Afslutningsvist vil der foreligge en redegørelse for tematisk analyse, og hvordan vi har udført denne samt gennemgang af kvalitetskriterierne for kvalitativ forskning.

3.1 Interview som metode

Det kvalitative forskningsinterview er en professionel samtale, som har til formål at producere viden. Det er altså en samtale, der har en struktur og et formål, og hvor viden bliver konstrueret mellem parterne i form af deres interaktion (Kvale & Brinkmann, 2008). Det kvalitative forskningsinterview bygger på den kvalitative holdning, om at fænomener i verden må beskrives, før der kan udvikles en teori om dem, og fænomener må forstås, før de kan forklares (ibid.). Inden for det kvalitative forskningsinterview kan der være paradigmatisk forskelle, hvad angår formålet med at foretage et interview. Fænomenologiske forskere vil prøve at få præcise beskrivelser af, hvordan bestemte fænomener opleves, imens socialkonstruktionister eller diskursanalytikere i højere grad vil se på, hvordan fænomener italesættes og gøres af mennesker (Tinggaard & Brinkmann, 2010a). Da vi tilkender os en moderat socialkonstruktionistisk tilgang, tager vores interview også udgangspunkt heri. Dog benytter vi også elementer fra den fænomenologiske tilgang, hvilket vil blive diskuteret i afsnit 6.1.1.

Man kan bygge sit forskningsinterview op på flere forskellige måder. Hvordan man vælger at opbygge sit interview, afhænger af, hvad man ønsker at undersøge. Almindeligvis skelner man mellem flere forskellige kvalitative forskningsinterview;

eksempelvis det strukturerede interview eller det semistrukturerede interview, alt afhængig af hvor struktureret interviewet skal være. I specialet har vi valgt at arbejde med det semistrukturerede interview, og derfor vil vi i nedenstående afsnit redegøre for dette, samt argumentere for valget heraf.

3.1.1 Semistruktureret interview

Et semistruktureret interview er et struktureret men samtidigt fleksibelt interview, da interviewerens benytter en interviewguide, der både strukturerer og giver plads til, at interviewerens kan følge op på forskellige vinkler eller tematikker, som den interviewede beskriver. Herved kan det semistrukturerede interview benytte dialogens vidensproducerende potentialer, og interviewerens bliver dermed mere synlig som en vidensproducerende deltager i interviewet sammen med den interviewede (Brinkmann, 2012). Dette stemmer overens med vores socialkonstruktionistiske ståsted. Der er både fordele og ulemper ved at benytte det semistrukturerede interview, hvilket vil blive diskuteret i afsnit 6.1.1. I specialet har vi dog valgt at arbejde med det semistrukturerede interview, da dette giver mulighed for at foretage en delvist induktiv dataindsamling, som kan være fordelagtig, da der ikke foreligger megen forskning på fællesskabers indflydelse på transkønnedes transitionsproces. En induktiv tilgang indebærer, at man arbejder med data på en måde, så man formulerer en teori på baggrund af den data, man har indsamlet, fremfor at arbejde med data ud fra en allerede eksisterende teori (Boolsen, 2010). En semistruktureret interviewform giver os dermed mulighed for stadig at forholde os åbne overfor nye aspekter af emnet, og samtidig giver interviewguiden os mulighed for at spørge ind til de specifikke fællesskaber, vi gennem vores review har vist, er vigtige under transitionsprocessen. Hermed lader vi os inspirere af tidligere forskning, hvor der er plads til, at andre aspekter kan udfolde sig.

3.1.2 Interviewguide

Interviewguiden er det manuskript, der er den strukturerende del af det semistrukturerede interview. En interviewguide kan styre interviewet i forskellig grad, og kan også variere i, hvor detaljerig eller teoristyret den er. Alt dette er afhængig af, hvilken forforståelse man har om det emne, man ønsker at undersøge, samt hvilken metodisk ramme, man arbejder indenfor (Tanggaard & Brinkmann, 2010a). Vi har i vores udarbejdelse af interviewguiden arbejdet med nogle

forskningsspørgsmål, som vi ønskede at få besvaret. Disse tog udgangspunkt i problemformuleringen og var: "Hvilke fællesskaber har haft indflydelse på deres transitionsproces - både i forhold til støtte og betydning?", "hvordan har fællesskaberne haft positiv og negativ betydning?", "hvilket fællesskab har ydet mest støtte?", og "hvilket fællesskab har det betydet mest at få støtten fra?".

Forskningsspørgsmål egner sig ikke til at blive benyttet i et interview, da de kan være for abstrakte. Interviewspørgsmål er mere anvendelige i interviewsituationen, da de er konkrete og formuleret med hverdagsord og -termer (Tanggaard & Brinkmann, 2010a). Som det også ses i interviewguiden (bilag 6) har interviewspørgsmålene en mere beskrivende dimension, som skal søge at besvare forskningsspørgsmålene. Dog er vores forskningsspørgsmål forholdsvis egnede til at indgå i en interviewguide, men disse er bl.a. blevet konkretiseret mere ved at spørge ind til specifikke fællesskaber med et spørgsmål som: "Kan du fortælle om, hvordan din familie har haft indflydelse for dig under din transitionsproces? Det kan både være positivt og negativt". Herved har vi fået vores forskningsspørgsmål operationaliseret til interviewspørgsmål.

Interviewguidens fokus

Vores interviewguide indeholder temaer, som vi har fundet vigtige at få afdækket, hvilket betyder, at guiden har en tematisk dimension (Tanggaard & Brinkmann, 2010a). Disse temaer er "transition og fællesskab", hvor vi har fokus på familie og venner samt "betydning/vigtighed og mængde af støtte" (bilag 6).

I reviewet fandt vi, at familien fylder en del i forskningen, og i flere artikler kunne vi se, at dette også var det mest betydningsfulde fællesskab og derfor har vi valgt at inddrage familien som et fællesskab i interviewguiden. Fællesskabet "venner" er ikke et fællesskab, som fylder meget i forskningen, hvilket vi synes er interessant, og noget vi gerne vil undersøge nærmere, hvorfor det også er et tema i interviewguiden. I reviewet fandt vi desuden andre fællesskaber som LGBT og arbejde, som vi dog ikke har valgt at have fokus på i interviewguiden. Dette valg er taget på baggrund af, at vi gerne ville undersøge fællesskaberne familie og venner i dybden, fremfor at inddrage for mange fokusområder, der kunne resultere i et interview, der kun berører fællesskaberne på overfladen. Vi har igennem reviewet også fundet ud af, at betydningen af støtte og mængden af denne ikke nødvendigvis er sammenhængende.

Dette synes vi har været vigtigt og interessant at få undersøgt, og derfor udgør “betydning/vigtighed og mængde af støtte” et tema i interviewguiden. Disse temaer kan siges at være dannet på baggrund af en deduktiv tilgang, da de er formet ud fra viden opnået i vores review. Denne tilgang indebærer, at man tager udgangspunkt i teorier, som man efterprøver (Boolsen, 2011). Interviewguiden blev altså styrende for, hvad vi gerne ville have afdækket. Dog er spørgsmålene i interviewguiden formuleret åbent på baggrund af en induktiv tilgang, således at der er mulighed for at fokusere på dét, der iflg. interviewpersonen er vigtigt at snakke om i forbindelse med fællesskaber under transitionsprocessen. Vi startede derfor med at spørge "kan du fortælle om et fællesskab, der har haft indflydelse på din transitionsproces?", som ikke er et spørgsmål, der relaterer sig til nogle af de ovenstående fællesskaber. At åbne med dette spørgsmål var et bevidst valg, fordi vi gerne ville have interviewpersonens umiddelbare svar. Dette gjorde det muligt, for interviewpersonen at fortælle om andre fællesskaber, som ikke er med i interviewguiden, og herved lader vi ikke vores forhåndsviden påvirke interviewpersonens første indskydelse. Interviewguiden er altså udformet således, at der er plads til at tale om et hvilket som helst fællesskab, som interviewpersonen ønsker, men at alle ovennævnte fællesskaber i guiden skal berøres. Til hvert tema i interviewguiden er der forskellige typer af spørgsmål, hvilket vil blive uddybet nedenfor.

Interviewguidens opbygning

Vores interviewguide indeholder forskellige typer af spørgsmål, og her vil vi gennemgå de typer, der er anvendt i specialet. I begyndelsen af interviewet stillede vi nogle faktuelle spørgsmål, der for eksempel omhandlede, hvor gamle de var, da de påbegyndte deres transitionsproces. Derefter afklarede vi definitionerne på begreberne “fællesskab” og “transitionsproces” med interviewpersonen, således at vi alle havde den samme forståelse under resten af interviewet. Hernæst begyndte vi at snakke om fællesskaber. Det *indledende spørgsmål* giver anledning til, at interviewpersonen fortæller om en konkret situation (Tanggaard & Brinkmann, 2010a). Udover at have startet interviewet med ovenfor beskrevne indledende spørgsmål, benytter vi desuden et indledende spørgsmål, når vi spørger ind til de to udvalgte fællesskaber, som vi ønsker at undersøge. Et eksempel på dette er: “Kan du fortælle om, hvordan din familie har haft indflydelse for dig under din

transitionsproces? Det kan både være positivt og negativt”. Dette lægger op til, at interviewpersonen kan fortælle sine umiddelbare tanker om dette fællesskab og dettes indflydelse på deres transitionsproces. Efter et indledende spørgsmål kommer de *opfølgende spørgsmål*, hvis formål er at holde gang i fortællingen og få uddybet relevante dimensioner af beskrivelserne (Tanggaard & Brinkmann, 2010a). Vores opfølgende spørgsmål har til formål at få en mere detaljeret beskrivelse af de fællesskaber og situationer interviewpersonen beskriver, og sikrer, at vi kommer omkring nogle af de aspekter af fællesskabet, vi ønsker at få afdækket. Derudover bidrager disse spørgsmål til at holde samtalen i gang. Et eksempel på opfølgende spørgsmål er: “Hvem er en del af det fællesskab?” eller “hvad gjorde din familie for at støtte dig?”. Derudover har vi arbejdet med *specificerende spørgsmål*, som spørger mere direkte til det, interviewpersonerne beskriver (Tanggaard & Brinkmann, 2010a). Dette bliver i interviewguiden kaldet “hjælpe spørgsmål”. Eksempler på dette er: "Hvad fik det dig til at føle?" eller "hvad gjorde du så?". Disse står ikke under hvert spørgsmål, men fungerer mere som en påmindelse og hjælp til interviewer, hvis samtalen kommer til at gå i stå. Hjælpe spørgsmålene kan altså bruges til at holde samtalen i gang og de kan stilles under hele interviewet. Afslutningsvist indeholder vores interviewguide også *fortolkende spørgsmål*, som vi har valgt at kalde “validering” i interviewguiden. Disse er heller ikke fast formulerede spørgsmål, men mere vendinger som søger bekræftelse på, at man har forstået interviewpersonen korrekt (Tanggaard & Brinkmann, 2010). Eksempler på dette er: ”Du mener altså...” eller ”har jeg forstået det rigtigt, at...”. Det er vigtigt at stille validerende spørgsmål, således at det bliver afklaret, om interviewer har forstået interviewpersonen korrekt og desuden kan det have den effekt, at det får vedkommende til at uddybe yderligere (ibid.). Ved at have ét indledende spørgsmål og få opfølgende spørgsmål er vores interviewguide fleksibel, således at interviewer kan vurdere, hvornår noget skal forfølges og med vores hjælpe spørgsmål får interviewer hjælp til, hvordan dette kan gøres.

Foruden forskellige typer af spørgsmål indeholder interviewguiden en briefing og en debriefing, som foregår hhv. før og efter interviewet (bilag 6). Briefingen indeholder information om, hvem vi er, hvad interviewet vil handle om og anonymitet. I briefing forklarer vi, at hvis vi stiller et spørgsmål, som for interviewpersonerne kan virke indlysende, så er det blot fordi, vi vil blive klogere på, hvad de mener.

Dette vælger vi, at fortælle dem så de ved, at vores eventuelle indspørgen til et tilsyneladende indlysende begreb, blot er en validering af, at vi taler om det samme. Ved at pointere, at vi blot er nysgerrige og ikke uforberedte, undgår vi at støde en interviewperson. Vi har valgt kun overordnet at fortælle om specialets formål inden interviewet, da dette muligvis kan påvirke, hvordan interviewpersonerne svarer på vores spørgsmål. Samtidig har vi dog informeret interviewpersonerne tilstrækkeligt om, hvad interviewet omhandler, så de ved, hvad de medvirker i. Debriefingen består i, at vi takker dem for deres deltagelse og uddyber mere detaljeret, hvad specialets fokus er.

Interviewguidens opbygning er altså skabt på baggrund af overvejelser herom og om de forskellige typer af spørgsmål, der indgår. Disse overvejelser er bl.a. baseret på den viden, vi har om, hvad et semistruktureret interview er, og hvad vi ønsker at få besvaret ud fra interviewet. præget af forskellige typer af spørgsmål og overvejelser omkring disse og selve opbygningen. Derudover er de nødvendige for, at man sikrer sig, at man får indsamlet den type af data, som man ønsker.

3.2 Indsamling og behandling af data

I nedenstående afsnit vil der blive redegjort for, hvordan vi har fundet interviewpersoner, udført vores interview og de refleksioner vi har haft i forbindelse med dette. Vi vil også kort redegøre for, hvordan vi har behandlet vores data.

Vi har søgt efter interviewpersoner på det sociale medie Facebook i gruppen “Åbne Transpersoner i Danmark”. Dette er en gruppe for transpersoner, der er interesserede i at dele deres oplevelser omkring at være transkønnet. Her udformede vi et opslag, der forklarede, hvem vi var, hvad specialet handlede om, hvilke interviewpersoner vi søgte samt vores kontaktoplysninger. Opslaget ses nedenfor:

Hej!

Vi er tre psykologistuderende, der er i gang med at skrive vores speciale, og derfor søger vi transkønnede personer til et interview. Vores speciale kommer til at omhandle, hvilke fællesskaber der har haft indflydelse på transitionsprocessen fra mand til kvinde eller kvinde til mand, og vi vil derfor gerne høre om dine oplevelser af dette.

For at kunne deltage i interviewet, skal du have gennemgået en transitionsproces fra mand til kvinde eller kvinde til mand. Derudover skal du være 18 år eller derover. Interviewet vil vare ca. en time og hvor i landet, du befinder dig, er underordnet.

Er du interesseret i at hjælpe os med at udvide vores forståelse og horisont, så kontakt gerne mig, Marie Møller Nielsen, via privatbesked her på Facebook eller via mail på marien14@student.aau.dk.

Har du nogle spørgsmål vedr. deltagelse i interviewet, så kontakt os endelig.

*Med venlig hilsen
Anna, Birgitte og Marie*

Dette opslag blev slået op i gruppen den 10. februar efter godkendelse af gruppens administrator. Vi valgte at dele opslaget her, fordi vi gerne ville rekruttere nogle interviewpersoner, som vi ikke kendte gennem fælles venner eller lignende.

Vi har haft mange refleksioner om, hvordan søgning efter interviewpersoner kunne gøres bedst. I udarbejdelsen af teksten til opslaget gjorde vi os bl.a. refleksioner om, hvorvidt vi skulle kalde vores interviewpersoner for "transkønnede", og om dette kunne blive opfattet som stødende, siden gruppens egen beskrivelse var "transpersoner". Vi kom frem til, at siden de omtales som transkønnede i dagligdagsprog og i forskningen, var der ingen grund til at tro, at dette ville blive oplevet som stødende. Der blev også drøftet, hvor meget information interviewpersonerne skulle have om specialets formål. Her valgte vi overordnet at beskrive, hvad specialet undersøgte, da vi tænkte, at dette var tilstrækkeligt. Vi gjorde os derudover tanker om at gå ydmygt til værks i udformningen af opslaget med præmissen om, at de er eksperter på deres liv, og at vi kan lære af dem. Dette budskab prøvede vi at få igennem med sætningen "er du interesseret i at hjælpe os med at udvide vores forståelse og horisont, så...". At have en ydmyg tilgang kan både have sine fordele og ulemper, hvilket uddybes i afsnit 6.1.1. For at sikre fortrolighed og anonymitet valgte vi at bede dem kontakte os i en privat besked enten over Facebook eller over mail. Dette blev valgt for, at de kunne holde kontakten privat og anonym, i tilfælde af, at nogle interviewpersoner ønskede dette. Vi blev kontaktet af fire personer, hvoraf tre gerne ville deltage i et interview. Disse var en

transkønnet mand og to transkønnede kvinder. Når vi i specialet taler om transkønnede kvinder, mener vi personer, der identificerer sig som kvinde, men hvis biologiske køn ved fødslen defineres som mandligt. Det omvendte gør sig gældende for transkønnede mænd (American Psychological Association, 2015). I den private korrespondance med vores tre interviewpersoner fik vi besvaret deres spørgsmål og aftalt tid og sted for interviewet. Efter at aftalen var indgået, sendte vi en ekstra besked ud med informationer, som de skulle have inden. Denne besked indeholdte en gentagelse af de vigtigste pointer fra opslaget bl.a. interviewets varighed, at det ville blive optaget, samt at deres fortrolighed og anonymitet ville blive sikret.

Interviewene er foretaget på forskellige lokationer. To interviews foregik i interviewpersonernes eget hjem og ét interview fandt sted i en lejlighed, vi havde lånt. Vi havde sørget for kaffe, frugt og lidt sødt, for at få det til at virke indbydende og rart at være der. Alle interviews blev optaget på to diktafoner og forløb som planlagt. Til interviewet var der to medlemmer fra gruppen til stede. Den ene var interviewer og den anden fungerede som observant. Dette var en beslutning, vi tog ud fra forestillingen om, at hvis vi alle tre deltog, kunne det komme til at virke intimiderende. Rollen som interviewer og observant skiftedes vi til at varetage, således at alle medlemmer i gruppen prøvede at have begge roller.

Transskription

Formålet med at vi foretager en transskription af interviewene, er for at kunne analysere disse med vores udvalgte analysemetode. Der findes forskellige transskriptionsstandarder og valg af denne afhænger bl.a. hvilken analytisk metode, som anvendes (Tanggaard & Brinkmann, 2010a). Vi har valgt en enkel transskriptionsstandard, da vi laver en tematisk analyse, hvor det hovedsageligt er vigtigt, at transskriptionerne er tro mod interviewpersonernes talte ord (Braun & Clarke, 2006). Havde vi valgt at lave en konversationsanalyse, havde det været nødvendigt med en sprogligt mere detaljeret transskription (Tanggaard & Brinkmann, 2010a). Vores transskriptionsstandard er derfor også relativt simpel og indeholder de elementer, som er vigtige for, at meningen i det talte kommer frem (forsiden af bilag 1). Vi valgte, at man selv skulle transskribere dét interview, som man selv foretog, og at dette skulle foregå kort tid efter interviewene, så de stadig lå

friskt i hukommelsen. For at øge validiteten af transskriptionerne valgte vi, at et af de andre gruppemedlemmer skulle tjekke transskriptionen ved at sammenholde denne med lydfilen og komme med eventuelle rettelser, således at transskriptionen blev så præcis som muligt.

Vi har i forbindelse med vores indsamling og behandling af data haft overvejelser om måden hvorpå vi rekrutterede vores interviewpersoner og hvordan vi behandlede den data vi fik fra vores interview. Dette har dog medført nogle etiske overvejelser, som vi vil beskrive i nedenstående afsnit.

3.3 Etiske overvejelser i forbindelse med interview

Når man udfører et interview, vil der altid være en række etiske problemstillinger, som man skal tage stilling til. Brinkmann beskriver fire etiske emner, man bør overveje, når man arbejder med kvalitativ forskning. Disse er informeret samtykke, fortrolighed, konsekvenser og forskerrollen (Brinkmann, 2010).

Informeret samtykke indebærer, at den interviewede ved, hvad de deltager i (ibid.). I specialet har vi sikret dette ved at udforme en samtykkeerklæring, hvor vi har beskrevet formålet med specialet, og hvilke rettigheder interviewpersonen har til eksempelvis at trække sine data tilbage, samt hvordan vi vil behandle disse data. Derudover har interviewpersonerne mulighed for at vælge, hvorvidt deres data må indgå i en eventuel publikation, og om vi må kontakte dem med eventuelle opfølgende spørgsmål efter endt interview.

Fortrolighed sker gennem anonymitet samt overvejelser om, hvilke informationer der bliver gjort tilgængelige for hvilke personer (Brinkmann, 2010). Da vores interviewpersoner skal være anonyme, har vi overvejet, hvordan anonymiteten sikres bedst muligt. Dette har været en overvejelse igennem hele specialet, men har vist sig at være mest gældende i transskriptionen. Her har vi valgt at ændre navne og andre personfølsomme oplysninger, såsom sted, alder, profession osv. Hvis interviewpersonen fortæller om en meget specifik hændelse gøres denne mere almen, således at specifikke kendetegn bliver gjort uigenkendelige eller slettes. Denne proces har vi foretaget i fællesskab i gruppen, således anonymiteten er sikret bedst

muligt. I fortrolighed ligger også en anden etisk overvejelse omkring opbevaring af datamaterialet, som skal opbevares sikkert og utilgængeligt for andre. Her udbyder Aalborg Universitet adgang til sikre databaser, hvor vores ikke-anonymiserede transskriptioner ligger. Derudover bliver de underskrevne samtykkeerklæringer og lydfiler, der ligger på usb-stik, også opbevaret sikkert.

Etiske overvejelser omkring konsekvenserne kan ses i et mikroperspektiv. Her handler det om, hvordan man undgår nogle uhensigtsmæssige konsekvenser for den interviewede (Brinkmann, 2010). Disse refleksioner har vi også gjort os, hvilket afspejles i vores opmærksomhed på at gennemgå og tale om potentielle scenarier, der kan opstå i et interview. Et eksempel på dette kunne være, hvis interviewpersonen begyndte at fortælle om noget sårbart, så var vi opmærksomme på at lukke ned for dette på en respektfuld måde. Dette har været med til at sikre, at vi berører emner, som kan være særlige sårbare for interviewpersonen. Derudover har vi været opmærksomme på den forførelse, der kan ligge i en interviewsituation, altså at den interviewede fortæller mere end vedkommende i virkeligheden har lyst til, fordi denne bliver forført af den gode stemning og den aktivt lyttende interviewer (Brinkmann, 2010).

Som forsker har man et ansvar for at kende sine værdimæssige holdninger og fordomme samt være reflekteret over, hvordan disse påvirker én (Brinkmann, 2010). Refleksioner om vores forskerrolle har influeret hele interviewprocessen. Vi har været opmærksomme på, at transkønnede er en stigmatiseret gruppe, og derfor har vi forsøgt at være ydmyge overfor deres oplevelser uden at risikere at være "overvenlige". Denne refleksion blev især relevant, da vi oplevede, at flere af interviewpersonerne sendte hjerte-emojis til os. Her gik vores overvejelse på, om vi skulle svare tilbage med en hjerte-emoji, og hvilken betydning der ville ligge i dette. Vi kom frem til, at vi ikke ville benytte hjerte-emojis, da dette ville overskride den professionelle grænse, og dermed svarede vi neutralt tilbage. Derudover har det i selve interviewsituationen lagt os på sinde at fremstå venlige og skabe en behagelig professionel stemning.

Som vi har vist, er der altså mange etiske overvejelser i forbindelse med et interview, så man kan sikre, at man behandler sine interviewpersoner og deres data bedst muligt.

3.4 Tematisk analyse

I dette speciale anvendes tematisk analyse til at analysere vores tre interview, der tilsammen udgør specialets datamateriale. Der vil i dette afsnit blive redegjort for, hvad baggrunden for tematisk analyse er, herunder de seks trin, der ifølge Braun og Clarke (2006) kan udgøre en tematisk analyse, samt hvordan vi har foretaget specialets analyse ud fra disse.

Tematisk analyse er en metode, der gør os i stand til at identificere mønstre i vores datamateriale, som dermed udgør temaer. Et tema fanger altså noget vigtigt i datasættet, der er med til at svare på problemformuleringen. Datasæt refererer til alt det materiale, der anvendes i analysen (Braun & Clarke, 2006). Tematisk analyse er en meget fleksibel analysemetode der, i modsætning til andre metoder, ikke har et fast epistemologisk udgangspunkt. Man må derfor gøre sig klart, hvilket epistemologisk udgangspunkt, man har for analysen, da det har konsekvenser for måden, hvorpå man analyserer data (ibid.). Den fleksibilitet der altså ligger i tematisk analyse, gør det bl.a. muligt at anvende den ud fra et socialkonstruktionistisk udgangspunkt, som er det vi har i specialet, og dermed er dette vores tilgang til analysen.

Braun og Clarke (2006) anbefaler også, at man gør sig klart, hvorvidt man vil analysere induktivt eller teoretisk (deduktivt). Vi har valgt at have en overordnet induktiv tilgang til vores indsamling af data. Dette giver os mere frihed til at arbejde på en måde, hvorpå vi kan analysere mest muligt af dataen uden at være bundet af en teori og denne måde gør det også muligt, at fæstne temaerne tydeligt til den indsamlede data (Braun & Clarke, 2006). Dertil kommer, at vi har måttet finpudse vores temaer i analysens sidste del med inspiration i Honneths anerkendelsesteori, og hermed blev det fjerde trin præget af en delvis deduktiv tilgang, hvilket vil blive uddybet under afsnit 3.4.1.

Braun og Clarke anbefaler også, at man er nødt til at afklare, hvad der skal til, for at et mønster i dataen kan tælle som et tema (Braun & Clarke, 2006). Der er ikke et entydigt svar på, hvordan dette gøres. Derfor må man gøre op med sig selv, hvor meget et tema skal optræde i datasættet for, at man vil regne det som et overordnet tema. Vi har besluttet, at der er tilstrækkelig data til at danne et tema, når det er gældende for alle tre interviewpersoner enten i kraft af, at de modsiger eller bekræfter temaet. I analysen skal man også vælge, hvorvidt man ønsker at analysere detaljeret eller mere overordnet og mindre dybdegående. Når man analyserer detaljeret, vælger man at gå i dybden med færre temaer i stedet for at berøre mange forskellige (ibid.). Vi har valgt at analysere detaljeret og dermed indsnævre vores analyse til at bestå af to temaer, som vi har valgt at analysere i dybden. Man skal desuden gøre sig klart på hvilket niveau, man finder sine temaer. Det kan være semantisk, hvor man kortlægger, hvilke temaer, der fremkommer på overfladen. Det kan også foregå på et latent niveau, hvor det er de underliggende meninger i dataen, man udformer et tema på baggrund af (Braun & Clarke, 2006). Vi har hovedsageligt arbejdet latent, fordi vi fortolker på interviewpersonernes udsagn allerede under kodningsprocessen, hvor koder kan dække over dataudklip, der holder en betydning, der ikke direkte er blevet fortalt i interviewene.

De valg man indledningsvist træffer har altså en betydning for måden, hvorpå man udformer sin analyse. Når man har foretaget de indledende overvejelser omkring, hvordan den tematiske analyse skal gribes an, kan man påbegynde analysens seks trin.

3.4.1 De seks trin og udførelsen af disse

Der er ikke fuld enighed om, hvordan man foretager en tematisk analyse, og derfor har Braun og Clarke udformet seks trin som vejledning til, hvordan man kan foretage denne. De anser ikke udførelsen af en tematisk analyse som en lineær proces, men i stedet vil man komme til at springe frem og tilbage mellem de forskellige trin (Braun & Clarke, 2006). Der vil i følgende afsnit foreligge en gennemgang af de seks trin, og hvordan vi har udført dem. Desuden vil et relevant udvalg af de 15

kvalitetskriterier, der ifølge Braun og Clarke, definerer en god tematisk analyse blive brugt i gennemgangen.

I det første trin anbefales det, at man bliver godt bekendt med sine data. Det gør man ved at gennemlæse sine transskriptioner, så man får en idé om, hvad de indeholder. Desuden er selve processen med at transskribere også en del af dette. Her er det vigtigt, at transskriptionen udføres med de nødvendige detaljer, hvilket vil sige, at man skal nedskrive ordret, hvad der siges, samt eventuelle ophold eller lyde. Derudover anbefales det, at man sammenligner transskriptionen med optagelsen igen. Udførelsen af dette er det første kvalitetskriterium (Braun & Clarke, 2006). Dette har vi tilstræbt at gøre, hvilket fremgår i afsnit 3.2.

I det næste trin går man i gang med den indledende kodning. Koderne er en måde, hvorpå man kan organisere sin data i meningsfulde grupper. De kan handle om alt, og kan tage udgangspunkt i data eller forskningsspørgsmål, og vil i så fald bære præg af dette. Man skal helst kode for så mange potentielle temaer som muligt (Braun & Clarke, 2006). Vi foretog en bred kodning ud fra en fortrinsvis induktiv tilgang, hvor kodningen tog udgangspunkt i data. Vi har kodet vores interview således, at vi først har kodet hver for sig og efterfølgende er blevet enige om, hvilke koder, der var dækkende for de enkelte dataudklip i transskriptionen. Således endte vi med 105 koder i alt (bilag 8). Man skal ved hver kode sørge for, at de tilhørende dataudklip indeholder nok af konteksten, idet mangel på kontekst kan blive et kritikpunkt for validiteten. Vi har således også sørget for at tage konteksten med, når vi har kodet et dataudklip. Desuden er det et kvalitetskriterium, at der lægges vægt på, at man skal give hvert interview lige meget opmærksomhed i kodningsprocessen. Dette har vi gjort ved, at analysere alle tre interviews lige grundigt.

I det tredje trin har man en lang liste med koder og dataudklip, og man begynder at sortere dem ind i relevante temaer, og dermed snævre analysen ind. Vi valgte at få overblik over vores koder ved at anvende programmet "Miro" (Miro.com), hvor vi skrev koderne op på post-its, så de var lettere for os at sortere i temaer, og disse

organiserede vi undervejs i mindmaps (bilag 8). Ifølge Braun og Clarke (2006) vil nogle koder blive til overordnede temaer, andre vil blive til subtemaer, mens der også vil være koder, der falder bort. Nogle koder vil man slet ikke kunne placere, men det anbefales at beholde dem. Vi forsøgte at sortere koderne fra vores mindmap ud i temaer, der var formet ud fra de fællesskaber, som fremkom i interviewene. Temaerne blev “familie”, “venner”, “arbejde” og “LGBT”, og koder der ikke passede ind under disse, kaldte vi for “andet” eller “fakta”. Vi begyndte dog at reflektere over, hvorvidt det var fordelagtigt at lave temaer på baggrund af fællesskaber, eller om vi skulle lave temaer ud fra fællesskabernes egenskaber. Da vi påbegyndte trin fire, revurderede vi altså temaerne.

I det fjerde trin skal man begynde at vurdere sine temaer, hvilket kan medføre, at nogle temaer vil blive ændret. Dette gøres ved at se på de dataudklip, der hører til de forskellige temaer. Man må se på, om disse dataudklip understøtter temaet, og om der er dataudklip nok til at understøtte det. Hvis ikke dataudklippene passer, skal man enten overveje at ændre sit tema eller flytte disse over i et tema, hvor de passer bedre (Braun & Clarke (2006)). Dette tog vi allerede hul på i trin tre, da vi, ved placeringen af koderne under de forskellige temaer, blev opmærksomme på, at nogle af koderne faktisk passede bedre under et andet tema eller en anden kode. Vi var generelt opmærksomme på dette i resten af processen, og vi brugte megen tid på at flytte dataudklip rundt til koder og temaer, de passede bedre i. Det betød også, at vi endte med at revurdere vores temaer flere gange. Eksempelvis havde vi i første omgang ni temaer og to bunker med koder, vi ikke kunne placere i egentlige temaer. Disse temaer bestod både af fællesskaber såsom “venner” og egenskaber såsom “støtte” og noget helt tredje som “samfundsnormer”. Til sidst besluttede vi, at temaerne skulle formes ud fra fællesskabernes egenskaber, da det ikke var noget, vi havde set i forskningen og vi fandt det meningsfuldt ud fra vores data. Dermed lavede vi tre temaer, der var “accept og anerkendelse”, “brug af fællesskaber” og “manglende forståelse” med dertilhørende subtemaer. Vi fandt dem dog stadig ikke skarpe nok, og efter en analyseworkshop, endte vi med at beslutte, at vi allerede i dette trin ville inddrage teori for at kunne revurdere vores temaer. Derfor

tog vi en pause fra analysen, hvor vi fandt ud af, hvilken teori, der ville kunne anvendes på vores data. Da vi fandt, at en del af vores koder omhandlede anerkendelse eller mangel på samme besluttede vi, at det ville være relevant at inddrage Axel Honneths anerkendelsesteori. Denne blev en del af udgangspunktet for dannelsen af temaerne, som kom til at hedde “fællesskabets funktion”, “fællesskabets reaktion” og “fællesskabets effekt”.

I denne sidste del af trin fire giver man sig til at genlæse hele datasættet for at vurdere validiteten af de enkelte temaer i forhold til hele datasættet. Dertil kommer, at man skal huske at kode eventuelle dataudklip, der endnu ikke er placeret under et tema. Man gør dette for at sikre sig, at temaer passer til ens data, men også for at sikre, at man får alt med, og derfor skal man kode transskriptionen igen, hvis man finder noget nyt i datasættet. Der advares imod, at dette er en proces, der i realiteten kan vare ved for evigt, og derfor må man stoppe på et tidspunkt (Braun & Clarke, 2006). Vi har ikke læst hele datasættet igennem igen, da vi stort set havde kodet alt i alle tre interviews, og vi havde genkodet vores dataudklip flere gange og smidt meget få af dem ud. Vi vurderede derfor, at vores temaer og data passede sammen, og at vores temaer derfor var tilstrækkeligt understøttet af data, som kvalitetskriterierne foreskriver. Når temaerne vurderes, skal man have intern homogenitet for øje. Det vil sige, at der skal være en meningsfuld sammenhæng mellem dataudklip i et tema. Derudover skal man have den eksterne heterogenitet in mente, hvilket indebærer, at man sørger for, at der er en klar adskillelse mellem temaerne (ibid.). Vi har gennem de mange revideringer af vores temaer haft både intern homogenitet og ekstern heterogenitet for øje. Dette er årsagen til, at vi har ændret temaers navne og indhold og flyttet rundt på dataudklip. I sidste ende har vi tjekket samtlige dataudklip under hvert subtema, samt sørget for at disse understøtter temaet. Desuden har vi haft for øje, at temaerne ikke overlapper hinanden.

Efter at have revurderet vores temaer og omkodet vores data flere gange, tog vi hul på det femte trin i analysen. I dette trin forfiner man temaerne endnu mere og navngiver dem. Her skal man kunne præsentere, hvad de forskellige temaer

indeholder, og hvilken data, der understøtter dem. Analysen skal være detaljeret, men det er også vigtigt, at kunne sige, hvordan temaerne fortæller noget overordnet om emnet, og dermed om temaernes indbyrdes forhold (Braun & Clarke, 2006). Vi har i dette trin valgt kort at nedfælde, hvorledes temaerne har forbindelse til hinanden, og kort beskrevet hvad hvert tema indeholder ud fra de tilhørende dataudklip. En mere uddybende beskrivelse af, hvad de forskellige temaer indeholder, har vi valgt først at gøre i det sjette trin, som er nedfældning af analysen. Her har vi fokuseret på at udvælge relevante dataudklip og sætte dem i sammenhæng i rapporten og sørge for, at det vi analyserer os frem til også understøttes tilstrækkeligt af data. Undervejs i denne proces fandt vi dog, at vi måtte revidere vores temaer igen, da den eksterne heterogenitet ikke var så tydelig, som vi først antog. Derfor slog vi “fællesskabets effekt” sammen med “fællesskabets reaktion”, da det i praksis ikke gav mening at adskille dem. Dette vil blive diskuteret i afsnit 6.1.2.

Vi har altså ovenfor gennemgået, hvad de seks trin i tematisk analyse indebærer, og hvordan vi har valgt at udføre dem med indsigt i de kvalitetskriterier, der foreligger om, hvordan man udfører en god tematisk analyse. Når man laver en analyse, og i det hele taget bedriver forskning, er det nødvendigt at vurdere kvaliteten af den undersøgelse, man laver. Vi har derfor valgt yderligere at inddrage Tanggaard og Brinkmanns (2010) syv kvalitetskriterier for kvalitativ forskning, da disse er retningslinjer for, hvordan man sikrer kvalitet i en kvalitativ undersøgelse generelt. Dette giver os mulighed for, at vi kan forholde os til specialets kvalitet, hvilket vil blive uddybet nedenfor.

3.5 De syv kvalitetskriterier

Ofte forventes det, at kvalitetskriterierne reliabilitet, validitet og generaliserbarhed, fra den kvantitative forskningstradition, overføres til kvalitative studier, hvilket kritikere dog mener, vil underkende de kvalitative studiers særegenhed. Kvalitetskriterier for kvalitativ forskning skal i stedet kunne favne forskningens mål og ambitioner (Tanggaard & Brinkmann, 2010b). Tanggaard og Brinkmann (2010) redegør derfor for syv kvalitetskriterier, som man i stedet kan benytte til at vurdere

kvaliteten af en kvalitativ undersøgelse. I nedenstående afsnit vil der derfor blive redegjort for de syv kvalitetskriterier, og hvordan hvert kvalitetskriterie er forsøgt sikret i specialet.

Det første kvalitetskriterie handler om, at man skal specificere sit perspektiv. Her er det vigtigt, at man forud for undersøgelsen specificerer sit teoretiske perspektiv, samt sine personlige forventninger til forskningen. Dette foregår ved, at man klarlægger sine egne værdier, interesser og antagelser, og hvad disse betyder for udførelsen af forskningen. Vi har forsøgt at klarlægge de værdier, der ligger til grund for vores speciale, hvilket er beskrevet i afsnit 2.3. Derudover skal man også klarlægge, om man arbejder induktivt, deduktivt eller eksplorativt. At klargøre disse overvejelser betyder, at læseren selv kan fortolke forfatterens data og forståelsen af denne (Tanggaard & Brinkmann, 2010b). Dette kvalitetskriterie har vi efterlevet ved at klarlægge, vores delvist induktiv og deduktiv tilgang, hvilket er beskrevet yderligere i afsnit 3.

At situere sine deltagere er det andet kvalitetskriterie og indbefatter, at man skal situere sine deltager ved at beskrive dem og deres livsomstændigheder, samt konteksten for dataindsamlingen. Derudover må man argumentere for selektionen af interviewpersoner, herunder antal af interviewpersoner, kriterier for deres deltagelse og hvordan man fik adgang til dem (Tanggaard & Brinkmann, 2010b). Kriteriet om at situere sine deltagere har vi opnået ved at lave en beskrivelse af vores interviewpersoner og deres nævnte fællesskaber. Desuden har vi i afsnit 3.2 beskrevet konteksten for dataindsamlingen, og desuden har vi beskrevet refleksionerne omkring selektionen af interviewpersonerne og herved opfyldt dette kvalitetskriterie.

Tredje kvalitetskriterie omhandler, at man skal fastgøre sin data i eksempler. Herved viser man den analytiske proces og den forståelse, man opnår i denne proces. Det skal være tydeligt, at konklusioner er baseret på interviewpersonens udsagn, og analysen bør være empirinær (Tanggaard & Brinkmann, 2010b). Vi har sikret dette kvalitetskriterie ved at give eksempler og vise citater fra vores tre interview i analysen. Interviewpersonernes udtalelser er hermed centrum for analysen og grundlag for de pointer, der fremkommer heri.

Det fjerde kvalitetskriterie indbefatter, at man foretager et troværdighedstjek. Man kan tjekke forskningens troværdighed på flere forskellige måder, eksempelvis ved at anvende flere analytikere, sammenligne med andre kvalitative perspektiver eller tjekke forståelsen af interviewene med interviewpersonerne (Tanggaard & Brinkmann, 2010b). Vi har prøvet at sikre dette kriterie ved at stille validerende spørgsmål undervejs i interviewet. Derudover har vi gensidigt tjekket hinandens transskriptioner og analyser.

At opnå kohærens er det femte kvalitetskriterie og omhandler, at man skal præsentere sit materiale således, at det er kohærent. Derudover skal forskeren også forholde sig til det materiale, som ikke passer ind i denne sammenhæng. Kohærens handler også om, at der skal være en sammenhæng mellem problemformuleringen, benyttet litteratur, analysestrategi og videnskabsteoretiske overvejelser (Tanggaard & Brinkmann, 2010b). I specialet har vi søgt at opfylde dette kriterie ved at have vores problemformulering for øje gennem hele processen. Dette er gjort gennem metodiske overvejelser, samt ved at anvende teori som kan være med til at besvare problemformuleringen meningsfuldt.

I det sjette kvalitetskriterie skal man sondre mellem generelle og specifikke formål. Generelle formål er, når man ønsker en generel forståelse af et fænomen, hvilket betyder, at undersøgelsen må have et fyldestgørende omfang. Specifikke formål handler om, at man studerer et specifikt tilfælde, hvilket kræver, at man beskriver dette grundigt nok til at læseren får en tilstrækkelig forståelse af dette (Tanggaard & Brinkmann, 2010b). Da vi forsøger at sige noget generelt om fællesskabets indflydelse for transkønnedes transitionsproces, har vi forsøgt at opfylde dette kvalitetskriterie ved at undersøge, hvor vores interviewpersoners oplevelser overlapper, og dermed siger noget generelt om fællesskabers indflydelse på transitionsprocessen. Vi har dog været opmærksomme på, at der er begrænsninger ved at generalisere disse oplevelser til alle transkønnede, samt at der altid vil være nuancer i enhver livsfortælling, hvilket vil blive diskuteret i afsnit 6.1.3.

Det sidste kvalitetskriterie handler om at tilstræbe resonans i læseren, hvor forskeren skal præsentere materialet, så der skabes en resonans i læseren, så dennes forståelse af genstandsfeltet udvides (Tanggaard & Brinkmann, 2010b). Vi har gennem udformningen af analysens tematikker forsøgt at præsentere temaerne og deres

indbyrdes relationer på en sådan måde, at der skabes en forståelse for, hvordan fællesskaber har en indflydelse på den transkønnedes transitionsproces.

Vi har altså i løbet af dette metodeafsnit redegjort for det semistrukturerede interview og udformningen af vores interviewguide, samt de overvejelser, der ligger til grund for de valg vi har truffet. Derudover har vi beskrevet nogle af de etiske overvejelser vi har haft i forbindelse med at lave selve interviewet. Vi har også forklaret, hvordan vi har udført vores tematiske analyse, og hvordan vi har forholdt os til specialets forskningsmæssige kvalitet ud fra Tanggaard og Brinkmanns syv kvalitetskriterier.

4. Teori

I de følgende afsnit vil vi præsentere vores to valgte teoretikere Judith Butler og Axel Honneth samt relevante dele og begreber i deres teorier. Vi har under udarbejdelsen af analysen besluttet, at Honneths anerkendelsesteori er brugbar til at forstå de fællesskaber, vores interviewpersoner indgår i, og hvordan disse fællesskaber influerer deres transitionsproces. Dette skyldes, at han beskæftiger sig med fællesskaber og oplevelsen af anerkendelse og ringeagt, der var tydelige elementer i interviewpersonernes fortællinger. Vi har yderligere valgt at inddrage Butlers queer-teori for at supplere Honneths teori. Hendes begreb om den heteroseksuelle matrice kan give et billede af, hvilke samfundsnormer fællesskaberne og vores interviewpersoner påvirkes af og dermed hvorfor nogle relationer muligvis reagerer, som de gør, hvilket ikke er noget Honneth konkret beskæftiger sig med. Først vil der være en kort præsentation og videnskabsteoretisk indplacering af Judith Butler, hvorefter vi redegør for *den heteroseksuelle matrice*. Dernæst vil der foreligge en kort redegørelse for kritisk teori, da dette er Honneths videnskabsteoretiske placering, hvilket vil være efterfulgt af en redegørelse af hans anerkendelsesteori.

4.1 Judith Butler - den heteroseksuelle matrice

Judith Butler skitserer i hendes hovedværk *Kønsballade* (1990), den ramme, som samfundets normer ligger indenfor, hvilken hun kalder den *heteroseksuelle matrice*. Selvom Butlers teori indeholder mange facetter af samfundets indflydelse på

individets udfoldelsesmuligheder, så finder vi det relevant kun at beskæftige os med den heteroseksuelle matrice, da den kan fungere i samspil med Honneths anerkendelsesteori, og derfor vil der kort redegøres for denne. Desuden vil der foreligge en kort videnskabsteoretisk indplacering af hendes teori.

Videnskabsteoretisk indplacering

Butler er en førende amerikansk poststrukturalistisk feministisk teoretiker, filosof og queer-teoretiker (Salih, 2002; Inglis & Thorpe, 2012). Hun arbejder med magtstrukturer og diskurser i samfundet og stiller endda spørgsmålstejn ved kroppens ægthed udenfor diskurser (Salih, 2002). I det poststrukturalistiske paradigme stilles der spørgsmålstejn til stabiliteten og simpliciteten af strukturer og diskurser. Dette betyder altså, at Butler mener, at sprog ikke beskriver den omkringværende verden, men kreerer den (Inglis & Thorpe, 2012). Denne tanke har hun udledt på baggrund af filosofen John L. Austins (1962) begreb om *speech acts*, hvor sproget skaber verden fremfor at beskrive den (ibid.). Butler søger bl.a. inspiration i filosofen Georg W. Hegel (1770-1831), psykoanalytikeren Jaques Lacan (1901-1981) og filosofen Michel Foucault (1926-1984) i udviklingen af sin teori. Især Foucault og hans tanker om, at diskurser skaber kroppen og sindet, og at nogle diskurser kan fremme personer, mens andre diskurser bruges til at undertrykke personer, er relevant at nævne i denne forbindelse (ibid.). Dette er bl.a. nogle af tankerne bag den heteroseksuelle matrice.

Den heteroseksuelle matrice

Butlers teori har fokus på samfundets magtstrukturer, diskurser og den sociale straf, der følger af ikke at efterleve de heteronormative kønsopfattelser, som er indlejrede i samfundet. Derfor centrerer hendes teori sig om en forståelse af samfundet som værende styret af en heteroseksuel matrice, der dikterer, hvordan alle samfundets individer bør agere, og indenfor hvilke rammer, man kan skabe en identitet. Den heteroseksuelle matrice er en model, der bygger på en *kønsorden* i samfundet, der består af en klar opdeling mellem kønnene mand og kvinde (Butler, 2007). De identiteter, der ikke kan følge matricens kønsnormer og dermed skaber *kønsuorden*, kan dermed ikke eksistere. Et eksempel på kønsuorden kan være når ens sociale køn, ikke følger det biologiske (ibid.; Butler, 2011). I dette speciale betegnes det

biologiske køn, som det køn, man har fået tildelt ved fødslen, og dette indbefatter bl.a. fysiologiske træk, mens det sociale køn er den kønsidentitet, man føler sig som (APA, 2015). Den heteroseksuelle matrice danner altså rammerne for normerne, og den bliver således styrende for, hvad man kan tillade sig at gøre. Selvom matricen har betydning for, hvordan man kan agere, mener Butler, at det er muligt, at det sociale og biologiske køn ikke følger hinanden, idet hun ser dem som sociale, diskursive konstruktioner (Butler, 2011). Dog vil det være sådan, at de der eksempelvis har en kønsidentitet, der placerer sig udenfor de gældende normer, er afvigende eller socialt uacceptable og bliver straffet, da de for andre fremstår som *uforståelige identiteter* (Butler, 2011). På denne måde, bliver den binære kønsopfattelse, der ligger i den heteroseksuelle matrice, indikerende for, hvad der anses som accepteret og gældende, og det får konsekvenser, i form af social straf, at bryde med den heteroseksuelle matrice.

Den heteroseksuelle matrice er altså anvendelig i vores speciale, da denne kan beskrive de kønsnormer, som interviewpersonerne handler og lever indenfor. I specialet arbejder vi også med Axel Honneth og i nedenstående afsnit, vil vi redegøre for det paradigme han arbejder inden for, da vi herved bedre kan forstå hans begreber og deres anvendelighed til at kunne belyse, hvordan forskellige fællesskaber har indflydelse på transkønnedes transitionsproces.

4.2 Axel Honneths anerkendelsesteori

I nedenstående afsnit vil der først blive redegjort for Frankfurterskolen og kritisk teori. Dernæst vil vi gennemgå Honneths begreb *kampen om anerkendelse* og hans udlægning af identitet og moral, derudover vil vi beskrive de tre sfærer samt ringeagt og dennes betydning for identiteten.

Frankfurterskolen og kritisk teori

Frankfurterskolen bestod af samfundsforskere og filosoffer, der i begyndelsen af 1930'erne arbejdede sammen under ledelse af filosofen Max Horkheimer (1895-1973). De arbejdede med en omarbejdet version af marxismen, hvilken de kaldte kritisk teori. Her prøvede man at identificere de undertrykkende mekanismer, som findes i samfundet og mulige måder at overkomme disse på (Inglis and Thorpe,

2012). Inden for kritisk teori påstås det, at forskningen ikke er fordomsfri, da de mener, at dette er umuligt. I stedet arbejder de med bestemte værdier, herunder menneskets ønske om lykke, som skal forstås som ønsket om, at et samfund skal være fri fra kontrol fra de herskende klasser (ibid.). Herved kan man sige, at kritisk teori vil vise, hvordan samfundets opbygning kunne være anderledes. Kritisk teori beskrev på daværende tidspunkt ikke konkret, hvordan dette kunne gøres, i stedet arbejdede man med dette på indirekte vis; ved at sammenligne idealer som et samfund har, med hvordan samfundet fungerer i virkeligheden (ibid.). Herved kan det siges, at de klargjorde samfundsproblemer, men ikke kom med en løsning herpå. Den tidlige version af kritisk teori er derfor blevet kritiseret for at være for pessimistisk og ignorere de potentialer, der er for social forandring (ibid.). Den senere version af kritisk teori, med Habermas i spidsen, er præget af en mere optimistisk tone og fortsætter med at arbejde på at ændre sociale forhold i stedet for kun at kritisere dem. Det blev derfor Habermas' formål at identificere og fremme de bedre sider af moderniteten for at kunne imødegå dens værste sider (ibid.). Foruden Habermas er Axel Honneth en af hovedskikkelserne indenfor den senere version af Frankfurterskolen. Honneth kritiserer tidligere kritiske teoretikere for ikke at se på muligheden for at inddrage de moralske og følelsesmæssige erfaringer i det sociale liv ift. at ændre sociale forhold. Denne kritik førte han i sin bog *Kamp om Anerkendelse*, der tager et anerkendelsesteoretisk perspektiv på kritisk teori (Andersen, 2010).

Med en videnskabsteoretisk indplacering af Honneth får vi en bedre forståelse af baggrunden for hans anerkendelsesteori og begreberne knyttet hertil. I nedenstående afsnit vil vi redegøre for udvalgte dele af Honneths anerkendelsesteori, da begreberne herfra vil blive anvendt i analysen.

4.2.1 Kampen om anerkendelse og udlægningen af identitet og moral

Vi finder det relevant at redegøre for Honneths udlægning af kamp om anerkendelse, da selve behovet for anerkendelse og anerkendelseskampen er grundsten i Honneths anerkendelsesteori. Identitetsbegrebet er centralt at forholde sig til, da vi som tidligere nævnt i afsnit 1.3, kan anse transitionsprocessen som en del af identitetsdannelsen. Dertil kommer, at forskellige moralbegreber spiller en vigtig

rolle for, hvorvidt man kan opnå anerkendelse eller om man krænkes af andre. Disse aspekter af Honneths teori er yderligere relevante at redegøre for, da de kan belyse, hvorfor vi ser, at vores interviewpersoner eksempelvis oplever at skulle kæmpe for at få nogle af deres relationer til at acceptere dem. I dette afsnit vil der foreligge en kort redegørelse af behovet for anerkendelse samt kampen om denne. Derudover vil der foreligge en kort gennemgang af Honneths udlægning af identitet og moral.

Kampen om anerkendelse

Kampen om anerkendelse tager udgangspunkt i Hegels udlægning af samme (Honneth, 2006). Hegel var den første filosof, der argumenterede for at individet og dennes identitet, bliver til gennem interaktionen, der sker mellem mennesker og institutioner. Herved præsenteres tanken om anerkendelse som en relationel proces (Inglis & Thorpe, 2012; Ziethen, Stegeager & Molly-Søholm, 2013). Hegel arbejder med to måder at opnå anerkendelse på. Den ene er anerkendelse som en kamp til døden; altså at man kæmper for, at den anden skal acceptere ens egen identitetsopfattelse. Den anden er, at man vælger at anerkende den anden som et frit og uafhængigt menneske, så man selv kan være fri og uafhængig; altså at man møder hinanden som ligeværdige og opgiver kampen om anerkendelse (Ziethen, Stegeager & Molly-Søholm; Honneth, 2006). I den sidste form for opnåelse af anerkendelse ser man mennesket, som det er, altså fri fra sociale normer. Honneth er ikke fuldt ud enig med Hegels udlægning og mener, at kampen om anerkendelse opstår, når man ikke føler sig set, som den man er, indenfor givne normer (Honneth, 2006). For ham handler kampen om, at man ønsker at opnå relationer til andre, hvori man gensidigt anerkender hinanden inden for normerne (Willig, 2006). Honneth mener, at anerkendelse er et centralt begreb at forstå, da det viser hvilke normative egenskaber, man kommunikerer ud fra, når man skaber et fællesskab med andre (Honneth, 2006). Han mener, at kampen om anerkendelse findes, fordi anerkendelse er essentiel for individets fulde udvikling af identiteten og dermed for at få et positivt forhold til sig selv (ibid.). Da anerkendelse er vigtigt for udviklingen af identiteten, er det relevant at se på, hvordan identiteten dannes ifølge Honneth.

Identitetsbegrebet

Identiteten formes, ifølge Honneth, ud fra intersubjektive oplevelser. Hvordan disse oplevelser er med til at skabe identiteten, kan forstås ud fra Honneths beskrivelse af filosofen George H. Meads (1863-1931) socialpsykologisk model af dannelsen af selvet. Ifølge Mead lærer man at sætte sig ind i interaktionspartnerens normative perspektiv og dermed overtage deres moralske værdier. Dette sker, fordi selvet består af et *jeg* og et *mig*, hvor *jeg*'et er den indre samtale, der svarer på det erfarede, som optræder i vores bevidsthed og ikke er muligt for *mig*'et at erkende. Selvet er derfor en proces mellem *jeg* og *mig*, hvor *jeg*'et er en respons på *mig*'et. *Jeg*'et er derfor virkeligheden, som den opleves indefra, og hvorfra alle handlinger udspringer. *Mig*'et er den bevidste, faktisk virkende identitet, der fungerer i socialt samspil og er et socialt objekt, idet man erfarer, at ens handlinger har betydning for andre (Honneth, 2006; Inglis & Thorpe, 2012). *Mig*'et er derfor den del af selvet, der repræsenterer den andens billede af én. Dette fører til, at man samler andres holdninger til en slags enhed, der leder til, at man internaliserer de handlingsnormer, man forventer. Denne generalisering af andres adfærdsforventninger kaldes af Mead *den generaliserede anden*. Denne proces er altså med til at påvirke identitetsdannelsen som udvikles i samspil med andre (Honneth, 2006; Inglis & Thorpe, 2012). Identiteten kan således tænkes at være individets selvfortolkning, der sker på baggrund af internaliserede handlingsnormer. Vi vil ikke bruge Honneths identitetsbegreb i analysen, men vi har fundet det relevant at redegøre for det, da vi forholder os til de selvforhold, han mener påvirkes af adfærdsforventninger og som vi mener også må påvirke dannelsen af kønsidentiteten, da vi anser denne for en del af identiteten. Grunden til at vi ikke bruger identitetsbegrebet fremadrettet i analysen er, at vi som nævnt i afsnit 1.3, kun forholder os til kønsidentiteten.

Moral

Honneth mener, at anerkendelse bygger på moral, og han definerer moral som de holdninger, vi gensidigt er nødt til at have for fælles at kunne sikre betingelserne for, at vi kan udvikle vores personlige identitet (Honneth, 2003). Ifølge Honneth bruger man moralen som retningslinjer for, hvilke moralske forpligtelser man har overfor en person, men i tilfælde af en konflikt med vedkommende, er man nødt til selv at vurdere, hvilke moralske principper der betyder mest for én (Honneth, 2003).

Honneths moralbegreb bygger på filosofferne Imanuel Kant (1724-1804) og Aristoteles (384-322 f.kr.), men han mener ikke, at moralbegrebet hos nogen af dem er dækkende til at forstå, hvordan moral kan opfattes i dag. Honneth vil således prøve at forene de to perspektiver i en moralteori (ibid.). Moral fremkommer ud fra ideen om, hvad der til enhver tid er godt for én i stedet for ud fra holdningen om, at alt er lige godt. Moral opstår via sammenhæng mellem moralske holdninger og normer samt intersubjektiv anerkendelse. Når man forpligter sig moralsk over for andre giver det mulighed for, at man kan danne sin identitet, fordi man kan anerkende hinanden på baggrund af de samme normer (ibid.). Moralen er ikke den samme i alle sammenhænge, og er dermed relationsafhængig. Det betyder, at de moralske principper, der eksempelvis ligger i at anerkende folk på arbejdspladsen, ikke fuldt ud er de samme moralske principper som gælder for at anerkende personer i ens familie. Moralen er dermed sigende for, hvordan vi skal opføre os overfor hinanden i bestemte kontekster og er dermed en rettesnor for, hvad man vil og bør anerkende for (ibid.).

Da vi nu har en bedre indsigt i anerkendelses natur, er det relevant at redegøre for, hvor og hvordan man kan opnå denne.

4.2.2 De tre sfærer

Honneth udleder i sin anerkendelsesteori tre sfærer, som dækker over forskellige typer af relationer, der har indflydelse på identitetsdannelsen og beskrivelsen af disse tre sfærer er inspireret af Hegel (Honneth, 2006). I det følgende afsnit vil vi gennemgå, hvad hver af de tre sfærer indeholder, samt den teoretiske og filosofiske baggrund som danner grundlag for Honneths udlægning. Sfærene er relevante at gennemgå idet, de er en grundsten i Honneths teori om anerkendelse, og anvendes i analysen til at belyse, hvilke dynamikker der gør sig gældende i interviewpersonernes interaktioner i forskellige fællesskaber. Dermed får vi en indsigt i, hvordan forskellige fællesskaber har indflydelse på de transkønnedes transitionsproces.

Honneth mener, at anerkendelse i de tre sfærer er vigtige for den fulde udvikling af identiteten, så man kan få et positivt forhold til sig selv. Hvis man nægtes anerkendelse i en af sfærerne, får man dermed ikke fuldt udviklet sin identitet og opnår ikke et positivt selvforhold. Anerkendelse såvel som krænkelser i de forskellige sfærer spiller forskellige roller for, hvilken del af ens selvforhold, man enten skader eller får mulighed for at udvikle (Honneth, 2006). Anerkendelse kommer til udtryk gennem handlinger, hvilket vil blive uddybet i afsnit 4.2.3. Hvilken type af anerkendelse man kan forvente at få, og fra hvor mange personer, beror på hvilken type af sfære, man bevæger sig i (Honneth, 2003).

Den private sfære

Den første sfære som Honneth beskriver er den *private sfære*. Denne sfære henviser til de nære relationer man har. Heri anerkendes man for at være en unik person, og anerkendelsen vises i form af kærlighed eller omsorg (Honneth, 2003). Når Honneth her taler om kærlighed, mener han stærke, følelsesmæssige bånd. Ifølge ham er det den type af kærlighedsrelationer, man ville finde hos familie, romantiske relationer og venner (Honneth, 2006). Han mener, at anerkendelsesforholdet er afhængigt af, at begge parter får opfyldt deres behov, og anerkendelse indebærer i denne sfære, at man følelsesmæssigt bliver billigt og opmuntret (ibid.). Honneth anvender psykologen John Bowlby (1907-1990) og psykiateren Daniel Sterns (1934-2012) undersøgelser, når han taler om anerkendelse fra nære relationer, som kan føres tilbage til barndommen. Disse teoretikere har lavet forskellige undersøgelser af, hvordan man har et behov for følelsesmæssig nærhed til primære relationer, og hvordan dette opfyldes (ibid.). Dertil udleder han også, at man kan forstå relationerne i denne sfære ud fra psykoanalytikerens Donald W. Winnicotts (1896-1971) objektrelationsteori. I denne prøver man at påvise vellykkede følelsesmæssige forbindelser til andre mennesker som grundlægges i den tidlige barndom (ibid.). Honneth fremlægger Winnicotts tanker om relationen mellem mor og barn, og opløsningen af symbiosen i denne, så både mor og barn opnår selvstændighed. Honneth udleder heraf, at barnet lærer at være alene, når det er sikker på, at det altid kan opnå moderens opmærksomhed og være sikker på hendes kærlighed (ibid.).

Sikkerheden på moderens kærlighed og på at barnets behov bliver opfyldt, gør, at barnet kan begynde at undersøge, hvem det selv er. Dette gør i sidste ende, at barnet kan udvikle en selvtillid, der gør det i stand til at være alene. En sikker og kærlighedsfyldt relation i barndommen bliver dermed grundsten til, at man i voksenlivet kan udvikle gode forhold til andre mennesker (ibid.). Forudsætningen for at en sådan relation kan etableres, også i voksenlivet, er, at man kan acceptere sine egne og andres grænser, da relationer bevæger sig i et spændingsfelt mellem sammensmeltning med andre og adskillelse fra dem (ibid.). I den private sfære bliver selvtilliden altså grundlagt via gensidig anerkendelse i kærlighedsbårne relationer.

Den retslige sfære

Emotionelle bånd er ikke en del af den *retslige sfære*, der kan anses for at udgøre samfundet som helhed. Denne sfære er karakteriseret ved fornuftsbaseerede anerkendelser fremfor følelsesmæssige (Honneth, 2006). Her anerkendes man ud fra ideen om, at man besidder den samme moralske tilregnelighed som alle andre mennesker (Honneth, 2003). Det vil sige, at man har autonomi til at handle og anerkendes som en person, der besidder en dømmekraft (Honneth, 2006). Anerkendelsen beror altså på, at man bliver anset for at have de samme rettigheder som alle andre mennesker i samfundet, men dette forudsætter også, at man anerkender andre mennesker som moralsk tilregnelige, og anser dem som bærere af samme rettigheder (ibid.). Honneth taler i den forbindelse om, at man opnår denne bevidsthed om sig selv og andre som havende visse rettigheder ud fra Meads begreb om den generaliserede anden. Det er kun den generaliserede andens normative perspektiver, der gør os i stand til at opnå bevidsthed om vores egne og andres rettigheder. Man respekterer og anerkender hinanden, fordi man kender de normer, der ligger til grund for de pligter og rettigheder, man har. I det moderne samfund er rettigheder baseret på, at individer er ligeværdige og som udgangspunkt har de samme rettigheder. Anerkendelsen i denne sfære leder i sidste ende til, at man kan opnå selvrespekt (ibid.).

Den solidariske sfære og fællesskabet

Den solidariske sfære indbefatter forskellige grupperinger, og heri anerkendes man for at besidde evner, der har en værdi for netop dét fællesskab, som man indgår i. Honneth taler om, at der ikke er bundet et specifikt moralbegreb op på denne sfære, som der er i de to andre sfærer i form af kærlighed og lige rettigheder, men han mener, at moralbegreber som solidaritet og loyalitet kan betegne denne sfære (Honneth, 2003.). Man er solidarisk med andre i gruppen i den forstand, at man følelsesmæssigt er involveret i det, der gør den anden person speciel. Den anerkendelse man kan modtage i denne sfære leder til, at man opnår selv værdsættelse (Honneth, 2006).

Honneths udlægning af den solidariske sfære bygger også på Hegel og Mead, der ser det som et normativt værdifællesskab, der indbefatter, at man værdsættes gennem anerkendelse (Honneth, 2006). Honneths definition af fællesskab lader til at stemme overens med hans udlægning af de værdifællesskaber, der optræder i den solidariske sfære og derfor finder vi det relevant at redegøre for, hvordan Honneth definerer fællesskab under denne sfære. Honneth mener, at der er mange måder, hvorpå begrebet fællesskab kan beskrives og derfor finder han det relevant at definere det grundlæggende, der karakteriserer et fællesskab (Honneth, 2003). Begrebet indeholder, at man i et fællesskab værdsætter den anden for dennes egenskaber og evner. For at man kan indgå i fællesskabet, skal der være en gensidig værdsættelse på baggrund af personens individuelle egenskaber og evner. At værdsætte hinanden gensidigt betyder, at man opretholder en solidaritet overfor hinanden, som indebærer, at man betragter den anden person som én, hvis evner er værdifulde for den fælles måde at leve på. Derfor kan man sige, at når der tales om sociale relationer i forbindelse med fællesskab, er det altid solidaritetsrelationer (ibid.). Den sociale værdsættelse bliver bestemt af de etiske idealer i samfundet, og derfor kan den form som denne værdsættelse tager, forandre sig med de historiske forhold (ibid.). Værdien af ens selvrealisering, og dét man kan tilbyde gruppen fortolkes altså ud fra dennes kulturelle fortolkninger af værdsættelseskriterier i samfundet (Honneth, 2006). I bevægelsen mod det moderne samfund er der sket en individualisering af den sociale værdsættelse, og individernes sociale agtelse måles nu efter dennes

individuelle præstationer (Honneth, 2003). Herved kan man sige, at individet i dag anerkendes for sine præstationer og evner, og således lærer at værdsætte sig selv.

De tre sfærer bidrager altså alle til individets identitetsdannelse gennem udviklingen af selvtillid, selvrespekt og selvværdsættelse ud fra forskellige moralske principper i sfærerne. I de beskrevne sfærer kan man ikke kun blive anerkendt, her kan man også blive ringeagtet, hvilket påvirker ens identitetsdannelse negativt, og dette vil blive gennemgået nedenfor.

4.2.3 Ringeagt og dennes betydning for identiteten

Honneth mener ikke, at man som individ kan eksistere uafhængigt af andre. Dette er gældende helt fra fødslen, hvor Winnicott påpeger, at et forsvarsløst spædbarn ikke eksisterer uden en moder, der kan tage vare på det (Honneth, 2006). Ligeledes er det voksne individ stadig afhængigt af andre for at forstå sig selv imod samfundets normer. Hvordan man kan ringeagtes, og hvilke konsekvenser det får for individets selvforhold, vil fremgå af dette afsnit. Derudover vil der være en redegørelse for usynlighed som er en type af ringeagt, samt anerkendelsens ekspressive karakter. Det er væsentligt at få en indsigt i ringeagtelser, da dette vil give en bedre forståelse af, hvad der sker, når vores interviewpersoner oplever manglende forståelse fra forskellige fællesskaber eller relationer, samt hvad det får af betydning for deres selvforhold og dermed også transitionsprocessen.

Man føler sig ringeagtet, når man ikke modtager anerkendende reaktioner fra sine medmennesker (Honneth, 2006). I specialet vil vi oftest benytte termet ringeagt, når individet ikke modtager anerkendelse. Ringeagt vil derfor benyttes som en paraplyterm, men dækker over forskellige typer af nægtelse af anerkendelse, såsom ignorering, ydmygelse, stigma osv., som også vil benyttes, hvor de gør sig gældende. En persons erfaringer med at blive ringeagtet indebærer risikoen for, at hele dennes identitet kan bryde sammen, og dermed påvirker ringeagt muligheden for et positivt selvforhold (ibid.). Det fremgår ikke ud fra Honneths beskrivelser, hvorvidt ringeagtsformerne er bundet op på en bestemt type af relation, eller om de er bundet op omkring den del af selvforholdet, de påvirker. Vi læser dog ringeagtsformernes forbindelse til de forskellige sfærer som, at de er knyttet op på de forskellige typer

selvforhold, og derfor bliver ringeagten en skade på en bestemt form for selvforhold, men er ikke afhængig af, hvilken relation der udøver ringeagten. Skades man derfor fysisk af et familiemedlem eller en dommer, skades selvtilliden i begge tilfælde. Det kan dog diskuteres, hvorvidt der ikke sker en større skade på det respektive selvforhold, hvis det er en relation i privatsfæren, der udøver ringeagten, hvilket vi vil tage op i afsnit 6.3.1.

Typer af ringeagt og motivation til kamp

Honneth skelner mellem tre former for ringeagt. Disse former udløber af de tre anerkendelsesmønstre, og kan adskilles ud fra, hvordan de påvirker individets praktiske selvforhold (Honneth, 2006). Ringeagtens natur har indflydelse på, hvilket personlighedsforhold, der påvirkes hos individet: Mishandles man fysisk, krænkes man på sin fysiske integritet og ens grundlæggende selvtillid påvirkes negativt. Ignoreres ens moralske ansvarlighed som rettighedsbærer, så sker der skade på eller ødelæggelse af ens selvrespekt og hvis man eksempelvis ikke bliver hilst på, bliver man måske ydmyget og ens selvværdsættelse lider (ibid.).

Mishandles man fysisk, krænkes man på sin fysiske integritet, og ens grundlæggende selvtillid påvirkes negativt (Honneth, 2006). Denne type ringeagt knytter sig til privatsfæren og indebærer at fratage en person muligheden for selvbestemmelse over egen krop, hvilket er den mest fundamentale form for nedværdigelse. Denne indebærer, at man er underlagt en anden persons vilje og heraf mister den erhvervede tillid til at man kan styre sin egen krop, som man har opnået gennem kærlighedsforhold (ibid.). Dette medfører en mistet tillid til verden, sig selv og en følelse af skam. Den anden form for ringeagt er den nedværdigelse, der ligger i, systematisk at få frataget sine rettigheder i et samfund, eller ikke at kunne deltage i samfundets institutioner på samme vis som andre. Med dette siges der nemlig, at en person ikke kan tillægges samme grad af moralsk tilregnelighed som andre samfundsmedlemmer. Denne nedværdigelse, der ligger i at få frataget sine rettigheder og blive udelukket socialt, påvirker den moralske selvrespekt. Den tredje form for ringeagt inkluderer den negative holdning over for et individs eller en gruppes sociale værdi. Denne negative holdning skyldes en nedvurdering af bestemte måder at leve på. Dette udmønter sig i, at man ikke har mulighed for, at ens evner

tillægges social værdi og derfor kan man ikke opnå personlig selvværdssættelse (ibid.). Den negative holdning kan give sig til udtryk ved, at man eksempelvis ikke bliver hilst på, og dermed måske føler sig ydmyget, hvilket fører til at ens selvværdssættelse lider (ibid.).

Der er dog også mulighed for, at man forholder sig aktivt handlende i stedet for passivt lidende, når man oplever ringeagt. De negative følelser, der stammer fra ringeagt, kan motivere individet til handling og dermed til den tidligere beskrevne kamp om anerkendelse. Når man bliver ringeagtet oplever man negative følelser, der fortæller én, at man på uretfærdig vis er nægtet social anerkendelse (Honneth, 2006). Honneth anvender filosofen John Deweys (1859-1952) handlingsteori til at forklare handlingers indvirken på følelser. Dewey mener, at følelser er reaktioner på vellykkede eller mislykkedes forsøg på at udføre handlinger, og følelser går dermed ikke forud for handlinger, men er reaktioner på dem (ibid.). Dette handlingsmæssige aspekt ved følelser opnået gennem ringeagtserfaring, kan altså muligvis udgøre det motivationsmæssige grundlag for at udøve social modstand og dermed for en kamp om anerkendelse. Intersubjektiv anerkendelse af ens muligheder og præstationer er altså grundlaget for etableringen af et positivt selvforhold, og nægtelsen af anerkendelse og hermed ringeagtserfaring kan motivere individet til at udøve modstand (ibid.).

Usynlighed

Honneth eksemplificerer den ringeagt, der ligger i at "se igennem" en person, med fortællingen om en *Usynlig mand* af Ralph Ellison. Fortællingen handler om en mand, der grundet sin sorte hud blev socialt ignoreret (Honneth, 2003). At ignorere en person, der fysisk er til stede, kræver en kropshandling, der klargør, at man bevidst ignorerer vedkommende og en ignorering optræder, som tidligere nævnt, i forskellige grader, lige fra en glemt hilsen til stigmatisering af en person (Honneth, 2003; Honneth, 2006). For at kunne opfatte sig selv som ignoreret, skal man have erkendt, at den anden har set én, men bevidst ignorerer én. Den sociale usynlighed, vi udsættes for, bliver klargjort for os, ved at reaktioner på vores tilstedeværelse udebliver (Honneth, 2003). Synliggørelse af en person består ikke kun af den kognitive genkendelse, der ligger i at se, at en person er til stede nær én, men også

ved gestikuling eller mimik at tilkendegive en identificering af personen. Derfor bliver en udeblivelse af disse ekspressive handlinger også et offentligt udtryk for en bevidst ignorering (ibid.). Honneth skelner derfor mellem fysisk ikke at kunne erkende andre personer, også at se dem, og socialt at anerkende dem via ekspressive handlinger, også at reagere positivt på identificeringen af dem. En anerkendelsehandling er derfor kombinationen af at have erkendt individet som en person med særlige egenskaber, også identificeret denne, og at give udtryk for erkendelsen over for andre gennem handlinger, gestik eller mimik, og dermed offentliggjort denne erkendelse. Når en person bevidst ignoreres, anerkendes denne også ikke for sine særlige egenskaber (ibid.). Dette får konsekvensen at den "usynlige" person oplever ringeagt.

Anerkendelsens ekspressive karakter og udeblivelsen af denne

I forlængelse af ovenstående mener Honneth, at man forpligter sig over for en anden ved performativt at give en anerkendende gestus, der viser, at man forholder sig velvilligt over for personen. Derfor betyder den fælles delte viden om betydningen af ekspressive ytringsformer, at en bevidst udeblivende hilsen er en ydmygelse. Alle former for social anerkendelse er således afhængig af ekspressive kropsudtryk fra en anden. Så når en person ser sig selv som socialt anerkendt, sker dette fordi en anden positivt har tilkendegivet dette gennem sin adfærd (Honneth, 2003).

En ekspressiv handling er på den måde symbolsk, da den indeholder information om de kommende handlingers velvillighed og fortæller andre, hvad de kan forvente. På denne måde, forpligter man sig herved til at handle velvilligt overfor den anden, ved performativt at tilkendegive en anerkendende gestus, og betoningen af ens kropsudtryk fortæller om naturen af handlingerne (Honneth, 2003). I den bekræftelse, man viser modtageren, ligger der overgivelsen af en moralsk autoritet til denne, til at påvirke ens egen person. Man viser også med sin ekspressive ytring, der udtrykker en bestemt værdi (kærlighed, agtelse, solidaritet), en velvillighed til at behandle den anden moralsk og i overensstemmelse med den udtrykte værdi (ibid.). Vi gør dette offentligt med kropsudtryk, der viser, at vi giver den anden person moralsk autoritet over os, og dette begrænser vores handlinger overfor denne person til noget velvilligt (ibid.).

Ved at have redegjort for den heteroseksuelle matrice i Butlers queer-teori, har vi beskrevet de overordnede samfundsnormer for køn. Desuden betyder redegørelsen for Honneths anerkendelsesteori, at vi kan sige noget om, hvilken betydning oplevet anerkendelse og ringeagt har for individet. Med redegørelsen af de betydeligste dele af Butler og Honneths teorier er det nu relevant at benytte disse i en analyse af vores datamateriale.

5. Analyse

I de følgende afsnit vil der være en kort præsentation af interviewpersonerne og de fællesskaber, som de kommer ind på i interviewet. Dernæst vil der være en præsentation af vores tematiske kort, der er udformet på baggrund af vores tematiske analyse. Dernæst følger analysen af vores temaer “fællesskabets funktion” og “fællesskabets reaktion og effekt” med dertilhørende subtemaer.

5.1 Interviewpersonerne og deres fællesskaber

Som vi har nævnt i afsnit 2.3, er fællesskaberne familie og venner, de fællesskaber som vi har valgt at spørge specifikt ind til i vores interview. I interviewene kom der dog flere fællesskaber på banen, som har vist sig at have indflydelse på interviewpersonernes transitionsproces. Vi finder det derfor væsentligt at beskrive vores interviewpersoner og opridse, hvilke fællesskaber, de kommer ind på i interviewet. Nedenstående afsnit vil derfor indeholde en præsentation af specialets tre interviewpersoner Karl, Trine og Jeanette, og deres fællesskaber.

Karl

Karl er en transkønnet mand i start 20'erne, der definerer sin kønsidentitet som mand, og til daglig studerer han på universitetet (K5-19). Det er et par år siden, at han fandt ud af, han var transkønnet, og han påbegyndte sin transitionsproces for et års tid siden (K20-30). Dette skete da Karl blev en del af LGBT-miljøet og fik nogle transkønnede venner, der introducerede ham for videoer på den sociale platform YouTube, hvorigennem han fandt ud af, at han var transkønnet (K97-103; 116-132;

193-213). Processen med at finde ud af at han var transkønnet, var dog ikke en "aha-oplevelse", men foregik over en periode på flere måneder (K213-237).

Karl nævner forskellige fællesskaber, herunder nogle venner, der selv er transkønnede eller har andre kønsidentiteter, og en bedste veninde, han definerer som heteroseksuel. Han føler, han kan snakke om køn med sine transkønnede venner, da de forstår ham og kan give praktiske råd, og at han kan gå til sin veninde, hvis han vil snakke om andet end køn (K2312-2314; 1932-1933; K2307-2310). Derudover har Karl også en del transkønnede mænd i sit netværk, og han er også en del af nogle online-fællesskaber (K1089-1093; 1059-1068). Han fortæller også, at han har en far, mor og en lillebror (K1577). Forældrene er skilt og Karl boede hos sin far, før han flyttede hjemmefra (K1254-1262). Karl har også en mandlig kæreste, han ikke nævner så meget (K1943-1964).

Trine

Trine er en transkønnet kvinde i 30'erne, der definerer sin kønsidentitet som kvinde. Hun har et kreativt arbejde, hvor hun blandt andet holder foredrag, og sommetider arbejder hun i en institution for børn (T19-31). Trine opdagede, at der var noget "skævt", da hun var fem år gammel og følte sig meget forkert (T38-52). Da hun var ung teenager, så hun et TV-program med en person, der gjorde, at hun opdagede, at hun var transkønnet, men hun påbegyndte først sin transition for et par år siden (T54-65; 90-97).

Trine taler meget om sin kone, der støtter hende meget, og som hun ser som en del af hendes familie. Derudover taler hun også meget om et queerfeministisk fællesskab, bestående af forskellige minoriteter, såsom forskellige etniciteter og seksualiteter (T691-693). Trine har en mor, der ignorerer, at Trine er transkønnet og som afholdte hende fra at transitionere i begyndelsen (T1074-1115). Hun har derudover en bror, hun ikke snakker så meget med, og andre familiemedlemmer bestående af en faster og nogle kusiner, der støtter hende (T1170-1178). Derudover beskriver hun resten af sin familie, som nogen hun har haft ubehagelige oplevelser med (T1230-1242). Hendes kollegaer beskriver hun som venner, der accepterer hende fuldstændigt. Hun havde dog frygtet, at de ikke ville acceptere, at hun var transkønnet (T977-997). Trine er derudover også en del af et online netværk for transkønnede (T1655-1664).

Jeanette

Jeanette er en transkønnet kvinde i 60'erne, der definerer sin kønsidentitet som kvinde, og er til daglig et fremtrædende medlem af en forening for transkønnede (J14-37). Jeanette ved ikke, hvornår hun fandt ud af, at hun var transkønnet, fordi hun altid har haft det på samme måde (J42-46). Som barn kunne hun ikke finde ud af at lege med drengene og følte sig alene, indtil hun kom i skole og kunne lege med pigerne (J85-105). Jeanette afprøvede at gå i pigetøj i smug og oplevede, at det "lige var hende" (J128-137). Hun fortæller, at hendes transitionsproces har kørt sideløbende fra, hun var 12 år (J303-310). Jeanette har dog både skjult og pauset hendes transitionsproces i forskellige perioder siden dengang.

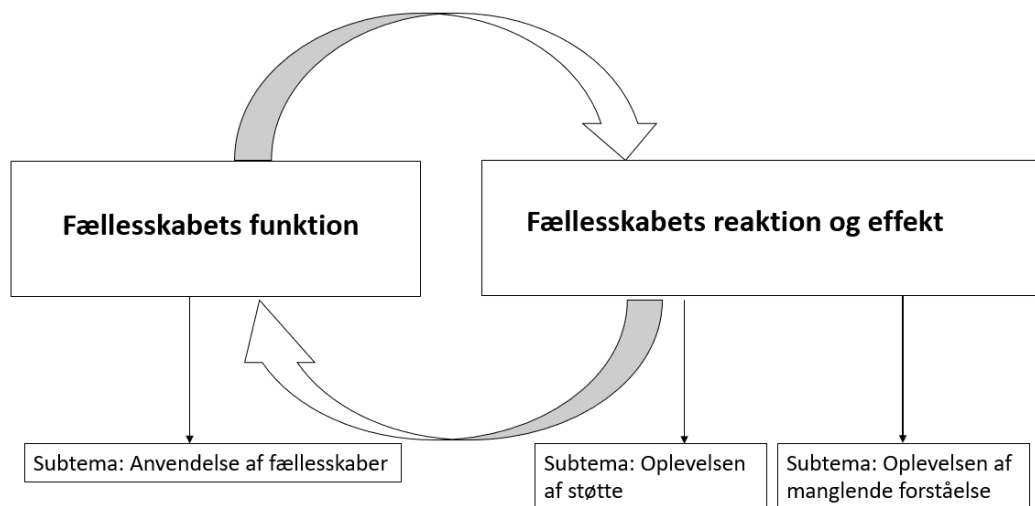
Jeanette fortæller, at et fællesskab, der har haft indflydelse på hendes transitionsproces, var et transvestitfællesskab for heteroseksuelle transvestitter kaldet FPENE, som hun ikke længere er en del af (J409-448). Hendes første ægteskab varede i 11 år, og hun fortalte undervejs sin kone, at hun godt kunne lide at gå i pigetøj, men oplevede at blive ydmyget af hende (J167-197). Jeanette er blevet gift igen, og oplever i dag stor støtte fra hendes kone Sanne, som hun har fået en datter og en søn med, der også accepterer Jeanette (J1339-1343; 505-507). Jeanette betegner sin kone som en del af sin familie. Jeanette har nogle venner, der kun kender hende som kvinde og accepterer hende (J723-734). Hun er aldrig sprunget ud på arbejdet, da hun ikke regnede med at blive accepteret for dette (J498-505). Dog finder Jeanette en kvindelig kollega, der accepterer hende, da hun fortæller, at hun er transkønnet (J808-824).

Vi ser, at det hos alle interviewpersoner er familie og venner, der har betydet mest under transitionsprocessen, og derfor vil det hovedsageligt være disse fællesskaber, analysen centrerer sig om. Flere interviewpersoner giver udtryk for, at de anser deres partner som en del af deres familie, og derfor vil disse fællesskaber blive behandlet under samme afsnit. Dog har vi valgt analytisk at adskille familie og partner, da vi ser, at der eksisterer nogle relationelle forskelle. Vi anser venner for tilhørende den private sfære, som den er beskrevet af Honneth, hvor venskaber dermed er emotionelle bånd. Vi anser de relationer som interviewpersonerne selv beskriver som venskabelige, som tilhørende denne kategori.

5.2 Præsentation af temaer og det tematiske kort

Gennem den tematiske analyses seks trin har vi skabt to temaer med tilhørende subtemaer, hvilket fremgår i figur 5.1, der viser vores tematiske kort. Vi vil her beskrive det tematiske kort og den bevægelse, som ses mellem temaerne. Dernæst vil vi beskrive temaernes indhold samt deres tilhørende subtemaer.

Der ses en sammenhæng mellem temaerne “fællesskabets funktion” og “fællesskabets reaktion og effekt”, idet interviewpersonernes søgen efter fællesskaber, interaktion med og påvirkningen fra disse interaktioner, influerer hvorvidt interviewpersonerne søger nye fællesskaber eller forbliver heri. Dette illustreres på det tematiske kort med pilene, der går mellem temaerne.

Figur 5.1: Tematisk kort over temaer og subtemaer.

Pilenes retning mellem temaerne skyldes, at de fællesskaber interviewpersonen allerede indgår i eller som vedkommende opsøger, kan medføre flere udfald for interviewpersonen. De forskellige fællesskaber har forskellige funktioner for interviewpersonerne, hvilket ses i temaet “fællesskabets funktion”. I fællesskaberne oplever interviewpersonerne en positiv eller negativ reaktion på deres transitionsproces. Fællesskaber der støtter interviewpersonen, hjælper til at denne kan udleve sin kønsidentitet, og dette kan betyde, at vedkommende forbliver en del af disse, hvilket den øverste pil illustrerer. Manglende støtte kan til gengæld medføre, at interviewpersonerne ikke kan udtrykke deres ønskede kønsidentitet, hvilket ses i temaet “fællesskabets reaktion og effekt”. Dette kan føre til, at interviewpersonerne søger ind i nye fællesskaber, der eventuelt kan tilbyde en ny og positiv funktion for

dem, da de kan udleve deres kønsidentitet. Pilen fra “fællesskabets reaktion og effekt” til “fællesskabets funktion” viser denne bevægelse.

For at nuancere temaerne, indeholder de subtemaer, der uddyber temaernes indhold. Under “fællesskabets funktion” ekspliciterer subtemaet “anvendelse af fællesskabet” de praktiske og emotionelle forhold, interviewpersonerne får ud af fællesskaberne og hvilke identitetsovervejelser fællesskaberne kan hjælpe med at afklare. De fællesskaber, interviewpersonerne opsøger, af diverse årsager, har forskellige reaktioner og effekt på deres transitionsproces. Oplevelsen af disse reaktioner og effekten af dem synliggøres i temaet “fællesskabets reaktion og effekt”, der indeholder både interviewpersonernes oplevelse af støtte og manglende forståelse.

Igennem analysen vil der fremgå beskrivelser af temaerne, støttet af dataudklip, fra vores tre interviews. Disse temaer vil blive analyseret ud fra Honneths anerkendelsesteori og Judith Butlers queer-teori. Henvisninger til dataudklip fra transskriptionerne vil blive præsenteret således: (NXX-XX). Hvor N står for interviewpersonernes navn i form af forbogstav og XX-XX står for hvilke linjer i transskriptionen, der henvises til. Transskriptionerne for hhv. Karl, Trine og Jeanette er vedlagt i bilag 1, 2 og 3. Citaterne der indgår er redigeret således, at der nogle steder er fjernet f.eks. ufærdige sætninger eller, for konteksten, irrelevante sætninger og ord som er markeret med (...). Stammen, pauser og eksklamationer såsom “øh” er fjernet uden denne markering for læsevenlighedens skyld.

Vi vil nedenfor fremlægge vores analyse af temaet “fællesskabets funktion” med udgangspunkt i Butler og Honneths teorier. Her vil vi undersøge, hvad de transkønnede bruger de forskellige fællesskaber til, og hvad de får ud af fællesskaberne. I analysen vil vi benytte specialets definition af fællesskab og ikke Honneths.

5.3 Fællesskabets funktion

Temaet “fællesskabets funktion” er skabt på baggrund af koder som ”brug af fællesskab” og ”genkendelse”. Koderne kendetegnede tilsammen en anvendelse, der betegnedes henholdsvis interviewpersonernes fysiske eller emotionelle brug af

fællesskabet til at udtrykke den person, de føler sig som, hvilket vil blive uddybet nedenfor. Ud fra koderne har vi udledt subtemaet “anvendelse af fællesskabet”, der vil afdække, de funktioner fællesskaberne har for interviewpersonerne i deres transitionsproces. Temaet er relevant for besvarelsen af problemformuleringen, da det viser, hvad interviewpersonerne bruger fællesskaberne til i deres transitionsproces.

5.3.1 Subtema: Anvendelse af fællesskabet

Karl, Trine og Jeanette giver alle tre udtryk for at de fællesskaber, de enten er eller har været en del af, har haft forskellige funktioner for dem i deres transitionsproces. Dette indebærer, at fællesskaberne har haft både en praktisk og emotionel funktion. Interviewpersonerne har i disse fællesskaber f.eks. søgt en konkret viden, om det at være transkønnet eller har brugt dem til eksempelvis at søge tryghed. De forskellige fællesskaber danner grundlaget for eventuelle ændringer i forståelsen af interviewpersonernes egen kønsidentitet i løbet af transitionsprocessen. Især i starten af deres transitionsproces har de haft et behov for at søge fællesskaber, hvor der har været nogen at spejle sig i.

Genkendelse

Både Karl, Trine og Jeanette fortæller, at de på et tidspunkt af deres liv har følt sig anderledes uden helt at kunne sætte ord på det (J42-46; T38-54; K51-56). At komme i kontakt med andre transkønnede eller personer, de kan snakke med om køn, har for Karl og Trine haft en indvirkning på, at de fandt ud af, at de er transkønnede.

Trine fortæller, at hun som 12-årig fandt ud af, at hun var transkønnet, efter at hun så et indslag med en transkønnet i TV:

(...) Det var i nyhederne, hvor der var et indslag om én. (...) jeg kan huske, jeg så det, og jeg for første gang havde den der følelse af, at (...) her er der noget, der giver mening (...) her er der en eller anden forståelsesramme, som ikke bare er, at jeg er forkert. (T54-64)

Heri fortæller Trine altså, at hun i dette TV-indslag kunne genkende noget af sig selv i en anden, som gjorde, at hun fik en anden forståelse af sig selv. Ud fra Butlers begreb om uforståelige identiteter, som er de, der falder uden for den heteroseksuelle matrices binære kønsnormer, kan man fortolke det således, at Trine ikke længere føler sig som en uforståelig identitet, da hun er blevet præsenteret for en person i TV, hun kan genkende sig selv i. Det kan tolkes, at det netop er det offentlige element i udsendelsen, der gør, at hun ikke føler sig forkert, da denne viser, at matrixens normer kan rumme personer med en kønsidentitet som hendes.

For Karl har det været sværere at finde nogen, han kunne genkende sig selv i, og vejen til at finde ud af, at han er transkønnet, har haft flere stop. Han fortæller, at han har undersøgt mange forskellige minoriteter, for at finde ud af, hvorfor han med egne ord har haft det "vildt mærkeligt" med sig selv (K162; 163-191). I første omgang kom han ind i LGBT-miljøet, fordi han sprang ud som biseksuel. Her fik han nogle transkønnede venner, men disse kunne han ikke genkende sig selv i, da de, ifølge ham, var "klassiske heteromænd" (K91-100). Samme oplevelse havde han efter at have været til et foredrag i skolen med en transkønnet, som i hans øjne var en stereotyp heteroseksuel mand (KL68-95). En af hans transkønnede venner introducerer ham senere for videoer på YouTube med transkønnede, der udtrykte sig anderledes, end han før havde set, hvilket ændrede noget for ham. Om dette online-fællesskab på YouTube fortæller han, hvordan dét at se mænd, der så maskuline ud, men som samtidigt havde falske negle, lyserødt hår og crop top på vakte genkendelse hos ham (K579-594). Om oplevelsen fortæller han:

K: Det har været sådan, tror jeg (...) vildt for *mig* at se, nå okay sådan kan man også være mand.

A: Ja, hvad gjorde det såd'n ved dig ved at se de videoer?

K: (...) lige i øjeblikket tror jeg ikke det gjorde noget, men da jeg lukkede min computer og lagde mig såd'n til at tænke lidt over det, der

tror jeg, at jeg har tænkt, at min forståelse af køn er blevet ændret og dermed også min forståelse af mit eget køn. (K599-608)

Heri fortæller Karl altså, at dét at se andre, der udtrykte sig på en anden måde ændrede, hvordan han opfattede sit eget køn. Man kan med Butlers begreb om den heteroseksuelle matrice sige, at både Trine og Karl oplever at se nogen, der tør bryde med den heteroseksuelle matrices normer for, hvordan man skal gøre sit køn. Herved kan det tolkes, at de har fået udvidet deres egne normer om køn, der med al sandsynlighed også har været påvirket af den heteroseksuelle matrice. Både Trine og Karl har altså haft mulighed for at møde eller blive eksponeret medlemmer af fællesskaber, der bestod af andre transkønnede eller personer, de kunne tale om køn med, bl.a. via medierne. Karl fortæller også, at det har hjulpet ham i transitionsprocessen at være med i et Facebookfællesskab for transkønnede:

(...) Det der med lige pludselig at se 400 mennesker i en facebook-gruppe (...) have den samme oplevelse som dig (...) når du altid har tænkt, du er den eneste i verden (...) det er ret mindblowing. (K731-740)

Heri fortæller Karl, at det er rart at opdage, at der findes andre mennesker, der oplever det samme som én selv, og han opdagede, at han ikke stod alene med sin kønsidentitet. Herved kan man tolke, at han igen ser andre, der tør bryde med den heteroseksuelle matrices normer.

Jeanette fortæller, modsat Trine og Karl, hvordan hun i højere grad selv har måttet finde ud af, hvilken kønsidentitet hun har, og dermed ikke har haft nogen, hun kunne genkende sig selv i. Hun fortæller, at hun altid har følt sig anderledes, og at det kun var pigerne, hun ville lege med som lille (J42-47; 85-103). Jeanette fortæller om, hvordan hun måtte skjule sig, når hun gik i dametøj, efter at hun som 12-årig havde opdaget, at hun godt kunne lide dette. Dette skete efter, hun havde prøvet en spejderuniform til piger derhjemme:

(...) Der var jeg jo den eneste i *hele* verden, der havde det sådan. Fordi jeg kunne ikke få hjælp nogen steder altså, i aviserne, der stod i hvert fald ikke sådan noget, og (...) jeg gik jo og gemte mig derhjemme, og når jeg var HELT alene hjemme og trak *alle* gardinerne ned og (...) tape foran postkassen, så der ikke kunne kigge nogen ind og *noget* som helst, og så tog jeg det her pigetøj på, ik' (...). (J141-155)

Jeanette har altså på egen hånd måttet finde ud af, hvilken kønsidentitet hun havde, idet denne episode fandt sted i 1970'erne, hvor hun ikke blev eksponeret for transkønnede, og hvor det ikke var noget, hun talte med andre om. Hun fortæller videre, at hun skammede sig over at gå i dametøj og hun betvivlede om det kunne være rigtigt, at hun godt kunne lide det (J150-165). Man kan altså tolke det således, at hun har frygtet den sociale straf, der ifølge Butler ligger i den heteroseksuelle matrice, når man bryder dennes normer. Jeanette har risikeret at blive socialt straffet i fald, at hun fortalte andre, at hun så sig selv som en kvinde, fordi det ikke var socialt acceptabelt at have en anderledes kønsidentitet. Derfor har hun, i modsætning til Karl og Trine, i højere grad selv måttet finde ud af, hvem hun var, indtil hun kom med i en transvestitforening, som hun selv giver udtryk for har haft indflydelse på hendes transitionsproces (J409-422).

Berøring med andre transkønnede enten online eller i den virkelige verden har altså haft en indflydelse på, at interviewpersonerne har kunnet få sat ord på den følelse, de har gået med. At kunne genkende sig selv i andre kan hjælpe interviewpersonerne med at sætte ord på, hvad de føler, og det ser altså ud til især at være særligt vigtigt i starten af transitionsprocessen. Dette skyldes at genkendelsen, i nogle tilfælde gør, at de kan finde ud af hvilken kønsidentitet, de har og derudover er genkendelsen også med til at skubbe transitionsprocessen i gang, og vise at der ikke er noget galt med den måde, de oplever dem selv på. Efter at interviewpersonerne er sprunget ud, har fællesskaberne i højere grad haft forskellige funktioner for dem alt efter, hvor nære relationerne har været.

Råd og vejledning

Uanset hvilket fællesskab de tre interviewpersoner taler om, så har fællesskaberne altid en praktisk dimension, der har betydning for dem i deres transitionsproces. Trine fortæller, hvordan dét, at hun lærte at lægge make-up i det queerfeministiske fællesskab, har haft indflydelse på, at hun har turdet springe ud. Hun ser dette fællesskab som et sted, hvor hun har kunnet få lov til at lege og finde ud af, hvem hun er (T677-693). Hun beskriver en konkret episode, hvor hun fik praktisk hjælp til at lægge make-up, og heraf blev sikker på, at hun var transkønnet:

(...) Inden da gik vi ud og købte en masse sminke, altså jeg tror, jeg købte for jeg ved ikke hvor mange tusinde kroner i Normal, hvor vi bare købte alle de her ting, vi måske ku' få brug for (...) for mig var det sådan virkelig sådan en (...) frigørelsesting, (...), her kan jeg faktisk agere som mig. Det var nok også en af de første dead give aways for, hvorfor det ikke var drag (...) hvor at jeg hele tiden gemte mig bag det, så var det aldrig drag jeg lavede, når jeg var ude, det var bare mig. (T428-444)

I dette citat fortæller Trine, hvordan hun, i kraft af, at hun lærte at lægge make-up, fandt ud af, at hun ikke bare var ”drag”, som hun selv mente, at hun var i starten. En drag er som udgangspunkt en mand, der optræder som kvinde, i ofte overdådige kostumer (Sproget.dk). Her blev hun sikker på, at hendes kønsidentitet var kvinde, fordi hun følte, hun var sig selv, når hun fremstod som kvinde. Hun har altså kunnet bruge det queerfeministiske fællesskab som et sted til at blive sikker på, at hun er transkønnet, fordi hun har haft mulighed for at lære nogle praktiske færdigheder og tale med andre om sin transkønnethed, og den usikkerhed, der var forbundet med det (T678-696). Altså kan det tænkes, at hun er blevet mødt med et andet moralsk sæt af normer, end de, der findes i den heteroseksuelle matrice, der har gjort, at hun har kunnet være sig selv.

Karl fortæller, hvordan han, efter at have fundet ud af, at han var transkønnet, bruger det tidligere omtalte online-fællesskab for transkønnede på Facebook:

Puuuh, jeg tror mest, jeg bruger det til helt konkrete ting, jeg har spørgsmål omkring (...) altså sådan et eller andet ”er der nogen, der ved hvordan en eller anden bestemt venteliste ser ud lige nu” eller (...) ”er der nogen der ved præcis reglerne omkring det her?”. (K753-759)

Han giver flere gange udtryk for, at han synes, det er fint at bruge netop dette fællesskab til helt grundlæggende praktiske ting. Han ønsker dog ikke at dele ud af sine følelser til de andre medlemmer, da han føler, at det er for voldsomt at dele disse med en stor gruppe mennesker, som han ikke kender (K1065,1067; 510-512). Ud fra Karls udsagn kan man tolke, at dette Facebookfællesskab er en del af det, Honneth betegner som den solidariske sfære. Her orienterer man sig mod fælles værdier, som man deler med de andre medlemmer for at opnå anerkendelse. Gruppen kan ses som tilhørende denne sfære, fordi den ser ud til at have nogle fælles værdier. Disse kommer til udtryk, i Karls beskrivelse af, at han er meget bevidst om, hvad han kan sige og ikke sige i gruppen, for ikke at komme til at støde nogen (K506-566). I nogletilfælde har Facebookfællesskabet også et emotionelt aspekt, hvor medlemmernes svar kan give ham tryghed. Dette sker f.eks. når han søger hjælp til medicinske spørgsmål såsom udseendet på et operationssår. Han fortæller:

(...) Der kan man ikke bare ringe til lægevagten og forvente, at de ved hvad der sker, fordi de ved ikke en skid (...) så der er det ret rart at have nogle andre (...) jeg tror mere på, at jeg kan få svar fra 400 mennesker online end jeg tror, jeg kan få at vide af mine læge nogle gange. (K771-778)

Heri udtrykker Karl, at han hellere søger råd i Facebook-gruppen for transkønnede, end han gør hos en læge, fordi han er mere tryk ved deres svar. Dette er et eksempel på, en kritisk holdning til sundhedssystemet, som Karl generelt udviser i interviewet (K303-312). Man kan se sundhedssystemet som en del af dét Honneth kalder den retslige sfære, der indbefatter, at man opnår anerkendelse på baggrund af, at man

nyder de samme rettigheder som andre medlemmer i samfundet. På denne baggrund kan Karls udsagn fortolkes således, at han ikke føler, at han bliver forstået i systemet og måske dermed ikke nyder de samme rettigheder som resten af borgerne i samfundet. Dette ses også flere steder i interviewpersonernes fortællinger. Trine fortæller, at hun bliver mødt med fordomme om, at hendes kønsidentitet er en fetish fra en behandler på Center for Kønsidentitet, og Jeanette kan ikke få lov til at få lavet bryster uden at tage hormoner (T1695-1704; J967-988). Disse eksempler er ligeledes et udtryk for, at repræsentanter fra sundhedssystemet stiller spørgsmålstejn ved den måde, interviewpersonerne oplever dem selv på eller måden, hvorpå de gerne vil udleve deres kønsidentitet. Med Honneths begreb om den retslige sfære kan det fortolkes således, at de ikke nyder de samme rettigheder som andre borgere i samfundet, da de møder modstand fra behandlere. Herved kan vi se, at sundhedssystemet har indflydelse på deres transitionsproces, men da det ikke fyldte i deres fortællinger, vil dette ikke blive uddybet yderligere. Grundet hans mistro til sundhedssystemet søger Karl altså eksempelvis praktisk råd og vejledning i Facebook-fællesskabet, som han stoler mere på end den viden, han kan få fra behandlere.

Ligesom Karl giver Trine også udtryk for, at hun hovedsageligt bruger de online grupper for transkønnede, hun er en del af, til praktiske anliggender, hvor hun f.eks. kan spørge ind til andres oplevelser på Center for Kønsidentitet. Her går man bl.a. til samtaler hos læger, hvis man ønsker at skifte køn (T1657-1661). Det kan altså tolkes, at dette fællesskab for hende, på samme måde som Karl, er en del af den solidarisk sfære, hvor formålet er at få råd af andre. Det samme ses hos Jeanette, når hun fortæller om fællesskabet i den forening for transkønnede, som hun er en del af. Hun giver udtryk for, at det kun er enkelte medlemmer, som hun på den måde søger støtte hos (J453-469; 1339-1344). Jeanette taler flere gange om, at hun hjælper andre via foreningen og adspurgt om, hvorvidt denne har haft indflydelse på hendes transitionsproces, svarer hun: *”Jeg ved ikke om det har haft indflydelse på min transitionsproces, så meget som jeg håber, det har haft indflydelse på andres liv”*(J467-469). Ud fra de ovenstående eksempler kan det tolkes, at foreningen er en

del af den solidariske sfære, hvor hun har kunnet finde sammen med andre om nogle fælles værdier, og hvor hun har kunnet bidrage til fællesskabet. Selvom Jeanette fortæller, hvordan det har haft en indflydelse på hendes transitionsproces, kan det dog siges, at hun har bidraget til fællesskabet ved at hjælpe andre, og det ser ud til at give hende en positiv følelse. Denne positive følelse af at hjælpe andre, kan være det emotionelle aspekt, der gør, at denne forening netop er en del af den solidariske sfære.

Karl og Trine giver også udtryk for, at de gerne vil hjælpe andre. Karl fortæller, at det har haft betydning at kunne gøre dette: *”Også det der med at kunne hjælpe andre, tror jeg, har givet mig rigtig meget (...) ved når andre har stillet spørgsmål, så har jeg kunne hjælpe dem”* (K1935-1939). Han vil altså gerne hjælpe andre, men det står dog ikke helt klart, om han taler om at hjælpe andre transkønnede eller sine venner. Trine fortæller også, at hun er begyndt at lave make-up videoer på den sociale billedplatform Instagram, fordi hun har et ønske om at give den viden videre, som hun har fået om make-up fra det queerfeministiske fællesskab (T1062-1066). Dét at lære at lægge make-up har nemlig haft en stor betydning for hende i hendes transitionsproces (T398-408). Det kan tænkes, at deres fælles lyst til at hjælpe andre, uanset hvilken sfære det foregår i, er et udtryk for, at de bliver accepteret som mennesker. Dette kan tænkes, da accept skal være gensidigt for at undgå dét, Honneth kalder kampen om anerkendelse, så man i stedet kan blive set og anerkendt, som den person man er. Det er dog ikke helt muligt med hverken Butler eller Honneths teori fuldt ud at forklare, hvorfor de ser ud til at få noget ud af at hjælpe andre. Overordnet spiller de forskellige netværk af transkønnede dog den rolle, at de har en meget tydelig hjælpefunktion for især Trine og Karl. Her ses det også, at især vennerne eller grupperne, de kan snakke med om køn, som noget, man kan konstruere, har en vigtig rolle i at kunne rådgive dem under transitionen. Ud over råd og vejledning ser det også ud til at være vigtigt for interviewpersonerne at opnå tryghed igennem fællesskaberne.

Følelsen af at opnå tryghed i fællesskaberne er vigtige for interviewpersonerne. Trine giver udtryk for, at gruppen af queerfeminister har været et trygt sted for hende at være, mens hun sprang ud. Det har hun bl.a. følt, en af de første gange, hun var i byen med dem i starten af hendes transitionsproces, hvor hun fortæller at:

(...) Første gang, jeg var ude sådan ude i byen var sammen med dem, (...) man havde ikke kun følelsen af, at man gik ud, man havde også følelsen af, der var nogen med som havde ens ryg ik'? (T589-595)

Personerne i dette fællesskab bidrager altså til, at Trine kan føle sig tryk, mens hun er i processen med at finde ud af, hvem hun selv er, og når hun er ude blandt andre. Adspurgt fortæller hun, at hun anser queerfeministerne for at være hendes venner (T954-957). Hun giver dog ikke udtryk for, om det gælder alle medlemmerne af dette fællesskab. Alligevel kan det tænkes, at de i højere grad, end hendes online-netværk af transkønnede, har karakter af at være en del af dét, Honneth kalder den private sfære. Han taler om, at venner også kan ses som en del af denne sfære, der kendetegnes ved, at man anerkendes gennem følelsesmæssige bånd til andre. Den tryghed som Trine oplever, fører til at hun kan være sig selv, og dette kan ses som et udtryk for, at hun oplever et gensidigt følelsesmæssigt bånd til andre medlemmer. Det må dog tænkes, at dette fællesskab i første omgang har haft karakter af at være et solidarisk fællesskab, da hun har kunnet bidrage til gruppen i forhold til de værdier der er, såsom solidaritet for minoritetsgrupper og transaktivisme (T559-568). Og det kan derfor tænkes, at nogle af fællesskabets medlemmer er placeret i den solidariske sfære, men at relationen til en del af medlemmerne har udviklet sig til at være venskabeligt, da hun kalder dem venner og fordi hun som sagt giver udtryk for, at hun trygt kan være sig selv.

Ligesom Trine oplever Karl, at han har haft nogle transkønnede venner, der har haft indflydelse på hans transitionsproces, så han har kunnet føle sig tryk nok til at være sig selv. Dette har de bl.a. ved at støtte ham emotionelt og sørge for, at han havde

nogen, som han kunne tale med om sine overvejelser om sit transkøn (K785-802).
Vennerne giver ham tryghed til at kunne tale frit, og Karl fortæller således:

K: Der kan jeg godt sende en eller anden politisk ukorrekt meme og være sådan ”haha, det er mig” (...) der har man ikke så meget sit skjold op (...) overfor mine venner altså

A: Ja tror du, det kan også have noget at gøre med, at de ved, hvem du er som person?

K: Ja helt sikkert. (K538-547)

Karl giver altså udtryk for, at han kan være sig selv overfor sine venner. Det kan tænkes, at det skyldes, at de med al sandsynlighed befinder sig i den private sfære, hvor han ser ud til at have en grundlæggende sikkerhed i, at de vil acceptere ham, for den person han er, og dermed opnår han et trygt fællesskab at transitionere i. Den tryghed som vennerne giver, får Karl ikke på samme måde fra sine forældre, som han ikke har megen lyst til at dele tankerne om sin transkønnethed med. Han deler udelukkende sine beslutninger, og ikke de overvejelser der ligger op til disse, med sine forældre. Dette er muligvis, fordi han ikke føler sig tryk nok til at dele disse tanker undervejs, da han oplever, at de yder modstand, når de stiller sig uforstående overfor hans kønsidentitet (K2112-2122).

Karl og Trines venner giver dem altså mulighed for at være sig selv, fordi de er med til give dem tryghed i løbet af deres transitionsproces. Dette er især vigtigt i starten af processen, hvor de ikke nødvendigvis møder forståelse fra andre. Jeanette oplever derimod at få tryghed fra sin kone Sanne. Hun fylder meget i Jeanettes fortælling, og hun er en af de personer, som Jeanette har kunnet føle sig tryk ved. Hun fortæller Sanne, allerede i starten af deres forhold, at hun føler sig som en kvinde og Sanne accepterer dette. Jeanette fortæller om en episode, hvor Sanne beder om at mødes, efter Jeanette har fortalt, at hun er transkønnet:

Nå, så kørte jeg derind, og der stod hun med alle mulige pikpak og ting og sager (...) så siger hun "nu skal du høre, jeg har lagt noget tøj til dig derhjemme. Det kan du tage på, hvis du har lyst, og så kan du kigge i de her poser, og jeg kommer om nogle timer" (...) hvordan jeg kom fra Daells Varehus og hjem, det må I ikke spørge mig om, fordi der var mine tanker et helt andet sted altså, jeg tog lige flyvebåden, ik'. (J248-258)

Jeanette fortæller om, at Sanne har givet hende kvindetøj og hermed nærmest opfordret hende til at gå hjem og være sig selv. Sannes handlinger viser, at Jeanette kan få en tryk base at udforske sin kvindelighed ud fra, fordi Sanne tilbyder sin hjælp. Herved opnår Jeanette altså tryghed til at kunne være sig selv. Trine har, på samme måde som Jeanette, opnået at få tryghed fra sin partner i løbet af transitionsprocessen. Dette har hun bl.a. gjort ved, at partneren fik Trine til at springe ud, da hun ikke selv turde (T173-180). Heraf kan det tolkes, at partneren altså har vist hende, at hun trygt kunne dele, hvordan hun havde det uden, at hun ville blive afvist.

Overordnet kan det siges, at det for Karl og Trine er de venskabelige relationer, der ser ud til at bidrage med en tryghed i transitionsprocessen, fordi de ser ud til i højere grad at kunne være dem selv sammen med deres venner. Trines partner har dog også spillet en rolle i forhold til at kunne give hende tryghed. For Jeanette er det hendes partner Sanne, der spiller en større rolle i at yde tryghed, så hun kan udleve sin kønsidentitet.

Opsamling

I dette subtema har vi beskrevet, hvilken funktion forskellige fællesskaber har haft for Karl, Trine og Jeanettes transitionsproces. Vi har vist, at eksponering for personer med forskellige seksualiteter og kønsidentiteter har givet mulighed for, at Karl og Trine har kunnet reflektere over deres egen kønsidentitet og være med til at skabe genkendelse hos dem. Her er Jeanette i den situation, at hun har gået med

overvejelserne i en tid, hvor viden omkring transkønnethed ikke var tilgængelig i lige så stor grad som i dag. Generelt kan det dog siges, at de alle tre, før eller siden, har fået mulighed for at opsøge fællesskaber og personer, de havde noget tilfælles med. Desuden har vennerne og online-fællesskaberne været en kilde til praktisk hjælp og til at dele bekymringer eller opnå viden om, hvordan det er at være transkønnet. Derudover har fællesskaberne kunnet bidrage til, at interviewpersonerne har kunnet hjælpe andre, hvilket har været vigtigt for dem. Nogle fællesskaber har også bidraget med tryghed i transitionsprocessen, hvilket især vennerne har gjort i starten. Her er det anderledes for Jeanette, hvor hendes tryghed igennem transitionsprocessen er opnået gennem hende partner.

Det ser altså ud til at interviewpersonerne bruger fællesskaber til en række forskellige formål herunder genkendelse, praktisk hjælp og til at få tryghed. For at forstå hvad fællesskabet betyder for vores interviewpersonernes transitionsproces, vil vi i de næste afsnit vise, hvilke reaktioner fællesskaberne har på interviewpersonernes transitionsproces, samt hvad effekterne af disse reaktioner har på dem og deres transitionsproces.

5.4 Fællesskabets reaktion og effekt

Som det er beskrevet i analysens indledning, er temaet "fællesskabets reaktion og effekt" opstået på baggrund af, hvordan Karl, Trine og Jeanettes omgivelser reagerer på deres transitionsproces, og hvilken effekt disse reaktioner har på dem. Når interviewpersonerne springer ud for nogen eller snakker om, at ville springe ud, så har deres sociale relationer nogle forskellige umiddelbare eller vedvarende reaktioner, som viser sig at have en effekt på deres transitionsproces. Disse reaktioner kan være enten positive eller negative. Reaktionerne kan også være ambivalente, da de kan være støttende eller negative afhængigt af, hvilken del af transitionsprocessen den transkønnede står overfor. Dette tema tager derfor udgangspunkt i Honneths begreber om anerkendelse og ringeagt, og indeholder en analyse af fællesskabernes hhv. positive eller negative reaktioner på interviewpersonernes transitionsproces. Disse to reaktionsforhold og deres effekter

for interviewpersonerne, kommer derfor også til udtryk i to subtemaer: "Oplevelsen af støtte" og "oplevelsen af manglende forståelse". De forskellige effekter, som disse oplevelser får på interviewpersonernes transitionsproces, vil blive beskrevet undervejs. At kunne sige noget om, hvordan fællesskaber påvirker interviewpersonernes transitionsproces, er centrum for dette speciale, og derfor er et tema omhandlende fællesskabers reaktioner og effekt på deres transitionsproces essentielt for at kunne besvare vores problemformulering.

5.4.1 Subtema: Oplevelsen af støtte

Subtemaet "oplevelsen af støtte" dækker blandt andet over koderne "støtte fra venner", "familiens accept" og "støtte fra partner". Disse koder giver en god indikation af de tre mest betydningsfulde fællesskaber for Karl, Trine og Jeanette. Dette afsnit vil derfor også tage udgangspunkt i dét fællesskab, de tre interviewpersoner først berørte i interviewet, nemlig støtte fra venner og herefter bevæge sig over i familiens og partners støtte.

Støtte fra venner

Karl, Trine og Jeanette nævner nogle venner og foreninger som fællesskaber, der har haft indflydelse på deres transitionsproces. Hvordan denne indflydelse kommer til udtryk, er dog forskelligt interviewpersonerne imellem.

Karl nævner sine venner som et fællesskab, der har haft indflydelse, og fortæller, at særligt de venner, der selv var transkønnede, betød det meget at have kontakt med (K370-375). Uden vennernes støtte ville han være endt med ar på sjælen ved at springe ud, mener han (K2231-2258). Karls venner har altså været der for ham under hans transitionsproces ved bl.a. at være hensynsfulde over for ham, når han ikke har kunnet finde ud af, hvilke pronominer, han gerne ville tåles med og de har vist ham respekt:

Altså super dejligt, at det der med, at jeg fik at vide, at det ville blive respekteret, hvis jeg bad dem om (...) på et tidspunkt IK', at kalde mig noget navn, det må have været sygt forvirrende, folk var også sådan lidt med pronominer, sådan "MMMMM" (...) så der lavede de bare alle mulige sproglige finurligheder for min skyld (...) ja, så fandt jeg

så ud af, at det skulle være "han" på et tidspunkt (...) og så havde jeg stadig ikke noget navn og så var de også bare gode til at sige "han".
(K1000-1023)

Hans venner har derfor været en støtte, da han var ved at finde sin kønsidentitet, og er gode til at spørge ind og hjælpe. På denne måde viser vennerne, at de anerkender ham for at være sig selv, også når han er usikker på sin kønsidentitet, og det kan derfor tænkes, at Karl er mest tryk ved at dele sine refleksioner om dette med sine venner. Karl fortæller desuden, at hans venner har vist ham kærlighed (K2256-2281). Karls venner kan altså siges, som tidligere nævnt under afsnit 5.3.1, at være placeret i hans privatsfære, hvor de giver ham følelsesmæssig opmærksomhed, der kan bidrage til udviklingen af hans grundlæggende selvtillid. Overfor sine venner udfoldede Karl sin transitionsproces langsomt og trinvist:

(...) Når jeg næsten havde besluttet mig om noget (...) så skulle jeg lige høre nogle andres mening på det og så kunne jeg (...) jeg vidste jo egentlig godt, at jeg var transmand der, jeg vidste i hvert fald godt, at jeg var nok enten trans-maskulin, non-binær eller også var jeg en transmand, men (...) det var jeg ikke helt klar til at sige endnu (...) så kunne jeg lige sige lidt mindre end jeg egentlig (...) havde afklaret (...) og så tog de det fint og så tænker jeg, så kan der lige gå et par måneder og så kan jeg lige komme med næste". (K947-969).

Her beskriver Karl, hvordan han, på trods af at være næsten afklaret med sin kønsidentitet, søger bekræftelse hos sine venner undervejs i de trin, han tager under sin transitionsproces. Hans forsigtighed kan altså med Honneths anerkendelsesteori tolkes som et forsøg på at undgå en kamp om anerkendelse. Ved kun at dele sine tanker og valg gradvist, kan det tolkes, at han forsøger at undgå ringeagt, fordi han afprøver, hvorvidt nogen kan anerkende ham for disse. Gennem denne anerkendelse fra hans venner, kan han opbygge selvtillid gradvist, så han ikke får ødelagt hans positive selvforhold, hvis han delte alle tanker på én gang og blev mødt med ringeagt.

Også Trine oplever at finde støtte og accept fra en gruppe bestående af personer, hun kan snakke med om køn. Som det blev fremlagt i afsnit 5.3.1, har Trine et queerfeministisk fællesskab, der både har en venskabelig og en solidarisk funktion for hende. Hun søgte umiddelbart ud i dette fællesskab som noget af det første, da hun sprang ud og først senere i hendes transitionsproces, søgte hun tilbage til sine tidligere relationer:

Jeg vidste, at de andre netværk, fordi jeg heller ikke snakkede om det der, så ville jeg føle, at jeg (...) ikke blev anerkendt (...) så begyndte jeg lige så stille og vende tilbage til mit gamle netværk (...) og åbnede op der igen, fordi nu havde jeg brug for det igen, nu havde jeg været igennem den der skabelsesproces med og skabe mig selv i mit billede.
(T1823-1842)

Det kan tænkes ud fra ovenstående citat, at Trine søgte ud i dette fællesskab for at opnå en følelse af at blive anerkendt og komfortabel nok i sin transitionsproces til at kunne vende tilbage til sit gamle sociale netværk. Det kan altså tænkes, at det er anerkendelsen, Trine modtager fra det queerfeministiske fællesskab, der giver hende modet, til at søge tilbage i sine gamle sociale netværk, hvor hun risikerer ringeagt. Herved kan man se dette fællesskab som en hjælp for Trine til at finde ud af, at hendes kønsidentitet er kvinde. Med Honneths beskrivelse af relationer i den private og solidariske sfære kan man tolke, at dette fællesskabs anerkendelse giver hende mulighed for at udvikle sig selv og undersøge hvem hun er, hvilket giver hende en selvtillid og et selvværd, som betyder, at hun tør stå ved sin kønsidentitet. I denne sammenhæng spiller det en rolle ift. at Trine kan fortsætte sin transitionsproces og dermed udleve sin kønsidentitet. Hermed bidrager det queerfeministiske fællesskab til, at hun kan udvikle et positivt selvforhold.

Både Trine og Karl fortæller altså, at vennerne har været det fællesskab, som de har kunnet udvikle deres kønsidentitet i. Med Honneths begreb om den private sfære kan man tolke, at både Trine og Karl bliver anerkendt gennem fællesskabets accept af deres transition og herigennem oplever begge, at vennerne er et fællesskab, som er trygt, og hvor relationerne er præget af kærlighed, hvilket gør dem i stand til at kunne

udvikle deres selvtillid og dermed fortsætte deres transitionsproces. Derudover oplever Trine også accept i et fællesskab, hvor nogle relationer bunder i fælles værdier, og derfor giver det hende mulighed for at udvikle selvværd.

Jeanette bruger også fællesskaber i den private sfære til at udvikle sig. Da hun bliver bedt om at beskrive en situation, hvor hendes venner har støttet hende, fortæller hun, at vennerne har hjulpet hende med at blive Jeanette ved at vælge et navn (J717-734). En af Jeanettes venner bekræfter hende også i hendes kønsidentitet, da Jeanette tager en paryk på og får at vide, at det virkelig gjorde en forskel: *“Jeg glemmer det aldrig fordi så til aller allersidst, så tog jeg denne her døde kat på hovedet, ik’, (...) og så kiggede han på mig, så sagde han “ja, det gjorde godt nok en forskel”*” (J1107-1111). Med udgangspunkt i Honneths udlægning af relationer i den private sfære, kan det tænkes, at Jeanette, på baggrund af vennernes følelsesmæssige billigelse og støtte, oplever anerkendelse, der kan bidrage til udviklingen af hendes grundlæggende selvtillid. Et andet fællesskab, Jeanette fortæller om, udover hendes venner, er foreningen for transpersoner, hvor hun finder støtte fra enkelte medlemmer. Jeanette fortæller dog ikke så detaljeret om hverken hendes venskaber eller medlemmerne fra de foreninger, hun har været og er en del af. Gennem Jeanettes arbejde i foreningen kan det tænkes, at hun oplever anerkendelse for de egenskaber og evner, hun bidrager med til fællesskabet, og denne sociale værdsættelse giver hende muligheden for at opbygge selvværdsættelse. Jeanette kan altså gennem anerkendelsen fra hendes relationer i den private og solidariske sfære opbygge selvtillid og selvværdsættelse. Disse selvforhold kan få en positiv effekt på hendes transitionsproces, da anerkendelsen fortæller hende, at hendes kønsidentitet er accepteret.

Karl og Trine beskriver desuden, at online-netværk af transpersoner, benyttes til hhv. at hjælpe dem videre i processen eller at fastholde dem i deres transitionsproces (K595-608; T1807-1813). Igennem disse fællesskaber oplever Trine og Karl at blive anerkendt i den solidariske sfære, da disse gruppers værdigrundlag er hjælp og støtte, hvilket de begge giver udtryk for enten at give eller modtage (K753-759; T1657-1661). Det kan derfor tænkes, at den sociale værdsættelse, som de opnår gennem

disse online-netværker, giver dem mulighed for at fortsætte deres transitionsproces, da de bliver bekræftet i, at de ikke er alene med deres tanker om transkønnethed.

Herved ses det, at deltagelse i fællesskaber, man kan tale om køn med, kan have den effekt, at de hjælper til udvikling, inspiration og udfoldelse af de fysiske, emotionelle og praktiske områder af en transitionsproces. Det er altså fælles for både Karl, Trine og Jeanette, at fællesskaber, de kan snakke om køn med, har haft en vigtig og positiv indflydelse på deres transitionsproces. Alle tre interviewpersoner får anerkendelse fra venskaber, der tilhører privatsfæren og fra værdifællesskaber, der tilhører den solidariske sfære. Anerkendelse i disse sfærer giver interviewpersonerne muligheden for at udvikle hhv. selvtillid og selvværd. Disse praktiske selvforhold kan muligvis bidrage til dannelsen af deres kønsidentitet, og heraf til at de kan få et positivt selvforhold. Dette ses ved, at fællesskaberne kan være med til at skabe en tryghed og hjælpe, hvilket giver interviewpersonerne mulighed for at udvikle sig og undersøge, hvem de er. Interviewpersonerne oplever yderligere at modtage støtte fra nogle familiemedlemmer og deres partner, som det vil fremgå nedenfor.

Støtte fra partner og familie:

Når man spørger ind til hvilket fællesskab, der har været det mest støttende i interviewpersonernes transitionsproces, svarer alle, at deres partner har været det mest støttende eller et af de mest støttende fællesskaber (K2116-2132; T1633-1639; J1339-1344). Vi adskiller, som tidligere nævnt, partner og familie analytisk, når vi behandler deres indflydelse på interviewpersonernes transitionsproces. Dog er de her behandlet under samme afsnit, da partner og familie får samme betydning for alle interviewpersonernes mulighed for at udleve deres kønsidentitet. Derfor vil denne del af subtemaet omhandle støtte fra både partner og familie.

Karl har oplevet støtte fra sin kæreste, hos hvem han også befandt sig, da han skrev en mail til sin familie, hvori han sprang ud, fordi han var overbevist om, at hans familie ville reagere negativt på dette (K1458-1479). Det kan tænkes, at Karls kæreste på denne måde har været der for Karl på et tidspunkt, hvor han var nervøs for at springe ud, men Karl uddyber ikke sit forhold til sin kæreste i detaljer. Det kan herved tolkes, at Karls kæreste støtter ham, og dermed viser ham omsorg, hvilket

iflg. Honneth er en af anerkendelsesformerne i den private sfære. Karls forventning om forældrenes negative reaktion kan tænkes at have sin oprindelse i de gange, han har oplevet uforståenhed fra sin familie, hvilket bliver uddybet i næste subtema "oplevelsen af manglende forståelse". Længere henne i Karls transitionsproces og efter at han er flyttet hjemmefra, har han dog fået et rigtig godt forhold til sin familie, der nu anerkender hans kønsidentitet, og Karl fortæller, at relationen er tilbage til, hvor den engang var (K1744-1752; 1812-1816). Karl fortæller om nogle af de handlinger, der har vist ham, at hans familie støttede ham:

Det har gjort mig virkelig glad, når min far har sagt, "jeg vil sgu godt køre dig" (...) eller min mor har sagt, "jeg har lige købt nogle boksershorts til dig" (...) altså det har sgu gjort mig glad (...) eller at min bror bare har (...) jeg har kunne høre ham stå med sine venner og sige "bror" om mig (...) det har bare været sådan AHHH, YES (...). (K1799-1810)

Iflg. Honneth kommer anerkendelse altid til udtryk gennem ekspressive gestusser. Karl kan derfor siges at blive anerkendt, når hans far kører ham til en operation, når hans mor køber boksershorts til ham, eller når hans bror kalder ham "bror" (K1541-1546). Karl forstår også selv sin familie som nogen, der viser deres accept gennem handlinger og ikke gennem samtale, og han tillægger de små gestusser stor værdi (K1827-1835). Den anerkendelse, Karl har fået af sin familie har dog ikke været uden kamp. Karl fortæller, da han spørges om, hvorvidt han har skullet kæmpe for at holde ved sin familie:

Jaer helt vildt, kæft mand jeg har siddet og været, ja tudet over for dem og været rasende og råbt og (...) der har virkelig været noget drama, selvom der (...) aldrig har været drama i min familie før, men det her, det har virkelig (...) været svært. (K2186-2204).

Med indblik i Honneths udlægning af kampen om anerkendelse, kan ovenstående beskrivelse fra Karl eksplicite, hvordan han har skullet tage kampen op, når hans familie har ringeagtet ham. Når man udsættes for ringeagt, og vælger at kæmpe for at

blive anerkendt, så kæmper man for at blive set som en unik person og opnå gensidig anerkendelse i relationen. Det kan tænkes, at Karl har formået at "vinde" denne kamp og opnå anerkendelse fra sin familie. At der opstår en konflikt, da Karl springer ud, kan forklares ved, at Karl bryder med de moralske forpligtelser, han forventes at have i relationen til sin familie, da han transitionerer og derfor ikke har den kønsidentitet, de regnede med. Når man oplever konflikter med en person, man har moralske forpligtelser over for, må man iflg. Honneth vælge hvilke moralske principper, der er vigtigst for én. En sådan konflikt kan eksempelvis ses mellem Karl og hans far, hvor Karl fortæller:

Jeg tror, han har været rigtig glad for at have en datter (...) og han har været rigtig tæt med mig og min far han har også tænkt rigtig meget over køn (...) han har en meget bestemt måde at se køn på (...) det er selvfølgelig voldsomt og få hele det gulvtæppe man står på (...) revet væk under sig altså, og han har følt, det har ændret mig altså, fordi han forbinder meget et menneske med deres køn, tror jeg. (K1554-1570)

Ud fra dette citat eksemplificeres valget af moralske principper: Selvom faren muligvis har elsket at have en datter, som han nu har "mistet", vælger han alligevel at være far til en "ny" søn. Det kan derfor tænkes, at Karls far har valgt, at forældreskabets moralske forpligtelser ikke afhænger af barnets køn, og derfor anerkender han Karls transition. Det kan derfor tænkes, at Karls forældre har haft behov for en "tilvænningsperiode", der har medført, at de har haft uoverensstemmelser med Karl. Karl formår på trods af dette altså at opnå anerkendelse fra relationer i sin private sfære, selvom det til tider har været en kamp. Denne tilvænningsperiode kan hverken Honneth eller Butler forklare, men forskningsartiklerne fra reviewet kan give en mulig forklaring på dette, som det diskuteres i afsnit 6.4.1.

Trine og hendes kone havde ligeledes en tilvænningsperiode, før begge parter fik det til at fungere. Inden da, var Trine bange for, at hendes kone ville forlade hende (T347-359). Denne tilvænningsperiode ses eksempelvis ved, at Trine og hendes

partner har et hårdt halvandet år, inden de finder ud af at fungere og snakke sammen om bl.a. sex og kærlighed:

(...) Det har simpelthen været svært, og vi har haft mange problemer med det og mange sådan, og “åha elsker du mig ikke” åh og alt sådan noget fis og efter, at vi ligesom begyndte og snakke åbent om det her og begyndte og snakke om sex, og begyndte at snakke om, hvad er sex egentlig mellem mennesker, så er vores sexliv blevet bedre samtidigt med, at hvordan vi agerer ude i verden, er blevet markant bedre (...). (T1286-1296)

Her fortæller Trine, at der har været mange problemer med tilliden til, hvorvidt konen og hende elsker hinanden. Dette kan ud fra Honneths anerkendelsesteori tænkes at skyldes, at de nu tænker over, hvorvidt de tidligere har kunnet have en autentisk kærlighedsrelation, når den ene part ikke har kunnet udleve sin reelle kønsidentitet. Forbedringen, der følger i Trines parforhold, kan skyldes, at hun nu anerkendes for hendes reelle kønsidentitet og ikke føler, at hun skal være en anden over for sin partner. Trine fortæller desuden om deres relations præmis, før hun sprang ud: “(...) *Før jeg sprang ud, snakkede vi jo ikke om det, fordi da var det jo bare pålagt os at have normal cisheteronormativ sex som et normalt cisheteronormativt par*” (T1281-1284). Deres relation har altså muligvis været underlagt cisheteronormative principper om moralsk adfærd, hvilket kan indebære principper, der stemmer overens med det binære syn på køn, som Butler beskriver med hendes heteroseksuelle matrice, og det kan tænkes, at der opstod konflikter, da Trine begyndte at bryde med disse. Parret kan efter deres samtaler have ændret disse principper, så de begge kan elske hinanden, for dem de er og dermed opnå reel anerkendelse. Altså kan det siges, at Trine anerkendes af sin kone, der nu støtter og hjælper hende til både psykologsamtaler på Center for Kønsidentitet og i forbindelse med foredrag, Trine holder (T1706-1718; 1730-1752). Iflg. Honneth er anerkendelseshandlinger altid ekspressive og offentlige, og derfor kan disse eksempler på offentlig hjælp fra Trines kone ses som anerkendelseshandlinger. Trines nære familie har svært ved at acceptere hendes kønsidentitet, men hendes faster og kusiner har taget transitionsprocessen rigtig godt, med Trines egne ord, og

hun oplever derfor anerkendelse fra flere relationer i sin private sfære, da både hendes partner og flere familiemedlemmer støtter op om hendes transitionsproces (T1169-1182). Trine kan derfor siges at opnå en styrket selvtillid gennem anerkendelse fra hendes partner og dele af hendes familie, hvilket muliggør, at hun kan udleve sin kønsidentitet.

At partneren har en støttende funktion, ses også hos Jeanette. Hun har følt sig privilegeret ved at have en partner som Sanne, hun ikke skal leve i skjul overfor, hvilket andre i foreningen for transpersoner ikke oplever. Derudover er hendes børn støttende og omsorgsfulde, hvilket hun sætter stor pris på og siger at familien, foruden at være det fællesskab hun har modtaget mest støtte fra, også er det fællesskab, hvor støtten har betydet mest (J471-482; 1552-1556). Sanne har blandt andet hjulpet Jeanette med at udleve hendes kønsidentitet ved bl.a. at købe tøj til hende, vurdere make up-forsøg og opmuntre hende til at klæde om til dametøj efter arbejde (J235-359; 1515-1547). Jeanette fortæller om første gang, hun skulle vise sig som kvinde for Sanne:

(...) Og så kom jeg ind og så kiggede hun på mig og så sagde hun "dét der klovnefjæs, dét kan du godt lave om" så jeg blev sendt frem og tilbage sådan en fem seks gange ik' så (...) ved halv ti-tiden om aftenen så sagde hun "nu er den ved at være der". (J289-295)

Her ses det, at Sanne hjælper Jeanette med hendes fysiske fremtræden, og herved er hun også med til at hjælpe Jeanette med at transitionere. Disse anerkendelseshandlinger fra Sanne kan være udtryk for hendes kærlighed til Jeanette, og det kan derfor tolkes, at Sanne anerkender Jeanette som en unik person, hvorved Jeanette kan udvikle sin selvtillid og heraf sin kønsidentitet.

Både Karl, Trine og Jeanette har overordnet set positive oplevelser med at blive anerkendt fra deres primærrelationer bestående af både partner og familie. Derudover nævner de også selv partner og familie som vigtige fællesskaber: Alle tre nævner deres partner som det fællesskab eller et af de fællesskaber, hvor de har modtaget mest støtte. Karl og Jeanette fortæller at familien er et vigtigt eller dét vigtigste

fællesskab at modtage støtte fra, mens Trine fortæller, at hendes "blodbandsfamilie" er dem, hun har modtaget mindst støtte fra, hvilket vil blive uddybet i afsnit 5.4.2 (K2150-2163; J1485-1513; T1793-1794).

Opsamling

Dette subtema om "oplevelsen af støtte" viser altså, at alle interviewpersoner oplever støtte og heraf anerkendelse fra både venner og værdifællesskaber samt fra deres partner og nogle familiemedlemmer, hvilket har været til stor hjælp for deres transitionsproces. Med den øgede forståelse, vi opnår gennem Honneths anerkendelsesteori ser vi, at Trine, Karl og Jeanette dermed kan opnå anerkendelse fra relationer i både deres privatsfære og solidariske sfære, der kan afstedkomme, at de kan realisere deres transitionsproces og i sidste ende være med til, at de kan opnå et positivt selvforhold. Nogle af deres relationer har været forstående siden påbegyndelsen af deres transitionsproces, hvilket især har været tilfældet i deres venskaber, mens relationerne til deres partner og familie har involveret kampe om anerkendelse, tilvænningsperioder og ændringer af moralske principper. Der er dog også nogle af Karl, Trine og Jeanettes relationer, der ikke kan acceptere deres transition og reagerer med manglende forståelse og ringeagt. Oplevelser med manglende forståelse kan påvirke interviewpersonernes praktiske selvforhold negativt og heraf deres mulighed for at transitionere og danne deres kønsidentitet, hvilket vil blive redegjort for i nedenstående afsnit.

5.4.2 Subtema: Oplevelsen af manglende forståelse

Karl, Trine og Jeanette har oplevet at få støtte og heraf anerkendelse fra de fleste af deres relationer. Der har dog også været en tilvænningsperiode i nogle relationer, mens der i andre har været mangel på forståelse og accept. Dette subtema dækker derfor bl.a. over koderne "konflikter med familien", "ambivalens fra relationer" og "afvisning". Dette afsnit omhandler Karl, Trine og Jeanettes oplevelser med manglende forståelse fra deres relationer. Siden interviewpersonerne primært har anerkendende oplevelser med venner, vil dette fællesskab ikke blive behandlet i nedenstående afsnit, men i stedet vil der være fokus på interviewpersonernes oplevelser med deres partner og families forskellige negative reaktioner på transitionsprocessen. Disse kan sidestilles med Honneths begreb om ringeagt, og kan

få negative følger for deres transitionsproces og mulighed for at udleve deres kønsidentitet.

Manglende forståelse fra partner og familie

Det kan være svært for transkønnedes relationer at vænne sig til eller i sidste ende acceptere den transkønnedes transition, hvilket vi vil vise eksempler på i dette afsnit. En sådan transition kan blandt andet medføre et behov for, at den anden i relationen også skal foretage nogle ændringer i sin forståelse, som det fremgik af forrige afsnit, hvor vi viste, at det kunne være nødvendigt at revurdere de moralske principper, som forholdet bygger på. Frustrationerne eller afvisningerne som manglende anerkendelse kan medføre, har alle interviewpersoner oplevet. Karl, Trine og Jeanette påvirkes alle af frygten for og oplevelsen af at blive ringeagtet på forskellig vis og potentielt set afvist af deres relationer.

Karl sprang ud via mail til hans familie, fordi, han var overbevist om, at deres reaktion ville være negativ, og det havde han ikke lyst til at overvære:

Jeg sprang simpelthen ud over mail (...) *dét* ku jeg ikke overskue og få den der, for jeg vidste, hvordan at de ville reagere negativt (...) og jeg tænkte bare, det slår mig helt i stykker, hvis jeg skal være for tæt på dem. (K1467-1475)

Ud fra Honneths anerkendelsesteori kan man se Karls handling som en måde at beskytte sig selv fra ringeagt på. *Dét* at sende en mail gav ham nemlig muligheden for at undgå, at skulle have en såkaldt kamp om anerkendelse, som det blev beskrevet i forrige afsnit, at Karl har haft med sin familie. Til gengæld afskar Karl også sin egen mulighed for at opleve en eventuel anerkendelse fra sine forældre, da de ikke fysisk var til stede og anerkendelse er betinget af en ekspressiv gestus, der angiver positive intentioner. Når Karl oplever reaktioner fra sin familie, er disse ambivalente, da hans forældre har været støttende i nogle situationer og udvist manglende forståelse i andre. Hans mor har eksempelvis gerne villet hjælpe ham med at finde et navn (K1337-1341). Dette kan ses som et udtryk for at Karls mor, havde

nemmere ved at acceptere Karls sociale transitionsproces. Til gengæld har hun så reageret med modstand på hans fysiske transition:

Hun har kaldt mig mit navn og sådan noget, men så har hun også for eksempel været sådan ”*du skal vel ikke opereres vel?*”, ”EJ, det tror jeg altså ikke vil gøre dig glad, DET synes jeg ikke, du skal gøre”.
(K1337-1350)

Moren stiller altså sommetider spørgsmålstejn ved de valg, Karl træffer for at udleve sin kønsidentitet. Det kan tolkes, ud fra Butlers begreb om den heteroseksuelle matrice, at Karl bryder med de normer, der er for, hvordan han fysisk skal fremstå, mens dét at ændre sit navn ikke er at bryde med normerne, og derfor kan moren acceptere dette. Måske skyldes dette, at en fysisk ændring af Karls udseende ville gøre ham til en uforståelig identitet i morens øjne, og derfor reagerer hun med modstand, der kan tolkes som en form for social straf. Hans far har også vist manglende forståelse over for hans valg, ved at sige, at Karl ”rigtigt er en pige” og ved bevidst at benytte de forkerte pronominer om ham, hvilket har bremset hans transitionsproces (K1509-1527; 1261-1284). Forældrene har ligeledes ventet på, at han skiftede mening og troet, at det var en fase (K1413-1435). Karls forældre har således været ambivalente i deres holdning og reaktion på hans transitionsproces, og det har ført til en tvivl hos ham:

Det der med og såd’n elsker mine forældre mig overhovedet? (...) det er et sindssygt svært spørgsmål og stille sig selv (...) og det er virkelig svært, når man ikke kender svaret på det (...) men altså det er fint nu.
(K1277-1284)

Her fortæller Karl, at han blev i tvivl om, hvorvidt hans forældre elskede ham. Dette kan udspringe af, at når han bliver ringeagtet i sin private sfære, så modtager han ikke følelsesmæssig opmærksomhed i form af kærlighed fra sine forældre. Det kan tænkes, at effekten af forældrenes mangel på forståelse betyder, at Karl vælger at skjule dele af sin transitionsproces fra sine forældre, og søger fællesskabet med sine

venner, der er mere accepterende over for hans kønsidentitet. Han fortæller bl.a., at han føler sig bremsset i sin transitionsproces af sin far (K1261-1275).

Manglende forståelse fra familiemedlemmer er også noget, Trine har oplevet. Da hun var 12 år gammel, så hun et tv-program om transkønnede sammen med hendes mor:

Min mor, det fantastiske menneske, sagde ”det ville knuse mit hjerte, hvis det var mit barn” (...) men jeg har været klar over det ret tidligt, også før jeg kendte begrebet (...) men også automatisk lært at det var noget, man skulle skjule, det var noget, man skulle holde hen, fordi at det ødelagde jo folks liv. (T65-76)

Trine oplever altså en negativ holdning overfor den kønsidentitet, hun for første gang genkender sig selv i og tror, at det vil ødelægge andres liv, herunder morens, hvis hun sprang ud (T59-64). Trine springer dog alligevel ud for moren et halvt år efter, men bliver ignoreret af hende, og moren vil først snakke med hende og anerkende hende igen, når Trine kan opføre sig ordentligt (T965-975). Moren reagerer altså ved at ignorere det, Trine fortæller hende, og det kan med Honneths anerkendelsesteori tolkes, at Trine bliver usynliggjort, indtil moren finder Trines opførsel passende igen, hvor passende kan tænkes, at være når Trine opfører sig som en dreng. Denne usynliggørelse er iflg. Honneth et udtryk for ringeagt, da udeblivelsen af anerkendelseshandlinger svarer til at nægte nogen anerkendelse. Denne reaktion fra moren kan også forstås med Butlers begreb om en uforståelig identitet, hvor Trine straffes for at bryde med normerne. Trine oplever også i dag, at hendes transitionsproces usynliggøres af hendes mor, når de ses (T1089-1094). Første gang moren snakker med Trine om transitionsprocessen, er da Trine offentliggør et billede af at have været på gynækologisk afdeling:

Hendes første ting, det er at skrive en mail. ”Ja, jeg kan se, du er dér, ja du gør din mor BEKYMRET, hvor langt er du kommet i processen med at være kvinde” (...) ”eller med at blive kvinde”, og så måtte jeg jo bare skrive til hende. Der har jeg været, det er jeg færdig med. (T1103-1108)

Her gør Trine det klart, at moren bekymrer sig om hendes fysiske transitionsproces, men moren har ikke ønsket tidligere, at tale om denne. Morens reaktion kan tolkes som manglende forståelse for Trines valg. Hendes mor benytter desuden de forkerte pronominer om hende, når hun forlader lokalet (T1132-1147). Morens reaktioner tyder på, at Trine har haft en opvækst, der har været præget af ringeagt for hendes kønsidentitet. Det kan tænkes, at effekten af denne ringeagtelse har haft indflydelse på Trines transitionsproces, da hun først har påbegyndt denne for få år siden og dermed har hun skjult sin kønsidentitet i store dele af hendes ungdoms- og voksenliv. Trine fortæller desuden selv, at det miljø hun er vokset op i, ikke har været et sted, hvor hun kunne springe ud (T968-975). Trine pausesatte altså sin transitionsproces på grund af frygt for at møde afvisning og ringeagt fra relationer omkring sig. Denne ringeagt i privatsfæren kan tænkes at være årsagen til, at Trine søger bort fra hendes sociale omgangskreds og opsøger det queerfeministiske fællesskab, som beskrevet i forrige subtema. Det kan tænkes, at Trine forsøger at realisere sig selv i dette fællesskab og de venskaber hun har heri, for at opbygge dét selvværd og dén selvtillid for hendes kønsidentitet, som hun har brug for, for igen at kunne tage kampen om anerkendelse i andre relationer og altså risikere ringeagt igen. Det kan tolkes, at Trine med relationen til moren har erfaret, at der er en risiko for ringeagt og at blive forladt, når man springer ud. Trine mangler altså muligvis den grundlæggende selvtillid, som man opnår gennem moderens anerkendelse, til at gå ud og udforske verden og skabe sociale bånd til andre. Trines erfaring med morens manglende forståelse giver sig muligvis til udtryk i, at Trine ikke begyndte at transitionere, før hendes partner tog emnet op. Trine fortæller: "*Jeg var bange for at tage det spring (...) jeg havde også forventet, at hun ville forlade mig på grund, igen det er dét, jeg har lært*" (T181-183). Trine var altså bange for at blive forladt af hendes partner, hvis hun sprang ud, som en effekt af, at hun har oplevet manglende forståelse for hendes kønsidentitet tidligere i hendes liv. Det kan tænkes, at det har påvirket hendes valg om først at springe ud i et fællesskab, der accepterer minoriteter som hende selv.

Jeanette har også negative erfaringer, der påvirkede hendes lyst til at springe ud, så da hun skulle vise sig som kvinde for første gang til Sanne, var hun nervøs: "*Jeg*

havde jo gemt mig inde i soveværelset HELT inde i krogen (...) fordi mit første møde med et andet menneske, det havde ikke været rart" (J282-286). Hendes første møde med et andet menneske, som kvinde, var nemlig med hendes kone fra hendes første ægteskab, hvor hun oplevede følgende:

Men på et tidspunkt så fortalte jeg hende jo selvfølgelig, at "nu skal du høre bum bum bum", jeg har det godt, når jeg pigetøj på (...) så skulle vi prøve det en dag (...) sådan en kjole havde jeg fået fat i, ik' (...) altså sådan en rigtig Yvonne-kjole, ik' (...) så jeg fik den på og så kom jeg ind i stuen, og så kiggede hun på mig, og så gik der halvanden time, inden jeg kunne få kontakt, sådan grinede hun (...) så det var ikke den sjoveste oplevelse (...) og så gik jeg ind og så tog jeg den der kjole af igen og så talte vi aldrig mere om det. (J176-200)

Jeanette oplever at blive ydmyget af en relation i hendes private sfære, da hun viser sig frem i kjole for sin daværende kone, hvilket iflg. Honneths kan have en negativ indflydelse på hendes selvforhold. Dette skyldes, at hun ikke har kunnet opnå selvtillid fra denne relation i hendes private sfære samtidig med, at hun er blevet ringeagtet. Desuden taler Jeanette og hendes kone ikke om det efterfølgende, og Jeanettes transkønnethed må derfor tænkes at blive usynliggjort, og dermed bliver hendes kønsidentitet gjort til noget skamfuldt. Dette føjer yderligere til følelsen af ringeagt, da begge parter erkender, at Jeanettes reelle kønsidentitet er kvinde, men bevidst ignorerer denne viden, og dermed undlader at anerkende den. Jeanette havde derfor følelsen af ikke at modtage støtte fra hendes første kone, og hun fornemmede, at konen gik og fortalte om hendes transkønnethed bag hendes ryg på en negativ måde, hvilket også kan tænkes at have bidraget til, at Jeanette ikke opnåede anerkendelse i hendes private sfære (T1460-1471). Jeanette oplever også, at hun bliver ringeagtet af sin svigermor. Dette sker bl.a. i forbindelse med, at hun en dag ser Jeanette i en damebluse, hvor hun giver udtryk for, at den ikke klæder hende (J1163-1174). Det kan dermed tolkes, at hun implicit får sagt, at hun ikke bryder sig om, at Jeanette er transkønnet, da hun taler grimt om, at Jeanette går i dametøj. Dette understøttes yderligere af, at hun klæder sig meget neutralt, når svigermor kommer på besøg bl.a. fordi Sanne, ønsker, at hun klæder sig mindre kvindeligt i svigermorens nærvær (J1137). At Jeanette bagtales af sin daværende kone og

svigermor, kan med Butlers queer-teori ses som en social straf, da hun bryder med kønsnormerne ved ikke at have et socialt køn, der stemmer overens med hendes biologiske køn. Det kan tænkes, at Jeanettes oplevelse med sin daværende kone har bidraget til, at Jeanette ikke udlever sin kønsidentitet overfor hende og dermed bremses i sin transitionsproces. Dette er muligvis også årsagen til, at Jeanette vælger ikke at italesætte sin kønsidentitet over for sine børn, før datteren og sønnen selv opdager, at hun er transkønnet. Jeanette fortæller eksempelvis om en episode med hendes datter, hvor datteren møder hende påklædt som Jeanette for første gang, og begynder at græde:

(...) Og så siger jeg til hende, “er det så slemt?”, “nej” siger hun så, “men nu kan jeg *endelig* få at vide, hvad fanden er det der foregår” (...) så hun er gået og vist hensyn til mig og tænkt, hvis ham den gamle synes, jeg skal vide noget, så siger han det *nok* og jeg har tænkt, hvis hun vil vide noget, så spørger hun *nok*. (J609-617)

Jeanette har gået og vist hensyn til sine børn, ved ikke at fortælle dem om sin kønsidentitet. Dette kan tænkes at være fordi, hun er bange for at blive afvist, da hun tidligere har oplevet at blive ydmyget. Derudover holder Jeanette også sin kønsidentitet delvist skjult på sin arbejdsplads, hvilket vil blive uddybet i afsnit 6.4.1. Både usynliggørelsen og ydmygelsen kan have bidraget til at skade Jeanettes selvtillid og dermed potentiale for at udleve sin kønsidentitet.

Opsamling

Alle interviewpersoner prøver altså eller har prøvet at blive ringeagtet af deres primærrelationer. Når interviewpersonerne ringeagtes i disse, kan det muligvis forstås ud fra Butlers queer-teori. Denne kan forklare, at interviewpersonernes relationer straffer dem, fordi de skiller sig ud fra den normative kønsopfattelse, når de ønsker et andet socialt køn end dét, der forbindes med deres biologiske køn. De bliver derfor i deres relationers øjne til uforståelige identiteter og udsættes for social straf, der kan komme til udtryk ved ydmygelse, usynliggørelse og afvisning, der alle er udtryk for ringeagt. Dette resulterer i, at interviewpersonerne bremses undervejs i deres transitionsproces eller holder deres kønsidentitet skjult. Nogle af interviewpersonerne søger derfor hen til fællesskaber, der accepterer dem og herved kan få en positiv funktion for dem.

5.5 Opsamling på analysen

Analysen har berørt flere forskellige fællesskaber, der har haft indflydelse på interviewpersonernes transitionsproces, herunder venner, foreninger, online-netværk, partner, familie, arbejde og sundhedssystemet. Dog har analysen primært haft fokus på partner og familie samt venners, herunder online-fællesskaber og foreningers, indflydelse. Dette skyldes, at disse fællesskaber har haft størst interesse for os, men også fordi, det er disse relationer, interviewpersonerne fortæller mest om. I denne opsamling vil vi derfor samle fundene om de forskellige fællesskabers indflydelse fra temaerne “fællesskabets funktion” og “fællesskabets reaktion og effekt” under kategorierne “partner og familie” og “venner, online-fællesskaber og foreninger”. Herved bliver det muligt for os at sige noget samlet om de forskellige fællesskabers indflydelse på transitionsprocessen.

Partner og familie

Vi kan i analysen se, at partner og familie som fællesskab både kan have en negativ og positiv indflydelse på interviewpersonernes transitionsproces. Negative reaktioner i form af manglende forståelse kan bl.a. medføre en frygt for at springe ud, skjulen eller pausesætning af deres transitionsproces. Dog kan positive reaktioner, i form af støtte, til gengæld være en vigtig faktor i, at de kan fortsætte deres transitionsproces og udleve deres kønsidentitet.

I nogle familierelationer er reaktionerne på transitionsprocessen ambivalente. Disse kan være påvirket af, hvilken type af transition interviewpersonerne står overfor i processen. Her er især forældre bekymrede for den fysiske del af transitionen hos Karl og Trine. Denne ambivalens betyder, at familien ikke altid har en positiv funktion i transitionsprocessen, og dette medfører, at interviewpersonerne bliver nødt til at opsøge andre fællesskaber, der vil acceptere dem. Vi har set i temaet “fællesskabets funktion”, at familien ikke som sådan har en praktisk funktion i at hjælpe til udviklingen af Trine og Karls kønsidentitet, men snarere ser vi i “fællesskabets reaktion og effekt”, at Karl og Trine har positive oplevelser med deres familie, hvor de bekræfter deres kønsidentitet, og derved får dele af familien en til tider støttende funktion.

Jeanette snakker primært om hendes familie bestående af sine to børn og partneren Sanne. Sanne har haft en praktisk og emotionel funktion for Jeanette ved at hjælpe hende med at igangsætte hendes transitionsproces og give hende tryghed. Dette er også tilfældet for Trine, hvis partner har haft samme funktion og indflydelse gennem hendes transitionsproces. Karl giver udtryk for, at hans partner har været støttende, men uddyber ikke meget på deres relation. Partnerens støtte har givet Karl, Trine og Jeanette mulighed for at udleve deres kønsidentitet.

Interviewpersonerne oplever, at partneren og nogle familiemedlemmer kan have brug for en tilvænningsperiode, hvorefter at relationen forbedres eller vender tilbage til, hvor den var. Efter tilvænningsperioden ses det, at partneren og familien er blevet mere accepterende, hvilket betyder, at interviewpersonerne kan udvikle deres kønsidentitet.

Venner, online-fællesskaber og foreninger

Venner, online-fællesskaber og foreninger har haft både en emotionel og praktisk funktion for interviewpersonerne. I disse fællesskaber har de kunnet søge vejledning til praktiske spørgsmål samt tryghed og støtte. Online-fællesskaber bærer præg af at have en funktion, der er praktisk, hvor man kan stille spørgsmål og få hjælp til forskellige ting. Dog ses det, at online-fællesskaber spiller en væsentlig rolle i Karls transitionsproces, da disse faciliterer, at Karl opdager, at han er transkønnet. Generelt ses det, at vennerne også har en emotionel funktion, hvor de skaber en tryghed omkring interviewpersonerne. Især venner de kan snakke med om køn, har haft en stor betydning for Karl og Trines transitionsproces, da de her har mødt støtte, genkendelse og accept. Effekterne af interaktioner med venner har betydet, at de begge har kunne udforske, udvikle og udleve deres kønsidentitet i ikke-dømmende relationer. Vennernes betydning for Jeanette er mindre tydelig, da hun ikke beskriver forholdet til dem detaljeret, men alligevel har følt sig støttet. Til gengæld lader det til, at hun i højere grad har stået alene med sine tanker om transkønnethed i starten af transitionsprocessen, og først rigtigt har fået hjælp af andre ikke-transkønnede, da hun mødte Sanne. Generelt kan det siges, at venskaber, online-fællesskaber og foreninger er til stede under hele transitionsprocessen, men det ser ud til, at de spiller en større rolle i begyndelsen af transitionsprocessen, hvor interviewpersonerne har brug for at opnå accept og tryghed for at kunne være dem selv og udleve dem selv.

Det viser sig derfor, at venner er særligt vigtige i starten af transitionsprocessen, hvilket uddybes i afsnit 6.4.3.

Igennem analysen har vi altså vist, hvordan forskellige fællesskaber har indflydelse på transkønnedes transitionsproces.

6. Diskussion

Diskussionsafsnittet vil indeholde en diskussion af de væsentligste overvejelser og refleksioner i forbindelse med metoden og specialets kvalitet. Desuden vil der være en diskussion af etiske overvejelser, der har været i forbindelse med udformningen af dette speciale. Denne vil være efterfulgt af en teoretisk diskussion, hvor vi tager udgangspunkt i de dele af teorien, som vi stiller os undrende overfor. Afslutningsvist vil vi diskutere vores fund, hvor vi vil sammenholde disse med fund fra reviewet samt diskutere vores mest relevante fund.

6.1 Diskussion af metode

I dette afsnit vil relevante metodiske overvejelser og valg blive diskuteret. Først vil vi gennemgå fordele og ulemper ved valget af den semistrukturerede interviewform. Derudover vil der blive diskuteret relevante aspekter ift. udformningen af vores interviewguide og udførelsen af vores interview. Dernæst vil vi diskutere vores arbejdsgang med den tematiske analyse, og hvordan vores induktive tilgang har påvirket vores arbejdsproces. Afslutningsvist vil vi komme omkring, en diskussion af udvalgte kvalitetskriterier.

6.1.1 Interview

Det semistrukturerede interview

I nedenstående afsnit vil vores overvejelser, ved at foretage et semistruktureret interview, blive diskuteret, samt hvilken betydning denne interviewform har for vores indsamlede data.

En af fordelene ved at anvende det semistrukturerede interview er, at man som forsker kan forholde sig åbent til nye aspekter, der kan fremkomme i et interview.

Det kan lade sig gøre, fordi det semistrukturerede interview tillader interviewer en vis fleksibilitet, da der er plads til at denne kan følge op på forskellige aspekter, der synes relevante (Tanggaard & Brinkmann, 2010). Dette har været en fordel, da vi undersøger et område, hvor der ikke foreligger megen forskning med vores fokus. Ved brug af det semistrukturerede interview kan vi, i interviewet, forholde os åbne overfor og forfølge eventuelle nye aspekter, som vi ikke har fundet i vores review. Vi udformede vores interviewguide således, at der var nogle specifikke fællesskaber, bestående af familie og venner, men aspektet omkring, hvad de betød for transitionsprocessen, var ikke fastlagt, og her fik interviewer mere indflydelse på, hvilke aspekter der skulle forfølges. Denne åbenhed og fleksibilitet kommer dog ikke uden konsekvenser. At have et semistruktureret interview kan medføre, at man får tre interview med varierende indhold, hvilket kan have den betydning, at de kan være svære at lave en samlet analyse ud fra. For at undgå dette er det vigtigt, at interviewer sørger for at have afklaret interviewets "hvad", og husker balancegangen mellem at være fleksibel og struktureret i sin interviewguide (Tanggaard & Brinkmann, 2010).

Vi kan ikke se os fri for, at vi er tre forskellige interviewere, og at vi i selve interviewsituationen vil følge op på nogle forskellige aspekter af, hvad interviewpersonerne siger, derfor har vi heller ikke valgt et åbent interview, som ikke har en guide. Et åbent interview ville i høj grad opfylde vores ønske om fleksibilitet og åbenhed, men da vi er tre interviewere, ville chancen for at fokus i interviewene blev for forskellige også være stor, hvilket ikke var et ønske. Dette skyldtes, at vi ønskede et datamateriale, der var sammenligneligt på tværs af interviewene. For at undgå at vi tog interviewene i forskellige retninger, har vi været meget tydelige omkring at få specificeret interviewets "hvad", hvilket vi har gjort igennem en grundig diskussion af balancegangen mellem, hvad der er relevante aspekter at forfølge, og hvilke der ikke er. På denne måde har vi prøvet at undgå at få tre markant forskellige interview. Målet med vores semistrukturerede interview har ikke været at få tre ens interview, i så fald havde det strukturerede interview været et bedre valg. Men vores mål har været at lave nogle interviews, der behandler samme aspekter omkring fællesskabers indflydelse på transkønnedes transitionsproces, hvilket vi i høj grad synes, at vi er lykkedes med. Da det er umuligt at forudse, hvad

interviewpersonerne vil fortælle eller lægge vægt på, kan det dog ikke undgås at nogle aspekter ikke vil blive belyst i alle tre interviews. Eksempelvis taler både Trine og Jeanette om partneren som et vigtigt fællesskab, hvor Karl kun nævner dette kort, hvorfor interviewer vælger ikke at forfølge dette aspekt. Herved ses det, at det semistrukturerede interview giver plads til, at interviewer kan træffe nogle valg ift., hvad der skal snakkes om, men det betyder også, at nogle aspekter bliver fravalgt. Dette valg åbner desuden op for, at interviewpersonen får snakket om dét, der har relevans for vedkommende, hvilket kan have den konsekvens, at vi får svært ved at kunne finde fællestræk ved vores interviewpersoners oplevelser med forskellige fællesskabers indflydelse på transitionsprocessen. Dette kan eksempelvis ses ved Karls interview, hvor det bliver svært at sammenligne partnerens betydning for hans transitionsproces med de andre interviewpersoners, som udtaler sig mere dybdegående om deres partner. Men ved at have vores problemformulering for øje har vi formået at få talt om oplevelser, som kan sammenlignes. I dette speciale har dét at kunne forfølge nye aspekter vægtet mere end sikringen af, at styre interviewpersonernes fokus, og dermed få et datamateriale, der var fuldt ud sammenligneligt.

Interviewguide og udførsel af interview

Vores prioritering af at forholde os åbne over for interviewpersonernes fortællinger påvirker mange af vores valg i den metodiske proces. I nedenstående afsnit vil der foreligge en diskussion af vores tilgang til udformningen af vores interviewguide, og vores videnskabsteoretiske overvejelser herom. Derefter vil det i forbindelse med udførelsen af interviewene være relevant at diskutere, hvorvidt tidsrummene mellem de planlagte interviews har været for korte eller lange nok til at vurdere interviewguidens funktionalitet.

Som nævnt i afsnit 3.1.2 er vores interviewguide bygget op omkring den viden, vi har erhvervet os i specialets review og vores viden fra vores 9. semesters projekt. Vi har valgt ikke at lade interviewguiden blive influeret af en bestemt teori, fordi vi gerne ville forholde os åbent og lade interviewpersonernes fortællinger være i fokus fremfor, at de skulle passe ned i en bestemt teoretisk ramme. At vi har valgt at opbygge vores interviewguide ud fra forskning fundet i reviewet og ikke teori, har

været en fordel, da vi har formået at forholde os på den måde, vi ønsker og herved opnå fund, der måske ikke var blevet genereret, hvis vores interviewguide var blevet styret af Honneths anerkendelsesteori. Havde vi haft et teoretisk udgangspunkt, havde vi måske været begrænsede i at forstå oplevelserne uden for denne teori, og vi havde måske ikke fundet ud af, at nogle fællesskabers funktion og vigtighed ændrer sig afhængig af, hvor de transkønnede er i deres transitionsproces. Derudover kan det tænkes, at interviewpersonernes fokus på forskellige fællesskaber viser, at de har følt, at de kunne lægge vægt på det, der betød noget for dem, hvilket også var formålet med denne opbygning af interviewguiden. Altså kan det siges, at vi igennem den delvise induktive tilgang har formået at komme omkring de fællesskaber, vi ønskede, og samtidig har vi formået at forholde os åbne og lade interviewpersonernes fortællinger udfolde sig.

Der kan dog også være ulemper ved primært at udforme en interviewguide induktivt. Interviewenes indhold kan blive for spredt omkring forskellige emner, og det bliver svært, at kunne analysere dem samlet teoretisk. Dette oplevede vi i udformningen af temaer i den tematiske analyse, hvor det blev meget tydeligt, at vores interviewguide ikke var forankret i en bestemt teori, hvilket besværliggjorde processen med at finde temaer, da vi havde et stort datasæt med mange nuancer. Den åbenhed som en induktivt udformet interviewguide medførte, gjorde dog, at vi i den tematiske analyse, kunne kode frit og herved favne flere nuancer i datamaterialet. Dog har denne åbenhed også vist sig at komplicere den analytiske proces, hvilket vil blive uddybet i afsnit 6.1.2. Den induktive tilgang havde dog den begrænsning, at da vi anvendte Honneths anerkendelsesteori, var der aspekter, som ikke var mulige at forfølge i analysen, da vores interviewguide ikke var rettet mod, at datamaterialet skulle kunne analyseres ud fra denne. Eksempelvis kunne vi ikke undersøge, hvorvidt interviewpersonerne kunne udvikle en fuld identitet, da vores interviewguide var rettet mod det aktive, der sker imellem mennesker i transitionsprocessen, og ikke så tydeligt mod den indre betydning oplevelserne har for den enkelte.

Vi har som tidligere i afsnit 1.4 beskrevet, at vi her i specialet et moderat socialkonstruktionistisk standpunkt. Dog kan det diskuteres, i hvor høj grad dette

standpunkt skinner igennem i udformningen af vores interviewguide. Vores valg omkring at have en åben og fleksibel tilgang til interviewguiden betyder, at vi, i interviewene, prøver at få så tykke beskrivelser af deres oplevelser som muligt. Herved kan man sige, at vi har benyttet dele af den fænomenologiske tilgang til at udforme en interviewguide. Dette har vi gjort for at få så meget viden om emnet som muligt, for dermed at have mulighed for at kunne anvende den mest relevante og brugbare teori til at udforske fællesskabets betydning for transkønnedes transitionsproces. På denne måde retter vores interviewguide sig både henimod det fænomenologiske paradigme ved at få tykke beskrivelser af, hvordan fællesskaber opleves under en transitionsproces, men samtidig retter den sig også mod det socialkonstruktionistiske, da vi ser på transitionsprocessen som en relationel proces, der er influeret af samspil og diskurser. Vores epistemologiske udgangspunkt er stadig socialkonstruktionistisk, da vi anser den viden, vi indsamler under interviewet som konstrueret i fællesskab mellem interviewer og interviewperson og afhængig af konteksten. Hvis vi havde talt med interviewpersoner, der havde en anden opfattelse, eller hvis vi havde spurgt på en anden måde, ville vores viden om emnet sandsynligvis have set anderledes ud. Vi er desuden bevidste om, at vi har en viden om dette emne både fra vores tidligere projekt og vores review, som vi også sætter i spil i løbet af interviewet og vil påvirke den viden, der produceres i interviewene.

Det kan diskuteres, hvorvidt vores planlægning af interviewene har været optimal ift. at vurdere vores interviewguides anvendelighed. Vi havde planlagt vores interview således, at de lå inden for samme uge. Dvs. at der ikke var tid til at transskribere interviewene, så vi kunne tage stilling til om interviewguiden fungerede efter hensigten. At vi ikke havde tid til denne proces kan anses som en ulempe ved udførelsen af interviewene, da det mest optimale ville have været at transskribere hvert interview og herudfra revidere interviewguiden. Dette har dog af logistiske grunde ikke kunne lade sig gøre, og vi har derfor forsøgt at kompensere ved, at vi alle efter endt interview har reflekteret over og talt om, hvorvidt interviewguiden fungerede efter hensigten. Dette gjorde vi ved at se på, om vi fik svar på vores spørgsmål eller om dele af guiden var unødvendig. Det kan tænkes, at denne proces lettere har ladet sig gøre, fordi vi havde noget viden på området i forvejen. Da der

ikke var nogle store problemer med vores interviewguide var denne korte tid faktisk nok og vi fik, på trods af tidspresset, vurderet interviewguidens anvendelighed.

Vores beslutning om at foretage et semistruktureret interview har været velovervejet med fokus på fleksibilitet og åbenhed over for interviewpersonernes fortællinger. Derudover har vores interviewguides udformning været baseret på ønsket om en ikke-teoristret, men forskningsinspireret tilgang, der indeholdte fænomenologiske elementer, men fastholdt et socialkonstruktionistisk udgangspunkt. Interviewguiden levede op til sit formål og sikrede datamateriale, der var centreret om vores ønskede emner, men samtidig med plads til at forfølge emner, interviewpersonerne selv ønskede at fortælle om.

6.1.2 Tematisk analyse

Vi har som nævnt i afsnit 3.4 arbejdet ud fra en induktiv tilgang til udførelsen af den tematiske analyse. Denne tilgang har der været udfordringer ved, herunder et analytisk problem med ekstern heterogenitet mellem to af vores temaer. Tilgangen har dog stadig muliggjort, at vi har opnået en ny indsigt i fællesskabers indflydelse på transkønnedes transitionsproces. Derfor vil nedenstående afsnit indeholde en diskussion af de udfordringer, der opstod pba. vores induktive tilgang og hvilken positiv betydning den har haft for vores speciale.

Som tidligere nævnt er åbenhed en værdi, der er vægtet højt i arbejdet med interviewene. Denne værdi er videreført til vores arbejde med den tematiske analyse. At arbejde induktivt med den tematiske analyse betyder, at vi ikke har været styret af en teori og dermed forholdt os åbent til alle aspekter, som interviewpersonerne har fortalt om. En fordel ved at arbejde på denne måde er, at vi har kunnet lade interviewpersonernes fortællinger være styrende i udarbejdelsen af temaer. Det ses ved at kodningen, som vi har foretaget, har været meget nuanceret bl.a., fordi vi havde mange koder. Dette har vi gjort med henblik på at bibeholde de nuancer, der har været i interviewpersonernes beretninger. Derudover har vi gennem anvendelsen af den tematiske analyse også facetteret kunne belyse forskelle og ligheder på tværs af interviewpersonerne, hvilket kan anses som en fordel.

Dog kan der også være ulemper ved denne induktive tilgang til analysen, som betød, at vi stod med mange koder, der dækkede over mange nuancer, hvilket gjorde det svært at danne dækkende temaer. Her har vi erfaret, at vores problemformulering og de videnskabelige artikler fra reviewet ikke har været en god nok rettesnor til udformningen af temaer, hvorfor vi endte med at sidde fast på det fjerde trin i den tematiske analyse. At vi ikke havde noget teoretisk holdepunkt i udformningen af temaer betød, at vi, i stedet for at arbejde videre med den induktive tilgang, måtte arbejde med en teoretisk retning i specialet for at se, om det kunne hjælpe os videre i den tematiske analyse. Dermed blev den sidste del af den tematiske analyse udført ud fra en mere deduktiv tilgang.

Den induktive tilgang gjorde altså, at arbejdet med den tematiske analyse blev for svært, og derfor måtte vi skifte til en deduktiv tilgang for at få nogle rammer for udformningen af temaer. Dette metodiske skift er dog ikke ensbetydende med, at vores tematiske analyse ikke har gjort os i stand til at have den åbne tilgang til analysen, som vi ønskede. Dette har vi stadig opnået ved, at kodningen er foregået uden en teoretisk ramme, og det er netop kodningsprocessen, der består af interviewpersonernes fortællinger, som har været styrende for vores valg af teori. Derudover har valget om at inddrage teori i udformningen af temaer også højnet kvaliteten af analysen, da det herigennem blev muligt for os at skabe dækkende temaer, som vi herefter kunne gå i dybden med.

At inddrage Honneth hjalp os altså med at få mere retning på udformningen af temaer, men i nedfældningen af analysen viste det sig, at den eksterne heterogenitet ikke var så tydelig, som vi først antog. Som klarlagt i afsnit 3.4, betyder eksterne heterogenitet, at der er en klar adskillelse mellem temaernes indhold. I analysen var vi i stand til at lave en adskillelse mellem temaerne “fællesskabets reaktion” og “fællesskabets effekt”, hvor temaet “fællesskabets reaktion” indeholdte fællesskabers positive og negative reaktioner på transitionsprocessen, imens temaet “fællesskabets effekt” indeholdte selve resultatet af fællesskabets reaktion og deres betydning for interviewpersonernes transitionsproces. Vi blev dog i nedfældningen af analysen hurtigt klar over, at denne distinktion mellem temaerne ikke lod sig gøre i praksis. Dette skyldes, at pointerne i temaet “fællesskabets effekt” ville være halvfærdige, da vi ikke med vores fokus på transitionsprocessen kan sige noget om en fuld

identitetsdannelse, som er endemålet for Honneths anerkendelsesteori. Desuden er det for svært analytisk at adskille effekterne fra de reaktioner, der udløste dem, fordi de blev udledt på baggrund af de samme dataudklip. Herved blev det tydeligt, at der ikke var en egentlig ekstern heterogenitet mellem temaerne “fællesskabets reaktioner” og “fællesskabets effekt”, der kunne lade sig gøre i praksis, hvilket resulterede i, at disse temaer blev slået sammen under titlen “fællesskabets reaktion og effekt”.

Vores induktive tilgang gav os altså mulighed for den tilgang til datamaterialet som vi ønskede, men vi oplevede problemer, da vi skulle udforme vores temaer. Vi fik derfor behov for at gå deduktivt til værks i den sidste del af analysen og den anvendte teori muliggjorde at skabe temaer med høj kvalitet. To temaer endte med at blive slået sammen, da dette gav bedst mening under nedfældningen af analysen.

6.1.3 Specialets kvalitet

I nedenstående afsnit vil der foreligge en diskussion af, hvorvidt vi lever op til udvalgte kvalitetskriterier, herunder transparensen, i specialet.

Specialets pålidelighed kan vurderes gennem opgavens metodiske refleksioner og fremgangsmåde, da det herved bliver muligt for læseren at vurdere, hvorvidt undersøgelsen er veludført. Dette kaldes også transparens (Tanggaard, 2010). I specialet har vi forsøgt at vise transparens ved at have et metodisk afsnit, der beskriver vores overvejelser, valg og udførsel ift. metodiske beslutninger omhandlende interview og analyseprocessen. Vi har nedfældet de overvejelser, som vi vurderer er meningsfulde for læseren at få forelagt, dog kunne vi have været mere transparente, og nedfældet hver eneste detalje. Eksempelvis kunne vi i vores metodeafsnit have nedfældet refleksioner og valg i udførelsen af den tematisk analyse grundigere, men dette har vi valgt ikke at gøre, da det ville være gået ud over læsevenligheden. Vi har dog i vores speciale valgt at undlade de detaljer, vi har vurderet ville være unødvendige og vi prioriterer samtidig fortællingen, som også er et kvalitetskriterie.

Ved at foretage troværdighedstjek kan det siges, at opgavens gyldighed sikres. Som beskrevet i afsnit 3.5 har vi igennem processen foretaget troværdighedstjek af

hinanden, først ved at tjekke hinandens transskriptioner og dernæst ved at sammenholde koder. Dog kan det tænkes, om det havde det været en fordel at foretage yderligere troværdighedstjek. Dette kunne eksempelvis have været at vise interviewpersonerne det tematiske kort, og dermed have kontrolleret om de også havde den samme forståelse om det, vi havde talt om under interviewet. Herved havde vi opnået en endnu grundigere validering af vores analyse. Vi har dog valgt at udføre troværdighedstjek med interviewpersonerne, gennem validerende spørgsmål, som vi har stillet undervejs i interviewet. Herigennem har vi sikret os, at både interviewer og interviewperson har haft samme opfattelse af det fortalte.

Det sjette kvalitetskriterie pointerer, at der skal være en sondring mellem generelle og specifikke formål, og vi har i specialet søgt at sige noget generelt om fællesskabers indflydelse på transkønnedes transitionsproces. At arbejde med datamateriale fra tre forskellige interviewpersoner kan skabe nogle begrænsninger i forhold til at kunne sige noget generelt. Herunder er det vigtigt at forholde sig til nogle grundlæggende forskelle mellem vores interviewpersoner. De befinder sig forskellige steder i livet på baggrund af deres forskellige aldre: Eksempelvis er Jeanette pensionist og Karl studerende. Dette betyder, at det kan være sværere at sige noget generelt om deres oplevelser, da vores interviewpersoner ikke er en homogen gruppe. Vi er dog lykkedes med at kunne sige noget generelt om fællesskabers indflydelse på transkønnedes transitionsproces, da vi har fundet fællestræk imellem deres oplevelser. Vi har forsøgt at skabe en generel indsigt i, hvordan fællesskaberne omkring transkønnede har indflydelse på deres transitionsproces, men samtidig givet plads til de nuancer, der er i interviewpersonernes fortællinger. Dette har vi gjort i den tematiske analyse, hvor vi har fundet nogle overordnede temaer, som alle beretter om, og som dermed kan bruges til at sige noget generelt om fællesskabers indflydelse på transkønnedes transitionsproces.

Vi har i vores metodiske refleksioner og valg vægtet interviewpersonernes fortællinger. Vores semistrukturerede interviewguide og induktive tilgang har givet en stor nuancering af de koder, der blev kreeret undervejs i den tematiske analyse. Dette førte til behovet for at hive en teori ind undervejs i denne proces, hvilket vi mener, højnede kvaliteten af temaerne. Derfor er vi lykkedes med vores ønske om en

åben tilgang til interviewpersonernes fortællinger, en fokuseret analyse og en høj kvalitet i specialet undervejs.

6.2 Diskussion af etik

Transkønnede personer er, som tidligere nævnt, en minoritetsgruppe, og når vi arbejder med en sådan gruppe, er det relevant at diskutere, hvordan vi skal forholde os hertil, samt hvad det har haft af betydning for specialet. Denne diskussion er særlig vigtig, fordi vi ikke selv er en del af denne gruppe, og derfor kan risikere at støde eller misforstå medlemmerne af denne. I dette afsnit vil vi derfor gennemgå vores etiske overvejelser i forbindelse med at arbejde med en minoritet samt disse overvejselsers betydning for vores valg i specialet.

At beskæftige sig med en minoritet

At beskæftige sig med en gruppe, som man ikke selv er en del af, er noget vi har erfaring med fra vores projekt på 9. semester, hvor vi også beskæftigede os med transkønnede personer. Vores tilgang til at arbejde med en minoritet, som vi ikke selv er en del af, er derfor også inspireret af vores tilgang på 9. semester. Her anvendte vi artiklen *The teaching of the other: Ethical vulnerability and generous reciprocity in the research process* (2018) af Carl Rhodes og Arne Carlsen, der har fokus på, hvordan man etisk kan forholde sig til den gruppe af personer, man undersøger. Rhodes og Carlsen er i deres artikel inspireret af filosofen Emmanuel Levinas' (1906-1995) tanker, og opstiller to måder, hvorpå en forsker kan handle etisk.

Den første måde omhandler, at man skal have en åbenhed for at lade den anden lære dig om deres liv og oplevelser (Rhodes & Carlsen, 2018). På trods af at vi har viden fra vores projekt på 9. semester, har vi, i vores speciale, forsøgt at forholde os nysgerrige og åbne overfor, at vores interviewpersoner kunne lære os noget om deres liv og oplevelser undervejs i deres transitionsproces. Dette skinner især igennem ved udformningen af den semistrukturerede interviewguide, hvor vi, som nævnt i afsnit 3.1.1, lader interviewet være fleksibelt, fordi vi herved kan lade interviewpersonerne styre, hvad der er mest væsentligt, for os at vide, når vi taler om fællesskabers indflydelse på deres transitionsproces. At lade interviewpersonerne "undervise" os i, hvordan fællesskaber spiller en rolle i deres transition, har dermed givet os en mulighed for at kunne undersøge deres oplevelser på en respektfuld og etisk

forsvarlig måde. Vores forforståelse har dog været med til at give os evnerne til at kunne arbejde med denne gruppe uden at støde dem unødvendigt, og vi mener derfor, at det er muligt at bedrive god og etisk forsvarlig forskning og samtidig have en forforståelse. Vi mener derudover, at en forforståelse kan være åben for påvirkning, hvilket er Rhodes og Carlsens anden måde for, hvordan man kan handle etisk i forskningen.

Den anden måde som Rhodes og Carlsen beskriver, man kan handle etisk på, er, at forskeren lader sig være sårbar for den andens fortælling. Dette gør man ved at åbne sin forståelsesramme og turde tillade, at ens allerede eksisterende forståelser kan ændre sig (Rhodes & Carlsen, 2018). Her er forskeren altså i en sårbar position, da denne muligvis kan få ændret sin forståelseshorisont, og må give afkald eller revidere sin egen viden. Den forhåndsviden som vi har fået igennem vores projekt på 9. semester, og også bragt med ind i dette speciale, har handlet om, hvordan sproget er på dette område, forskellige måder at anskue køn på og hvilke samfundsmæssige diskurser, der er om transkønnede (Nielsen, Møller & Høiseth, unpub). Det er denne forståelsesramme, som vi har sat på spil under dette speciale, og har været beredte på at få ændret, hvilket kan anses som etisk handlen, fordi vi har forholdt os åbne overfor, at vores forståelsesramme kunne blive ændret af deres fortællinger. I dette speciale har vi været bevidste om, at vores forståelsesramme er blevet udvidet yderligere siden 9. semester, fordi vi har fået mere viden på området bl.a. gennem vores review. Dette har betydet, at vi har skullet være bevidste om at lade vores forståelsesramme være sårbar for det, vores interviewpersoner fortæller os, da vi kunne forestille os, at vi lettere kunne blive influeret af den viden, vi fik fra projektet på 9. semester. Vores sårbarhed, som forskere, afspejles i specialets metodiske opbygning, hvor valget om at lade interviewpersonernes fortællinger vægte tungt bl.a. er taget på baggrund af en etisk refleksion, om at lade interviewpersonerne undervise os. Ved at have en ambition om at arbejde delvist induktivt prøver vi desuden på at bedrive forskning på en måde, som gør det nemmere for os at udvide vores forståelsesramme. Et eksempel på, at vi har udvidet vores forståelsesramme kan ses ved begrebet transition, hvor vi har fået udvidet vores forståelse af dette begreb både ift., hvor lang tid den kan tage og hvilke aspekter, den indeholder. Vi har altså forsøgt, som forskere, at turde lade vores forståelsesramme stå åben, således at

denne har kunnet ændre sig, så vi har været i stand til, på en etisk forsvarlig måde, at lære noget fra vores interviewpersoners fortællinger.

Denne sårbarhed som vi skal turde at have, for at kunne handle etisk overfor transkønnede personer, har vi været opmærksomme på, men det kan diskuteres, om vi måske har været for forsigtige eller bevidste om at kommunikere, at vi var beredte på at få ændret vores forståelsesramme. I vores opslag ift. at finde interviewpersoner skriver vi: "*Er du interesseret i at hjælpe os med at udvide vores forståelse og horisont*". Dette er et bevidst ordvalg, da vi ønsker at signalere, at vi ikke ved alt og skal lære fra vores interviewpersoner. Efter at have udført vores interview, dukkede der dog en refleksion op om, hvorvidt vi måske har været for ydmyge i vores opslag, da vi følte os "belært" på negativ facon i ét af interviewene. Denne belæren følte som om, at vi blev sat på plads, da vi blev mødt med fordomme om, hvordan det generelle samfund tænker og agerer overfor transkønnet, og vi følte, at denne oplevelse blev overført til os. Dette betød, at interviewet blandt andet kom til at handle om andre aspekter end transitionsprocessen. Det kan derfor overvejes, om vores formulering i opslaget kan være forstået anderledes, end vi havde ment, og vores interviewperson derfor forstod denne åbne formulering i opslaget, som om at vi ingen forforståelse havde om det at være transkønnet, og derfor skulle få en større generel indsigt i dette, fra hende. Det kan derfor tænkes, at vores formulering omkring, hvad vi søgte fra vores interviewpersoner, kunne have været mindre ydmygt formuleret. Herved havde vi fra vedkommende fået en større indsigt i emnet, vi undersøgte, fremfor at vedkommende brugte tid på at fortælle mere generelt om transkønnethed. Denne oplevelse kan der have været mange grunde til, men vi har dog reflekteret over, om vores budskab er blevet forstået anderledes, end vi havde til hensigt. Herved kan det siges, at vi har søgt at være sårbare i vores forståelsesramme og at gøre dette tydeligt for vores interviewpersoner, men at dette måske er gået hen og blevet tolket anderledes, end vi havde tænkt.

I vores speciale har vi altså forsøgt at handle etisk, ved at lade os undervise i interviewpersonernes liv og være sårbare i vores forståelser, således at disse kan ændres, hvis det er nødvendigt, hvilket har indflydelse på vores metodiske valg.

Derudover har vi haft refleksioner om hvorvidt, vi i vores opslag efter informanter har forsøgt at efterleve vores krav til åbenhed i for høj grad.

6.3 Diskussion af teori

Dette speciales datamateriale er analyseret med udgangspunkt i Axel Honneths anerkendelsesteori samt relevante dele af Judith Butlers queer-teori. Derfor vil vi forholde os til anvendeligheden og problematikkerne ved disse teoretiske udgangspunkter, der vil blive gennemgået i rækkefølgen, de er nævnt. Dette afsnit vil derfor indeholde en kritisk gennemgang af udvalgte problematikker, vi er stødt på i vores anvendelse af Honneths anerkendelsesteori. Hernæst vil der foreligge kritik af Butlers queer-teori, og herunder hvorledes de valgte teoretikere komplimenterer hinanden. På trods af kritikpunkterne, har vi dog fundet disse teorier yderst anvendelige, hvilket vil fremgå i afsnittets opsamling.

6.3.1 Axel Honneths anerkendelsesteori

Honneths anerkendelsesteori har været anvendelig i forbindelse med at opnå en forståelse for de konsekvenser og det udbytte, intersubjektive relationer kan have for en persons intrapsykiske effekter, som i dette speciale er vores interviewpersoners mulighed for at udleve deres kønsidentitet. Der er dog flere områder af teorien, der skaber undren hos os, og hvor detaljegraden af Honneths forklaringer kan siges at være utilstrækkelig i forhold til anvendelsen af hans anerkendelsesteori på dele af vores datamateriale.

Vi undrer os bl.a. over den stejle opdeling af selvforholdsformerne og hvilke relationer, der kan påvirke dem. Iflg. Honneth er det et meget afgrænset selvforhold, der påvirkes, når man anerkendes i en bestemt sfære. Hvis man eksempelvis anerkendes i privatsfæren er det umiddelbart kun selvtilliden, der styrkes og anerkendes man i den solidariske sfære, er det umiddelbart kun selvværdet. Dette forekommer os at være en rigid opfattelse af menneskets psykologiske processer, da vi betvivler, at de selvforhold, identiteten bygger på, kan afgrænses på denne måde, da vi forestiller os, at en anerkendende gestus på arbejdspladsen også kan resultere i selvtillid fremfor selvværdssættelse. Honneth giver altså en meget konkret beskrivelse af, at det kun er bestemte typer af relationer, der kan påvirke bestemte

typer af selvforhold positivt. Dog er hans forklaring af, hvordan ringeagt forekommer langt fra konkret. Dette har medført, at vi har måttet træffe en beslutning om, hvordan vi tolker Honneths forklaring på oplevelsen af ringeagt, da der ikke foreligger nogen afklaring på, om det kun er bestemte relationer, der kan krænke bestemte selvforhold. Vi forstår derfor, som tidligere forklaret, at en person kan ringeagtes af enhver relation, og at det derfor er ringeagtsformen, der afgør hvilket selvforhold, der påvirkes. Dette gør derfor argumentet om, at kun bestemte relationers anerkendelse kan påvirke afgrænsede selvforhold positivt, noget svær at forholde sig til.

I forsøget på at få afklaret vores forståelse af Honneths begreb om ringeagt, så vi på Honneths eksempel på effekten af, hvis en samfundsmæssig institution mishandlede én fysisk. Han beskriver, at dette ville medføre en mistet tillid til verden, sig selv og en følelse af skam (Honneth, 2006). Man ville desuden miste tilliden til den sociale ordens pålidelighed og heraf miste sin "selvsikkerhed". At han benytter begrebet "selvsikkerhed" er i denne sammenhæng yderligere med til at så tvivl, om hans udlægning af ringeagt gennem en utydelighed i hans sprogbrug. Havde han skrevet "selvtillid", havde eksemplet bekræftet vores måde at læse hans anerkendelsesteori på, og havde han skrevet "selvrespekt", var det påvirkede anerkendelsesforhold afgjort af typen af relation, der foretog ringeagten, og vores forståelse ville være ændret. Med ordet "selvsikkerhed", efterlades vi uden at få be- eller afkræftet vores forståelse, og derfor har vi fastholdt vores tolkning af Honneths begreb om ringeagt.

I forlængelse af dette forholder Honneth sig ikke til, hvorvidt der er forskel på en ringeagtshandling fra en relation i den private sfære og den samme form for ringeagt fra en relation i eksempelvis den solidariske. Han forholder sig dog kun til, hvilken type af ringeagt der foretages, altså om man mishandles fysisk, bliver set som en utilregnelig person, eller om man ignoreres eller stigmatiseres. Det kan dog tænkes, at fysisk mishandling ville være værre fra en relation i den private sfære end fra en relation i den retslige, da det kan tænkes, at der sandsynligvis er en større følelsesmæssig konsekvens ved eksempelvis at blive ydmyget af en person, der står én nær i privatsfæren end af en ukendt person fra sundhedssystemet, altså fra den retslige sfære. Dog forholder Honneth sig, som tidligere nævnt, kun til betydningen af, hvilken relation, der opbygger det bestemte selvforhold, og ikke til betydningen af

hvilken relation, der skader eller ødelægger det. Dog beskriver Honneth en ringeagtshandling som nægtelse af anerkendelse, og anerkendes man ikke i den private sfære, kan selvtilliden påvirkes negativt, hvilket er værre, end hvis man ikke anerkendes i de andre sfærer, da selvtilliden er det mest grundlæggende selvforhold. På denne måde kan man sige, at han indirekte får forholdt sig til at ringeagt fra en relation i den private sfære er mere problematisk for dannelsen af identiteten end ringeagt fra andre relationer, da man ikke simultant kan blive ringeagtet og anerkendt, og derfor kan ringeagt i denne sfære resultere i manglende anerkendelse, mens ringeagten foregår. Honneth ekspliciterer altså ikke, om nogle relationers ringeagt har større værdi andet end, at det må tænkes, at den ringeagtede ikke opnår anerkendelse fra relationen i den private sfære, så længe relationen udviser ringeagt for vedkommende. Derudover er ringeagtsformerne for den private og retslige sfære meget specifikke, men hvad angår ringeagt i den solidariske sfære, kan udeblivelsen af en hilsen, at blive udsat for stigma og alt herimellem, være et udtryk for ringeagt. Dette er yderligere en af de beskrivelser, som Honneth giver af ringeagts betydning, der kan virke uklar og svær at forholde sig til under en analytisk proces.

Det kan også forekomme næsten absurd, at en ringeagtelse i én af de tre sfærer, kan hindre en fuld udvikling af identiteten og umuliggøre et positivt selvforhold. Karl, Trine og Jeanette har eksempelvis alle tre oplevet ringeagt i deres retslige sfære gennem møder med sundhedssystemet. Dette har for dem alle affødt mistillid, men de fremstår som hele og glade personer, der ikke umiddelbart har ødelagt selvrespekt eller skadede identiteter, på trods af at de har mødt ringeagt og modstand fra en samfundsmæssig institution. Anerkendelse i andre sfærer kan derfor tænkes at have en opretholdende effekt på identiteten eller selvforholdet, hvilket kan forklare, at identiteten ikke umiddelbart nedbrydes eller ødelægges, selvom man ringeagtes i én eller to andre sfærer. Denne kompensatoriske effekt, andre sfærer kan have, er dog ikke noget Honneths beskrivelse af identiteten indebærer, og derfor kommer hans udlægning af identiteten som relativt sårbar overfor ringeagt til at virke selvmodsigende ift. hans udbygning af Hegels begreb om "kamp om anerkendelse". Heri motiverer den uretfærdighedsfølelse, en person kan opleve ved ringeagt, til modstand, altså til kamp om at opnå anerkendelse.

Det kan derfor være svært at anvende Honneths teori på en måde, der lever op til denne opdeling af anerkendelsesformerne, da det kan virke en anelse forceret at opdele menneskers selvforhold, og muligheden for positiv udvikling af dem, i så skarpt opdelt kategorier, og man kan sidde med fornemmelsen af, at psykens og identitetsdannelsens kompleksitet forsvinder.

På baggrund af ovenstående kritik mener vi, at Honneth har videreudviklet en teori, der kan siges at tillægge effekten af ringeagt på en persons identitetsdannelse stor indflydelse. Samtidig fremstår teorien selvmodsigende ift. dette aspekt, da ringeagts effekt kan være katastrofal men samtidig motivere en person til modstand. På trods af disse kritikpunkter giver hans teori om anerkendelse et interessant og højst anvendeligt bud på, hvordan vores interviewpersoners transitionsproces påvirkes, da vi anser kønsidentiteten som en del af identiteten. En forklaring på, hvilke normer, der kan påvirke, hvorvidt en person oplever ringeagt, beskæftiger Honneth sig dog ikke med, og derfor fandt vi Butlers queer-teori anvendelig til at forklare dette. Butlers teori har dog også været mangelfuld på nogle områder, som det vil fremgå nedenfor.

6.3.2 Judith Butlers queer-teori

Butlers queer-teori har haft stor betydning for, hvad der inspirerede os til at beskæftige os med fællesskabets betydning i dette speciale. Dette skyldes, at Butlers queer-teori, i vores projekt på 9. semester, ikke viste sig anvendelig til at kunne forklare de relationer, som deltagerne i Hunkøn oplevede accept og anerkendelse fra. Derudover kunne hendes teori ikke forklare, at al accept for deltagerne ikke var bundet op på deres køn, men at det var muligt for dem, at kunne indgå i nogle fællesskaber på trods af deres kønsidentitet, hvilket ikke ville være muligt ud fra Butlers teori. Altså fandt vi, at den heteroseksuelle matrice ikke var så dominerende, som det fremstod i Butlers teori. Selvom Butler behandler anerkendelse, fremgår det stadigvæk i forbindelse med seksualitet og under forudsætningen, at der opnås anerkendelse for at have den "rigtige" seksualitet (Butler, 2004). Det fremgår ikke i Butlers teori, hvorfor man kan opnå anerkendelse på trods af, at man bryder med den heteroseksuelle matrice, men hun kan forklare de underliggende samfundsmæssige kønsnormer, der kan forårsage social straf.

På trods af manglende forståelse fra nogle relationer, oplever interviewpersonerne dog at modtage stor støtte fra venner, partner og dele af deres familie. Butlers teori kan altså klarlægge nogle af de normer, der kan resultere i ringeagt, men ikke forklare, hvorfor nogle relationer består eller bliver bedre på trods af, at disse normer brydes. Dette kan Honneths teori til gengæld. Honneths anerkendelsesteori bygger, til forskel fra Butlers, ikke på en lige så rigid opfattelse af accept eller ensidig adgang til anerkendelse. Butler behandler alle sociale normer ud fra et kønsmæssigt perspektiv, mens Honneth arbejder med tre sfærer, der dækker over forskellige typer af fællesskaber, der bygger på forskellige krav. I disse sfærer er der dog intet tyngende kønsidentitetskrav, tværtimod anerkendes man for at være hhv. en unik person, moralsk tilregnelig og for at besidde evner, der har værdi for det fællesskab, man indgår i. Ingen af de tre nævnte anerkendelsesgrundlag indeholder et specifikt moralkrav om at leve op til kønsnormer, og selv hvis man bryder med samfundets værdier og livsmåde i den retslige sfære, er der stadig mulighed for at danne en modstandskultur, der kan opnå accept gennem politisk modstand. Dette forklarer sociologen Rasmus Willig i sin introduktion til Honneths bog *Kampen om Anerkendelse* (2006). Hvor han bl.a. gennemgår Honneths beskrivelse af, hvordan grupper, hvis levemåde adskiller sig fra samfundets anerkendte levemåder kan tage anerkendelseskampe, der formår at trænge igennem i offentligheden og udvide, hvad der kan give anerkendelse i samfundet. Dette kunne tænkes at være tilfældet i dag for LGBT-bevægelsen, der er en internationalt anerkendt organisation, der advokerer for LGBT-personer. Nogle grupper opnår ikke anerkendelse i den brede offentlighed, og udvikler sig derfor til modstandskulturer, altså subkulturer, som Honneth mener, ikke kan accepteres af det dominerende samfund. Honneth formår altså at forklare, hvordan subkulturer kan opnå accept i samfundet, hvilket vores anden anvendte teoretiker Judith Butler ikke formår at give en forklaring på.

Butler og Honneths teorier kan altså siges at supplere hinanden vel, da Butlers teori kan forklare nogle af årsagerne til, at interviewpersonerne oplever ringeagt, og Honneths teori kan bidrage til en forståelse for, hvorfor interviewpersonerne kan stikke udenfor den heteroseksuelle matrice og stadig opnå anerkendelse og undgå social straf. På denne måde opnås der gennem Butler og Honneths teorier en indsigt i fællesskabets betydning på flere niveauer, herunder den intersubjektive betydning for

transkønnedes transitionsproces og dermed den intrapsyriske effekt, som anerkendelse og ringeagt får på deres kønsidentitet. Dette giver os mulighed for at komme omkring interviewpersonernes mulighed for at transitionere og deres relationelle forhold i vores forsøg på at forklare, hvordan fællesskaber har indflydelse på transkønnedes transitionsproces.

6.4 Diskussion af fund

I nedenstående afsnit vil vi diskutere vores fund. Her vil vi starte med at sammenholde vores fund med det som vi ser i forskningen fra reviewet og udpege, hvor vores fund bidrager med ny viden på området. Derudover vil vi diskutere fællesskabers indflydelse på muligheden for at udleve sin kønsidentitet. Afslutningsvist vil vi diskutere vennernes betydning for den transkønnedes transitionsproces.

6.4.1 Forskningsartikler sammenholdt med specialets fund

Overordnet ses det, at en stor del af den viden, vi har genereret i specialet også ses i forskningsartiklerne, der fremkom i vores review. Dog viser vores speciale aspekter og nuancer, som forskningen ikke har redegjort for. At specialets problemformulering lyder, *hvordan* forskellige fællesskaber har indflydelse på den transkønnedes transitionsproces, betyder, at vi under indsamlingen af datamaterialet, dermed har haft et fokus, som gav mere detaljerede svar på dette. Da vi har benyttet forskningsartikler til at udforme vores interviewguide, er det aktuelt at diskutere den viden, vi har produceret i dette speciale op imod relevant viden fra disse, hvilket vil fremgå i nedenstående afsnit.

Familie

I studiet af Eisenberg og Zervoullis (2019) vises det, at det er familiens accept, der fylder og betyder mest for de transkønnede kvinder, der indgik i undersøgelsen. I denne undersøgelse anses partnere for at være en del af familien. I vores speciale ses det, at familiens støtte betyder mest for Jeanette og betyder meget for Karl og Trine, i og med, at det er familiens accept, de kæmper for at opnå. Vi undrer os dog over, at der er en uoverensstemmelse mellem det fællesskab, som to af interviewpersonerne fortæller, har betydet mest og det fællesskab, som de bruger mest tid på at snakke

om. Her ses det, at Karl og Trine nævner vennerne som værende det fællesskab, hvis støtte betyder mest. De venner, som de kan snakke med om køn, har bl.a. en praktisk funktion i begyndelsen af deres transitionsproces, og det kan derfor tænkes, at det giver god mening, at Karl og Trine lægger vægt på især dette fællesskab, da vi møder dem kun få år efter, at deres transitionsproces er påbegyndt. Da Jeanette sprang ud, havde hun ikke samme mulighed for at tilgå støtte fra venner, da det dengang har været mere tabubelagt at springe ud. Dog ses det, at familiens accept, eller mangel på samme, fylder meget i Karl og Trines fortællinger, og er dén accept, de har kæmpet for at opnå. Ud fra dette tolker vi, at familien er et fællesskab, der har stor betydning for dem. Der er altså forskel på hvilket fællesskabs støtte, som de selv beskriver, betyder mest, og det som vi tolker, har en stor betydning for dem, nemlig familien. Vi kan altså se, at fællesskabet med familien, som har stor betydning for vores tre interviewpersoner, stemmer overens med Eisenbergs og Zervoullis' (2019) fund.

Artiklen af Stewart, O'Halloran og Oates (2017) viser desuden, at flere transkønnede beretter om, at de ikke kunne have klaret deres transitionsproces uden støtte fra familien. Dette strider imod Jeanettes beretning om, at hun havde transitioneret, selvom hun ikke havde fået Sannes støtte. Karl transitionerer også på trods af sine forældres undren og modstand. Dette modsiger altså forskningsartiklens fund, og vi ser, at interviewpersonerne forestiller sig, at ville have sprunget ud og fortsat deres transitionsproces på trods af manglende støtte fra familien. Der er altså noget, der tyder på, at behovet for at kunne udleve sin kønsidentitet overgår behovet for støtte fra familien. Man kan diskutere, hvorfor dette behov gør sig tydeligt i vores fund. En forklaring kunne være, at netop området med kønsidentitet både i den samfundsmæssige debat, fokus i medierne og forskningen er i hurtig udvikling og dermed kan fundene fra artiklen være forældede. Derudover kan det tænkes, at andre fællesskaber end familien, er blevet både flere og lettere tilgængelige, så derved er man måske ikke længere i lige så høj grad afhængig af sin families støtte under en transitionsproces. Andre samfundsmæssige omstændigheder kan også tænkes at have en indflydelse, såsom kulturelle og økonomiske forskelle, der betyder, at man kan leve frit og uafhængigt af familien. Dette vil vi dog ikke uddybe yderligere.

Selvom familien betyder meget den transkønnede, er det ikke nødvendigvis i dette fællesskab, at den transkønnede modtager mest støtte og accept. Undersøgelsen af Schimmel-Bristow, Haley, Crouch, Evans, Ahrens, McCarty, og Inwards-Breland (2018) af unge og deres omsorgspersoners oplevelser med transition viser, at forældre kan "sørge" over tabet af den kønsidentitet, de troede, deres barn havde. I vores datamateriale beskriver de transkønnede ikke, at deres familie har været igennem en sorg i forbindelse med deres transitionsproces, men de beskriver til gengæld forskellige reaktioner, som kan tolkes som en slags bearbejdning eller modstand. Karls familie har svært ved at forstå hans transitionsproces, hvilket har betydet, at køn har fyldt meget i familien, og noget af Trines familie tilpasser ikke deres valg af pronominer til hendes kønsidentitet. Herved tegner vores forskning et billede af, at familien skal igennem en tilvænningsperiode, hvor reaktionerne kan være mange. Denne tilvænningsperiode kan måske siges at være relateret til, at forholdene i relationen ændrer sig, ligesom ovenstående sorgreaktion.

Familiens reaktion på den transkønnedes transitionsproces kan altså bære præg af negative følelser og besvær med at acceptere og forstå, hvad der sker. Dette kan også være en af grundene til, at interviewpersonerne viser hensyn til deres familie, hvilket også ses i artiklen af von Doussa, Power og Riggs (2017). Denne viser, at transkønnede prøver at beskytte familiemedlemmer mod den antagede forstyrrelse, som deres transitionsproces kan have på de pårørende, hvilket pausesætter eller bremser deres transitionsproces. Vi ser den samme reaktion hos interviewpersonerne, men at grundene til denne hensyntagen kan skyldes andre grunde end, hvad von Doussa, Power og Riggs (2017) har fundet. Eksempelvis viser Jeanette hensyn til partneren Sanne ved at fremstå som mand i bestemte situationer, hvilket umiddelbart lader til at være en gengældelse af Sannes støtte frem for et hensyn, der tages for at undgå forstyrrelser i familien, som artiklen beskriver. Karl viser hensyn til familien ved at fortælle dem om sin kønsidentitet, inden han laver et Facebook-opslag, hvilket han gør for, at familien kan nå at dele det med deres nærmeste. Trine er den eneste som, i overensstemmelse med forskningen, viser hensyn af frygt for at miste sin partner, da hun har lært i sin barndom, at hendes kønsidentitet ødelægger andres liv. Altså viser vores fund, at hensynet, der tages til familien og partneren, ikke altid skyldes en antaget forstyrrelse, men at der findes flere grunde til at vise hensyn til familien.

Partner

Både forskningen fra Alegría (2010) og Levitt og Ippolito (2014) viser, at kommunikation er med til at styrke parforholdet og hjælpe begge parter igennem transitionsprocessen. Levitt og Ippolito (2014) finder yderligere, at kommunikation om sex og køn er vigtig, da begge parter "transitionerer" fra én selvopfattelse til en anden. Dette fund stemmer godt overens med, hvad Trine fortæller om, at hendes parforhold er blevet bedre efter, at hun og hendes partner begyndte at tale åbent om kærlighed og sex.

Budge, Katz-Wise, Tebbe, Howard, Schneider og Rodriguez (2013) finder, at det er sværest at få støtte fra familie og partner. I vores speciale ses det dog, at interviewpersonerne får støtte fra deres partner, og kun få oplever, at det kan være svært at få denne støtte. Trines partner skulle have en tilvænningsperiode, men her har dét, at tale åbent om det hjulpet. Jeanette oplever desværre ikke at få støtte fra hendes første partner, men oplever til gengæld støtte i ægteskabet med Sanne. Denne viden modsiger til dels ovennævnte fund, da vi ser, at de fleste partnere tager det rigtig fint.

Artiklen fra Meier, Sharp, Michonski, Babcock og Fitzgerald (2013) viser, at dét at have en støttende partner igennem transitionsprocessen spiller en vigtig rolle for den transkønnedes mentale helbred. Udover dette fund, ser forskningen ikke nærmere på, hvilken rolle partneren har i transitionsprocessen. Dette er et hul i forskningen, som vores speciale kan være med til at udfylde. Her ser vi, at partneren faktisk spiller en ret afgørende rolle for, hvordan vores interviewpersoner kommer i gang med deres transition. Vi kan eksempelvis se, at Sanne køber make-up og tøj til Jeanette og opfordrer hende herved til at påbegynde hendes sociale og fysiske transition. Hos Trine er det hendes kone, som må italesætte, at Trine er transkønnet, og dermed hjælper hun Trine med at få italesat sin transkønnethed, som Trine har været bange for at udleve. Med disse fund kan vores forskning bidrage til mere specifik viden omkring, hvordan partneren kan have en hjælpende rolle i en transitionsproces.

Venner

I arbejdet med reviewet blev det klart, at venners indflydelse og betydning for transitionsprocessen ikke blev undersøgt i dybden. Dog viser flere af forskningsartiklerne fra reviewet, at social støtte er en beskyttende faktor ift. mental modgang (Budge et al., 2013; Stewart et al., 2018). Her kan man sige, at vores forskning bidrager med ny viden, da vi har vist, at vennerne har en større betydning og indflydelse end, hvad bl.a. ovennævnte forskningsartikler viser, og samtidig kan vi også se, at støtten fra vennerne især er vigtig i starten af transitionsprocessen. Vennerne er f.eks. med til at skabe tryk og anerkende vores interviewpersoner, hvilket betyder, at de kan udvikle dem selv. Hvordan deres vennekreds ser ud, varierer imellem vores interviewpersoner, men ofte ses det, at det er venner, som de kan snakke med om køn, de rækker ud til i starten af deres transition. Undersøgelsen af Dentice og Dietert (2015) er med til, at bekræfte vigtigheden af disse fællesskaber, da de fandt, at særligt LGBT-netværket var vigtigt for transkønnede, når det gjaldt social støtte. Karl har venner med LGBT-baggrund og også Trine befinder sig i et queerfeministisk fællesskab, som er "LGBT-venligt". Karl og Trine benytter særligt disse i starten af deres transition, og betegner flere af medlemmerne, som deres venner. Dog er det vigtigt at notere sig, at ikke alle med LGBT-baggrund er deres venner, og især online LGBT-netværk anvendes primært til praktiske formål og betegnes ikke som venner. Som det fremgår af reviewet er der flere artikler, der ikke definerer venner som et selvstændigt og afgrænset fællesskab, men i stedet blander flere typer fællesskaber sammen, hvilket forskningen kan kritiseres for. Dette kalder på mere afklarende definitioner af fællesskaber, især venner, i forskningen, da de har vist sig vigtige for vores interviewpersoners transitionsproces.

Foreninger og online-netværk

Foreninger og online-netværk er begge fællesskaber, hvor interviewpersonerne kan modtage og give hjælp, og de beskriver dette som noget værdifuldt for dem. Undersøgelsen af Stewart, O'Halloran og Oates (2017) viser, at deltagelse i LGBT- og andre støttegrupper for transkønnede kan være hjælpsomt i en transitionsproces og undersøgelsen af Budge, Katz-Wise, Tebbe, Howard, Schneider, og Rodriguez (2013) viser, at det at kunne give støtte til andre, gav deltagerne en følelse af stolthed og mening. På trods af, at vi ikke dybdegående undersøger aspektet omkring, at man finder værdi i at hjælpe andre, stemmer dette fund alligevel overens med

forskningen. Eksempelvis fortæller Jeanette om, hvordan hun har hjulpet andre gennem hendes arbejde i foreningen, samt at det er hendes håb, at hun har været med til at støtte og hjælpe andre igennem deres transitionsproces (T462-469). Karl fortæller, at det både er rart, at kunne få og give råd i de online-netværk for transkønnede, som han er en del af (K1935-1941). Også Trine fortæller om, at hun finder værdi og glæde i at kunne hjælpe andre gennem sin Instagram-profil, hvor hun lægger make-up videoer op for at hjælpe andre med dét, som hun synes var svært, da hun sprang ud (T1062-1066). Der tegner sig altså et billede af, at der er større fokus på, den støtte transkønnede modtager fremfor, hvilken betydning det har for dem at hjælpe andre igennem transitionsprocessen. Dette ville dog være interessant at undersøge yderligere, for at forstå, hvad dette kunne give af positiv indvirkning på en transitionsproces, da dét at hjælpe andre i samme situation er vigtig for vores interviewpersoner.

Arbejde

Selvom arbejdet ikke er dét fællesskab, der berøres dybdegående i analysen, ses der dog alligevel en god overensstemmelse mellem vores fund, og hvad forskningsartiklerne fra reviewet finder. Artiklen af Veldorale-Griffin (2014) viste, at 44 % af deltagerne i undersøgelsen oplevede jobdiskrimination eller frygtede at springe ud på arbejdsmarkedet. Derudover viser en artikel af Levitt og Ippolito (2014), at transkønnede ikke udlever deres kønsidentitet af frygt for afvisning og ringere vilkår på arbejdspladsen. Disse fund stemmer godt overens med, at Jeanette fortæller, at hun ikke har lyst til at springe ud på arbejdspladsen. Dette skyldes, at hun, ligesom de transkønnede fra ovennævnte artikler, er bange for at miste rettigheder eller opleve diskrimination. Også Trine var bange for at springe ud på arbejdet, og forventede ikke at kollegaerne ville acceptere dette, men det viste sig dog, at de tog det langt bedre end forventet. Der tegner sig altså et billede af, at frygten for at springe ud på arbejdspladsen er noget vores interviewpersoner oplever, ligesom forskningen også viser. Arbejdspladsens betydning er altså relevant at undersøge nærmere, da arbejdet kan udgøre en stor del af livet, hvor den transkønnede lever i frygt eller føler behov for at skjule sig.

Vi ser altså generelt en stor overensstemmelse mellem vores fund og det forskningen finder, omkring fællesskabers indflydelse på transkønnedes transitionsproces. Dog ser vi også enkelte uoverensstemmelser, navnlig mht. familiens vigtighed, hvor dette fællesskab ikke umiddelbart er det vigtigste for de fleste af vores interviewpersoner. Derudover havde alle valgt at udleve deres kønsidentitet fremfor at opnå accept fra deres familie. Desuden ser vi i vores fund, at der tages hensyn til familie og partner af andre årsager end blot frygt for at blive forladt, hvilket forskningen ikke vidner noget om. Partnerens støtte undervejs i processen ser vi er vigtig, og de fleste partnere bliver igennem transitionsprocessen, ulig forskningens beretninger. Vi så også, at der ikke var et specifikt fokus på venner som et afgrænset og defineret fællesskab, og vores fund påpeger, at dét at hjælpe andre kan bidrage med noget positivt i transitionsprocessen. Vi kan altså slå fast, at fællesskaber har en indflydelse på transkønnedes transitionsproces og i nedenstående afsnit vil vi diskutere, hvordan disse har indflydelse på deres mulighed for at udleve deres kønsidentitet.

6.4.2 Fællesskabernes indflydelse på muligheden for at udleve sin kønsidentitet

På baggrund af vores analyse finder vi det relevant at diskutere, hvorvidt interviewpersonerne ser ud til at kunne udleve deres kønsidentitet, og dermed i hvor høj grad de har mulighed for at realisere den del af dem selv. Dette skyldes, at vi som tidligere nævnt, anskuer transitionsprocessen som en del af identitetsdannelsen. Dog er det vigtigt at nævne, at kønsidentiteten kun er en del af den fulde identitet, og dermed bliver det ikke muligt for os at udtale os om, hvorvidt vores interviewpersoner har mulighed for at opnå en fuld identitet, da vi ved at fokusere på transitionsprocessen udelukkende kan sige noget om kønsidentitet. Vi vil derfor diskutere, hvorvidt vores interviewpersoner ser ud til at kunne skabe en fuld kønsidentitet.

Ud fra analysens fund ser det ud til, at alle vores interviewpersoner på nuværende tidspunkt, kan få lov til at udleve deres kønsidentitet. I analysen fremgik det nemlig, at alle interviewpersonerne er åbne omkring deres kønsidentitet overfor deres omgangskreds, dog er der få undtagelser på dette. Vi fandt også, at familie og venner på nuværende tidspunkt accepterer interviewpersonernes kønsidentitet med undtagelse af Trine, der stadig kan opleve konflikter med sin familie og Jeanette, der

ikke oplever accept fra hendes svigermor. Desuden er alle interviewpersoner en del af foreninger og grupper, der kan være med til at støtte dem i deres transitionsproces, eller hvor interviewpersonerne kan være med til at støtte andre i at udleve dem selv. Vi er også nået frem til, at de i mange af deres relationer oplever anerkendelse og har mange positive oplevelser med mennesker i de forskellige fællesskaber, de er i. Disse oplevelser ser umiddelbart ud til at gøre dem i stand til at kunne skabe og vise deres kønsidentitet på den måde, som de ønsker. De beretter alle om reaktioner fra f.eks. forældre eller partnere, der viser accept af deres kønsidentitet igennem deres handlinger. Disse anerkendende handlinger er eksempelvis, når Karls mor køber underbukser til ham, når Jeanettes kone opfordrer hende til at gå i dametøj, og når Trines kone tager med hende til samtaler på Center for Kønsidentitet. Disse medfører, at de har mulighed for at skabe den kønsidentitet, de ønsker at udtrykke. På baggrund af vores fund i analysen ser det altså ud til, at de har mulighed for at realisere deres kønsidentitet på trods af, at de også har oplevet modstand i nogle relationer.

Modstanden de oplever i nogle af deres relationer kunne dog også have haft den konsekvens, at de ikke havde haft mulighed for at udleve deres kønsidentitet. Vi har i analysen set, hvordan interviewpersonerne nogle gange oplever, at de bliver set ned på af andre og ikke bliver accepteret for at være dem, de er, via forskellige former for ringeagt. Denne ringeagt har medført, at de har måttet skjule deres kønsidentitet for dele af deres familie. Dette ses bl.a. når Jeanette vælger at fremstå mindre kvindeligt overfor sin svigermor, såvel som Trine og Karl, der tidligere har måtte skjule deres transkønnethed eller dele af transitionsprocessen, da de, i større eller mindre grad, oplever ikke at blive accepteret af deres familier. For Jeanette ser det ikke ud til, at dette har omkostninger i forhold til hendes transitionsproces. Dette skyldes måske, at hun fremstår mindre kvindeligt i svigermors nærvær for at glæde Sanne, og det kan tænkes, at fordi Jeanette ved, at Sanne accepterer hende fuldt ud, så er dét at måtte skjule sin transkønnethed overfor hendes svigermor ikke noget, der har den store indflydelse på hendes transitionsproces. Hun har stadig mulighed for at udvikle sin kønsidentitet, fordi svigermorens mulige misbilligelse er en mindre indgribende del af hendes liv og Sannes støtte betyder mere og derfor kan kompensere for den misbilligelse, Jeanette oplever fra sin svigermor. På samme måde ser det ud til, at

Trine kan udleve sin kønsidentitet på trods af den modstand, hun har oplevet fra sin nære familie. Grunden til at dette er muligt, er måske, at hun har distanceret sig fra sin familie, og i stedet kan hun være sig selv, når hun er sammen med sin kone og i hendes andre fællesskaber, der accepterer hende. Karl ser også ud til i store træk, at kunne udleve sin kønsidentitet, da hans venner accepterer, at hans er transkønnet og familien i dag også gør det.

Det kan dog yderligere diskuteres, hvorfor interviewpersonerne ser ud til at kunne fortsætte med at skabe deres kønsidentitet, selvom de nogle gange har måttet skjule og kæmpe for den.

Dette skyldes måske betydningen og vigtigheden af, hvilke personer, som støtter eller mangler forståelse for den transkønnede, der har indflydelse på, om de kan udleve deres kønsidentitet. Det kan tænkes, at man f.eks. sætter mere pris på den nære familie og venners anerkendelse end perifere bekendtskaber. Dette kan også være grunden til, at Jeanette f.eks. i mindre grad føler sig ramt af svigermorens manglende accept, end hvis den kom fra Sanne. Sannes eventuelle modstand ville med al sandsynlighed få større betydning for, hvorvidt hun kunne udleve sig selv. Både Jeanette og Trine har givet udtryk for, at partneren er den, der har støttet mest, men det er forskelligt, hvilket fællesskabs støtte, der har haft mest betydning for processen. Her giver Trine udtryk for, at det er det queerfeministiske fællesskab, Jeanette nævner familien, og Karl fortæller, at kæresten og vennernes støtte er vigtigst. At interviewpersonerne modtager støtte fra de fællesskaber, hvis støtte også betyder mest for dem, kan altså tænkes at opveje for den modstand de oplever, og hjælper dermed med at facilitere en god transitionsproces. Dog kan det tænkes, at betydningen af anerkendelsen gør, at man også i nogle tilfælde vil kæmpe for at opnå den. Det kan forklare, hvorfor både Karl og Trine har kæmpet for deres familiers anerkendelse. Betydningen af fællesskabernes anerkendelse kan altså spille en rolle for, hvorvidt man kan acceptere andres manglende accept eller modstand, hvis man ikke anser den for vigtig.

En anden faktor, der kan have en indflydelse på interviewpersonernes transitionsproces, er samfundets accept, eller mangel på samme, af deres kønsidentitet. Som vi allerede har vist i analysen, så er der nogle overordnede normer

for køn, som i nogle tilfælde har gjort det svært for interviewpersonerne at opnå accept til at kunne være sig selv. Vi har dog i analysen ikke berørt dette aspekt så meget, da den især kommer til udtryk i interviewpersonernes fortælling om deres møde med sundhedssystemet, som de alle kort nævner. Vi finder det dog relevant at inddrage i denne diskussion, da sundhedssystemet kan siges at repræsentere samfundet, og derfor officielt kan anerkende deres kønsidentitet eller nægte den. Interviewpersonerne giver udtryk for, at de ikke føler sig lige godt behandlet alle steder i sundhedssystemet, og at de til tider må kæmpe for at få deres ønsker opfyldt. Jeanette må eksempelvis kæmpe for at få lov til at få lavet bryster, fordi hun ikke ønsker at tage hormoner. Her ser det ud til, at de måske ikke helt føler, at de har de samme rettigheder som andre, fordi de netop ikke føler sig godt behandlet i systemet, og føler, at de til tider bliver set på med uforståenhed. Denne manglende accept kan ses som en hindring for fuldt ud at kunne udleve sin kønsidentitet, fordi de indimellem bliver bremsede i deres ønsker om, hvordan de gerne vil udtrykke sig. Denne manglende forståelse de til tider oplever fra sundhedssystemet, ser dog ikke ud til at have større indflydelse, end at de alligevel kan udtrykke deres kønsidentitet. Det kan tænkes, at de oplever modstand i sundhedssystemet, fordi de, som vi har vist i afsnit 1.1, først for få år siden er kommet ud af diagnosesystemet, og derfor kan nogle opfattelser af transkønnethed stadig være præget af at blive set som en diagnose.

Selvom interviewpersonerne altså til tider oplever manglende accept og må skjule deres kønsidentitet, så ser det dog generelt ud til, at de kan udleve deres kønsidentitet og agere som de ønsker.

6.4.3 Vennernes betydning for transkønnedes transitionsproces

Vi har igennem vores interviews og analyse fundet, at vennerne har en stor betydning for transitionsprocessen – og i særdeleshed i starten af processen. Derfor er det relevant at diskutere, hvorfor vennerne ser ud til at spille så stor en rolle i netop starten af transitionsprocessen, fordi vi ikke har fundet dette andre steder i forskningen.

Der kan være flere grunde til, at de venner, de kan snakke om køn med, har en vigtig funktion for den transkønnede i starten af transitionsprocessen. En grund kan være, at

den transkønnede får nogen, de kan spejle sig i, hvilket må tænkes i særdeleshed at være gældende i de fællesskaber, hvor vennerne selv er transkønnede. Her faciliterer spejlingen nemlig muligheden for, at den transkønnede kan genkende sig selv i andre ligesindede. Dog kan venner, de kan snakke om køn med, også give en mulighed for noget genkendelse. Det kan være givtigt at have venner, der selv forholder sig til køn, og hvordan man skaber og udtrykker det, når man selv er i tvivl. Det kan bidrage til, at man opdager, at man ikke er alene om, at have overvejelser omkring sit køn, eller at man vil udtrykke det anderledes. Det må tænkes at være en fordel, at kunne diskutere de tanker, man har om sin kønsidentitet med personer, der selv forholder sig til køn og kønsidentitet, fordi de enten selv har gennemgået mange af de samme tanker, og ved, hvordan det er at stille spørgsmålstejn ved ens kønsidentitet, eller har en forståelse for, at det er noget man kan gøre. Derudover kan disse venner have en hjælpende funktion, fordi den måde de udlever deres køn på eller taler om køn, kan inspirere den transkønnede til selv at udvikle sin kønsidentitet i løbet af transitionsprocessen.

En anden grund til, at vennernes støtte og accept er vigtig, især i starten af processen, kan skyldes, at man har et behov for at blive mødt af personer, man kan tale om køn med. Man kan altså anskue det således, at den transkønnede med vennerne kan dele kønsnormer, der er et alternativ til de, der findes i den heteronormativitet, som vi tidligere har beskrevet i analysen, at interviewpersonerne oplever. Dermed bliver det muligt for deltagerne at skabe alternative fællesskaber. Disse fællesskaber bliver til det, Honneth betegner som et alternativt værdifællesskab. Honneth mener, at disse opstår, fordi man, i lighed med andre i samme situation, ikke bliver anerkendt for dén man er, og derfor skaber man et alternativt værdifællesskab (Honneth, 2006). Venner, der deler normer omkring køn, kan altså være med til at sikre, at de transkønnede kan indgå i fællesskaber, hvor de ikke er alene om deres opfattelse. Dermed er de på sin vis sikret, at de har en base, hvorfra de kan arbejde med deres kønsidentitet, og samle mod til at springe ud i andre fællesskaber, hvori opnåelsen af anerkendelse måske er mere usikker. Der kan være mange grunde til, at anerkendelse fra andre end netop disse venner kan være usikker. En af disse grunde kan f.eks. være, at det for de fleste mennesker må tænkes ikke at være en daglig aktivitet at diskutere sin kønsidentitet med andre. Dermed risikerer man at komme ind på et

sårbart område, som man ikke nødvendigvis kender andre menneskers holdning til, fordi det ikke er noget, man diskuterer med dem. Desuden kan det også være, at den transkønnede ved, at der er en risiko for at blive afvist af andre end vennerne, fordi samfundet har nogle mere heteronormative værdier, som den transkønnede risikerer at blive afvist eller møde modstand på baggrund af. Venner kan have den effekt, at de giver den transkønnede tryghed til at undersøge sin egen kønsidentitet.

Det kan også tænkes, vennerne er lettere at dele tanker om transkønnethed med, fordi de måske har en lidt anderledes funktion for den transkønnede, end familien har. Hvis man anskuer relationen til vennerne ud fra Anthony Giddens (1938-) begreb om *rene forhold*, får man en idé om, hvorfor vennerne kan tænkes at være lettere at springe ud for. De rene forhold karakteriseres ved, at man indgår i et socialt forhold for sin egen skyld, men begge parter skal have noget ud af relationen, og denne kan til enhver tid afsluttes (Giddens, 2013). At man kan bryde med folk, hvis man ikke får noget ud af forholdet, kan betyde at en eventuel afvisning fra vennerne, har færre fatale konsekvenser for udviklingen af de transkønnedes kønsidentitet. Det kan derfor tænkes, at de transkønnede kan se venners afvisning af dem som et udtryk for, at de heller ikke har kunnet få noget ud af den pågældende relation, hvis vennerne ikke accepterede dem, og derfor er det lettere at acceptere, at relationen er blevet afbrudt. Dermed får de muligheden for at erhverve sig nye venner, der kan acceptere dem og dermed styrke deres selvtillid. Det kan tænkes, at afvisningen fra familien vil påvirke transitionsprocessen mere. Dette skyldes, at familierelationer, ifølge Giddens, ikke på samme måde er et rent forhold, da man har en biologisk forbindelse til familien, som han mener, er et nøgleelement i den vedvarende relation (ibid.). Dette vil der dog ikke blive gået mere i dybden med her. Det er på baggrund af Giddens tanker, at vi bl.a. mener, at det er muligt at lave denne graduering mellem betydningen af venners og familiens afvisning. Ud fra Giddens begreb om det rene forhold kan det tænkes, at det er værre at miste sin familie end sine venner, fordi man måske i højere grad har en fornemmelse af, at venner kan erstattes.

Venner, som man kan snakke med om køn, kan altså tænkes at være særligt vigtige i starten af transitionsprocessen, fordi de giver mulighed for spejling og dét at kunne

danne alternative fællesskaber. Desuden er de umiddelbart mere erstattelige end familien i fald, at de ikke kan acceptere den transkønnedes kønsidentitet.

Vi har i de ovenstående afsnit diskuteret væsentlige overvejelser vedrørende interview og tematisk analyse, samt specialets kvalitet. Vi har også diskuteret de etiske overvejelser der er ved at arbejde med en minoritetsgruppe. Herefter diskuterede vi uklarheder i Honneths teori, samt hvordan Honneth og Butlers teorier supplerer hinanden. Dernæst sammenholdte vi vores fund med de vi fandt i forskningen og påpegede, hvor vores fund bidrager med ny viden til forskningsområdet. Afslutningsvist diskuterede vi fællesskabets indflydelse muligheden for at den transkønnede kan udleve sin kønsidentitet og venners betydning på transitionsprocessen.

7. Praxisrelevans

Ligesom det gør sig gældende for flere artikler i vores review, har vi også i dette speciale fundet, at der er behov for et fagligt fokus på relationers store betydning under transitionsprocessen hos transkønnede. En transkønnets transitionsproces sker ikke som en isoleret proces, men i samspil med den transkønnedes omgivelser. Dette afsnit vil derfor omhandle behovet for rådgivning og viden til pårørende og også påpege, at vores fund er relevante for psykologers virke, hvilket vi ser gør sig gældende i sundhedssystemet.

7.1 Pårørendes betydning - et behov for rådgivning og viden

Som beskrevet i vores review er tætte støttende relationer af stor betydning for oplevelsen af at gennemgå en transitionsproces, da sådanne relationer kan modvirke flere negative konsekvenser for den transkønnedes fysiske og mentale helbred. Støtte fra ligesindede, som vores interviewpersoner kan siges at få gennem de venner, som de kan snakke med om køn, er vigtig, da disse venner kan bistå med hjælp samt muligheden for at genkende sig selv i andre. Det er dog ikke kun denne form for støtte, transkønnede har brug for. Ifølge von Doussa, Power og Riggs (2017) er der et

behov for støttegrupper til transkønnedes pårørende. Dette behov har fra påbegyndelsen af vores speciale været en interessant pointe for os, som har styrket vores interesse i også at undersøge fællesskabets betydning i en dansk kontekst. Eftersom at vores analyse viste os, at der som forventeligt var samme behov for, at fællesskaber omkring den transkønnede vidste noget om forskellige kønsidentiteter og fordi partner og familie kan have svært ved at acceptere transitionen, besluttede vi os for at undersøge hvilke muligheder, der er for at tilgå støttegrupper som transkønnet og pårørende i Danmark. Vi forsøgte i denne forbindelse at kontakte Sexologisk Center i Aalborg for at høre, hvilke tilbud der forelå transkønnede og deres pårørende, men modtog aldrig noget svar. Vi kontaktede derudover Alex L. Delamare, der arbejder som projektleder for LGBT+ Danmark. Delamare er non-binær og benytter pronominerne de/dem/deres, og vil derfor tiltales sådan i specialet. Alex afholder samtalegrupper for personer, der har overvejelser om deres kønsidentitet. De fortæller, at der er et tilbud for transkønnede børn og deres forældre, der kører på forsøgsbasis på Sexologisk Klinik i København. Dette er et tilbud arrangeret af Foreningen for Støtte til Transkønnede Børn (FSTB), hvor en transkønnet kommer og fortæller. Udover diverse separatistiske arrangementer, er der ikke mange tilbud for pårørende i Danmark, fortæller Delamare (A. Delamare, personlig kommunikation, d. 16/4/2020). Mange forums inviterer ofte ikke pårørende, da de kan få sagt uheldige og stødende ting. Delamare ønsker selv at oprette en samtalegruppe som et pilotforsøg for voksne pårørende, da de ser et behov for et sted, hvor forældre og partnere kan komme af med deres frustrationer. Derudover kan det tænkes, at pårørende i en sådan gruppe ville få svar på mange af de svære spørgsmål, der kan være i forbindelse med at være pårørende til en transkønnet. Det er nemlig ikke nemt for den transkønnede at bære andres frustrationer oveni frygten for at blive valgt fra, fortæller Delamare. At det kan være svært at rumme andres frustrationer og spørgsmål, så vi også hos vores interviewpersoner, hvor Karl eksempelvis oplever spørgsmål og manglende forståelse fra hans forældre. Han nævner desuden, at han ville ønske, at han var sprunget ud, efter han var flyttet hjemmefra, da det var svært at rumme de spørgsmål faren havde til Karls kønsidentitet (K1718-1730). Det bliver på denne måde svært for

både den transkønnede og den pårørende at rumme hinanden. Ikke kun organisationer efterspørger sådanne tilbud ifølge Delamare: Flere transkønnede i alderen mellem 13 og 63 år efterspørger et tilbud eller en kommunal rådgiver, der kan løfte deres bekymringer. Delamare fortæller yderligere, at man kan anskue det således, at man har en transkønnet familie, ikke en transkønnet person i familien. Nogle familiemedlemmer mister en bror, en søn osv. Dette ser vi også i vores review og hos vores interviewpersoner, da deres partnere og familie kan have behov for en tilvænningsperiode. Det handler derfor om at fordele “byrden”, så det ikke er den transkønnede, der står alene med at skulle forklare og rumme familiens frustrationer. At flytte byrden over på andre, end det transkønnede familiemedlem, kan gøre familien i stand til at vise hensyn og stille spørgsmålene, de har, et andet sted. Det er altså vigtigt for den transkønnede og pårørende, at kunne tilgå viden om transkønnethed og at kunne tilgå forløb eller gruppesamtaler, der kan hjælpe dem med at få et overblik over deres situation.

Forskningsartikler fra vores review, vores egne forskningsresultater og samtalen med Delamare, viser altså behovet for viden og rådgivning til pårørende omkring transkønnedes transitionsproces og fællesskabers indflydelse tydeligt. Som fremtidige psykologer er det sådan en viden og indsigt i fællesskabets betydning, vi med vores virke og dette speciale kan bidrage med og rådgive omkring, hvilket vil uddybes yderligere i nedenstående afsnit.

7.2 At varetage opgaven

Behovet for at en psykolog har viden om og kan varetage den ovenfor nævnte opgave er støt stigende i forbindelse med, at der også rettes flere henvendelser til Rigshospitalet for udredning vedrørende kønsidentitetsforhold (Vaaben, 2020). Det kan ud fra problematikkerne i forrige afsnit, tænkes at være nødvendigt med landsdækkende tilbud, så transkønnede og deres pårørende, ikke skal tage til København for at deltage i et møde, hvor pårørende er velkomne. Det er ikke kun pårørende, der har brug for viden om transkønnede, også behandlere i sundhedssystemet kunne have gavn af en større indsigt. Vi ser bl.a. gennem vores

interviewpersoners udsagn, at de oplever diskrimination eller modstand i sundhedssystemet. Dette oplever de fra behandlere, herunder psykologer, neuropsykologer osv.. I artiklen *Han, hun, hen?* af P- Psykologernes Fagmagasin fremgik det, at nogle transkønnede ikke følte sig forstået af behandlere, de mødte (Andersen, 2016). Nogle oplever, at de ikke kan gå fordomsfrit til en psykolog og blive mødt med indsigt på området. En transkønnet i artiklen fortæller om at blive mødt af en faglig tilgang, der var grænseoverskridende, umyndiggørende og havde en advarende tone (ibid.). Psykologerne i artiklen fortæller også om klienter, der har dårlige erfaringer og møder en "det går over"-holdning fra behandlere (ibid.). Derudover påpeger de, at der ikke er mange psykologer, der beskæftiger sig med klienter, der ikke føler, at de passer ind i samfundets kønsnormer (ibid.). Det kan af ovenstående årsager være en god idé for en psykolog at promovere sig som "regnbuevenlig", så transkønnede ved, at de her mødes med åbenhed og accept (ibid.). Der ses altså et tydeligt fagligt behov for en større generel indsigt i transkønnede som minoritet, men også i den betydning deres pårørende bærer for, for en vellykket og positiv transitionsproces. En sådan viden bliver vigtig, hvis man som psykolog skal kunne beskæftige sig med denne befolkningsgruppe uden fordomme og diskriminerende adfærd. Derudover vil en større viden om, hvilke fællesskaber, der har betydning på forskellige tidspunkter af transitionsprocessen, som dette speciale har fundet, have en stor betydning for, at psykologer bedre kan hjælpe og guide den transkønnede imod fællesskaber, der kan støtte og tilbyde den hjælp, som er central for akkurat dér, hvor den enkelte transkønnede befinder sig i transitionsprocessen. At kende betydningen af pårørendes indflydelse i forskellige perioder under transitionsprocessen og at have viden om den type hjælp transkønnede søger og gavnes af, er altså afgørende. For at kunne tage hånd om det hele menneske, er det altså nødvendigt at spørge ind til personens fællesskaber og klarlægge, hvilke ressourcer der er behov for, og hvilke der er tilgængelige, for at vedkommende kan komme så godt igennem transitionsprocessen som muligt.

Specialets fokus har ikke været at undersøge sundhedssystemets indflydelse på transitionsprocessen, dog synes vi alligevel, at det er relevant at tage op, da alle tre

interviewpersoner uopfordret nævner, at de har oplevet problemer med dette system, og da vi i diskussionen behandler, at dette, kan have en indflydelse på deres mulighed for at udleve deres kønsidentitet, vil vi kort komme ind på behovet for viden og indsigt i dette system. Der ses en sammenhæng mellem vores interviewpersoners oplevelser i sundhedssystemet og artiklen *Overlæge: "I befolkningen har man en meget sort-hvid opfattelse af transkønnede"* (Vaaben, 2020), der omhandler en lav grad af kendskab og accept af transkønnede blandt behandlere. I artiklen kan man læse om forskellige læger, der fortæller, at der tidligere har været en meget binær opfattelse af køn, hvor den transkønnede skulle identificere sig som enten mand eller kvinde og "gå hele vejen", altså ønske sig både hormoner, operationer osv., for at blive behandlet. De sidste fem år er der dog sket rigtig meget indenfor området, og man må eksempelvis komme under behandling som transkønnet på trods af, at man har lidelser som depression eller skizofreni, så længe man ikke er psykotisk (Vaaben, 2020). Iflg. Alex Delamare, der også interviewes i ovenstående artikel, er man dog ikke i mål endnu, da behandlingen stadig byder på meget lange udredningsforløb, udskudte operationsdatoer og personer, der frygter ikke at komme igennem nåleøjet til operationer. Sammenholdt med den modstand, vores interviewpersoner har oplevet i sundhedssystemet, er der stadig noget vej at gå: Jeanette blev konsekvent noteret som "han" af en neuropsykolog, der også skrev i sin journal, at patienten mødte op i dametøj, og Trine oplevede en samtale på Center for Kønsidentitet som seksualiserende. Vi finder altså, at behandlingssystemet stadig efterlader spørgsmål om, hvor stor indsigten i transkønnethed er, og hvor stor en viden dette system har om denne befolkningsgruppes oplevelse af at blive misforstået af behandlere, der prøver at navigere i et område under forandring.

8. Konklusion

Vi har i dette speciale undersøgt og besvaret, hvordan forskellige fællesskaber har indflydelse på transkønnedes transitionsproces. Gennem et systematisk review fandt

vi, at dette var et område, der var relevant at undersøge nærmere i en dansk kontekst, da social støtte er af stor vigtighed for transkønnedes trivsel under transitionsprocessen. For at undersøge dette valgte vi at udføre tre semistrukturerede interviews med to transkønnede kvinder og en transkønnet mand. De fællesskaber interviewpersonerne nævnte var familie, partner, venner, online-fællesskaber, foreninger og arbejdet. Interviewene er blevet analyseret, både induktivt og deduktivt, gennem en tematisk analyse. Herigennem skabte vi to temaer: "Fællesskabets funktion" og "fællesskabets reaktion og effekt", som vi benyttede Axel Honneths anerkendelsesteori samt dele af Judith Butlers queer-teori til at analysere. Vi så, at der var en bevægelse mellem de to temaer: Et fællesskabs reaktion og effekt kunne påvirke, hvorvidt den transkønnede havde behov for at søge nye fællesskaber. Hvis et fællesskab havde en emotionel og praktisk funktion og accepterede den transkønnedes transitionsproces, forblev denne umiddelbart i fællesskabet. Hvis et fællesskab derimod ikke kunne forstå eller viste modstand over for transitionsprocessen, søgte den transkønnede nye fællesskaber, der kunne have en positiv funktion.

I temaet "fællesskabets funktion" så vi, at venner, online-netværk og foreninger hovedsageligt havde en praktisk eller tryghedsskabende dimension, hvor den transkønnede kunne stille spørgsmål eller få mulighed for at være sig selv. Desuden faciliterede mødet med forskellige fællesskaber, at den transkønnede havde mulighed for at genkende sig selv og undersøge sin kønsidentitet. I "fællesskabets reaktion og effekt" fandt vi, at alle tre interviewpersoner oplevede støtte fra venskaber, hvor disse især har haft en positiv indflydelse i påbegyndelsen af deres transitionsproces, da de har ydet støtte og hjælp. Nogle af interviewpersonernes relationer til deres partner og familie har involveret kampe om anerkendelse, tilvænningsperioder og ændringer af moralske principper for, at relationen kunne fungere. Manglende forståelse fra forskellige relationer eller frygten for afvisning har påvirket alle interviewpersoner på forskellig vis. Nogle har eksempelvis skjult deres transkønnethed og dermed pausesat deres transitionsproces eller følt sig bremset i denne, hvilket har gjort det svært for dem at udleve deres kønsidentitet. Alle interviewpersoner har oplevet manglende forståelse fra deres familie, men når

familien udviser støtte, så fordrer denne støtte, at de kan fortsætte deres transitionsproces.

Vores fund er på flere punkter i overensstemmelse med den viden, der eksisterer på området, som vi har præsenteret i vores review. Vi ser dog også, at vi kan bidrage med ny viden på området. Da venner ikke var et særligt undersøgt område, valgte vi bl.a. at have fokus på dette. Her fandt vi, at vennerne er det vigtigste fællesskab for de fleste af vores interviewpersoner, og at dette fællesskab har en særlig betydning i starten af transitionsprocessen. Her behandler forskningen i højere grad familien som det vigtigste fællesskab. Derudover ser vi også, at der er flere grunde til, at transkønnede viser hensyn til deres pårørende end dem forskningen præsenterer. Vores interviewpersoner udviser bl.a. hensyn af kærlighed og ikke nødvendigvis af frygt for en antaget forstyrrelse af familien, som forskningen viser. Vi finder, at alle vores interviewpersoners nuværende partnere er blevet i forholdet under transitionsprocessen, hvilket også er en større andel end den, forskningen præsenterer.

Flere af vores artikler i reviewet viste et behov for støttegrupper for transkønnede og pårørende. Da vi ser, at familie og venner er af stor betydning for en positiv transitionsproces, og at megen modstand overfor denne sker pba. manglende forståelse, finder vi et behov for at hjælpe og støtte pårørende under en transitionsproces. Dette vil i sidste ende også hjælpe den transkønnede under transitionen, da denne er en relationel proces. En større faglig indsigt i betydningen af forskelligartet støtte, og hvornår i transitionsprocessen nogle specifikke fællesskaber betyder mest, er hvad dette speciale kan bidrage med. Denne viden og indsigt kan gøre psykologer i stand til at hjælpe med at facilitere en positiv transitionsproces.

9. Perspektivering

Foruden de emner, vi har behandlet og uddybet i specialets analyse, fandt vi flere områder, der kan være relevante at foretage yderligere undersøgelser på. Disse emner

var også et resultat af fællesskabers reaktioner på interviewpersonernes transitionsproces, og inkluderede bl.a. at deres kønsidentitet var svær at italesætte. Dette var især gældende i familien, og hænger sammen med vores argument om, at flere formidlende og imødekommende tilbud for både transkønnede og deres pårørende er nødvendigt (afsnit 7.). Derudover fandt vi, at transkønnede viser et hensyn til deres pårørende, hvor en af vores interviewpersoner endda detransitionerede for sin partners skyld i og med, at hun tog herretøj på i nogle sammenhænge. Dette tyder på, at dét at vise hensyn til sine pårørende, som transkønnet, er mere komplekst end at undgå en forstyrrelse af familien, som vi beskriver i afsnit 6.4.1. Derfor ville en mere dybdegående undersøgelse af dette være relevant at foretage, for at forstå, hvorfor et sådant hensyn tages, og hvilke konsekvenser det kan have for den transkønnede. Derudover oplever alle interviewpersonerne, dét at hjælpe andre, som noget positivt. Hvad dette positive helt præcist består i, og hvad det kan betyde for den transkønnedes egen transitionsproces, vil være interessant at undersøge nærmere, da dette kan belyse et område, der muligvis har potentiale til at højne deres livskvalitet. Ydermere fandt sundhedssystemet og arbejdet som fællesskaber, hvilke vi behandlede kort, da vi ikke havde tilstrækkeligt med datamateriale til at udforske yderligere og da disse fællesskaber ikke var fokus for vores undersøgelse. Disse fællesskaber ville være værd at undersøge nærmere, i en dansk kontekst, for at imødekomme eventuel diskrimination på disse områder.

I dette speciale har vi haft fokus på transkønnedes perspektiv på fællesskabers indflydelse på deres transitionsproces. Fremadrettet kunne det være fordelagtigt at undersøge pårørendes oplevelser under en transitionsproces for at kunne forstå dette perspektiv bedre. Dette ville gøre det lettere at navigere mellem parterne, der er berørte og involverede i en transitionsproces samt øge forståelsen for problematikkerne og dermed evnen til at hjælpe både transkønnede og deres pårørende med at forstå hinandens udfordringer og behov.

Vi har i dette speciale klarlagt, at vi anser kønsidentiteten som en del af identiteten. Denne sammenhæng mellem køn og identitet, eller en eventuel adskillelse af disse, kunne udgøre en større undersøgelse. Derfor ville denne sammenhæng mellem

transkønnedes kønsidentitet og deres overordnede selvforståelse og identitetsdannelse være et interessant fremtidigt forskningsområde, der kunne hjælpe med at kaste lys over, hvor stor effekten kunne være for at finde anerkendelse for andet end sit køn. Dette fandt vi var betydningsfuldt for flere interviewpersoner, der værdsatte at kunne tale om andet end deres køn.

Vi har fundet, at fællesskabernes indflydelse på transkønnedes transitionsproces indeholder et tydeligt tidsmæssigt perspektiv. Venner har eksempelvis en klar hjælpende og støttende funktion i begyndelsen af transitionen. Det kan tænkes, at det i denne periode har en betydning, at det er muligt at tale med venner om køn, uden at føle sig misforstået. Af denne årsag kan det tænkes, at venner, der selv er transkønnede, spiller en vigtig rolle for den enkelte transkønnede, når denne skal udforske sin egen kønsidentitet. Derfor kunne en fokuseret undersøgelse af den tidsmæssige betydning være interessant, herunder hvilke fællesskaber der spiller en rolle hvornår, samt om venner, der deler samme kønsidentitet, spiller en særlig rolle.

Litteraturliste

- Alegría, C. (2010). Relationship challenges and relationship maintenance activities following disclosure of transsexualism. *Journal of Psychiatric and Mental Health Nursing*, 17(10), 909–916. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2850.2010.01624.x>
- Aguis, S. & Tobler, C. (2011) *Trans and intersex people: Discrimination on the grounds of sex, gender identity and gender expression*. Tilgået d. 12.03.2020 fra <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/9b338479-c1b5-4d88-a1f8-a248a19466f1>
- American Psychological Association. (2015). Guidelines for psychological practice with transgender and gender nonconforming people. *American Psychologist*, 70(9), 832–832. doi.org/10.1037/a0039906
- Andersen, H. (2013) Jürgen Habermas og Axel Honneth. In Andersen, H. & Kaspersen, L. (Eds.) *Klassisk og Moderne Samfundsteori* (1. ed, pp. 408-416) København: Hans Reitzels Forlag
- Andersen, N.T. (2016) Han, hun, hen, de. *Magasinet P*, 4, 35-38. Tilgået d. 15.05.2020 fra <http://infolink2019.elbo.dk/PsyNyt/Dokumenter/doc/18898.pdf>
- Andersen, N.R & Danielsen, S.S & Hall, N. D. (2018) *Hunkøn*. (Afsnit 1-6).DR.dk. Tilgået d. 10.09.2019 fra https://www.dr.dk/drtv/episode/hunkoen_47666
- Bethea, M., & Mccollum, E. (2013). The Disclosure Experiences of Male-to-Female Transgender Individuals: A Systems Theory Perspective. *Journal of Couple & Relationship Therapy*, 12(2), 89–112. <https://doi.org/10.1080/15332691.2013.779094>
- Boolsen, M. W (2010) Grounded theory. In Brinkmann, S & Tanggaard, L. (Eds.) *Kvalitative metoder – en grundbog*. (1.ed. pp. 207-208). København: Hans Reitzels Forlag
- Braun, V., & Clarke, V. (2008). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Brinkmann, S. (2010) Etik i en kvalitativ verden. In Brinkmann, S & Tanggaard, L. (Eds.) *Kvalitative metoder – en grundbog*. (1.ed. pp. 429-445). København: Hans Reitzels Forlag
- Brinkmann, S. (2012) Kvalitativ udforskning af hverdagslivet. (1.ed.). København: Hans Reitzels Forlag (Kapitel: 5)

- Brinkmann, S. (2011) Socialkonstruktionisme og diskurspsykologi. In Karpatschhof B. & Katzenelson, B. (Eds.) *Klassisk og moderne psykologisk teori*. (2.ed., pp. 412-431). København K: Hans Reitzels Forlag
- Brown, C., Dashjian, L., Acosta, T., Mueller, C., Kizer, B., & Trangsrud, H. (2013). Learning from the Life Experiences of Male-to-Female Transsexuals. *Journal of GLBT Family Studies*, 9(2), 105–128.
<https://doi.org/10.1080/1550428X.2013.765247>
- Budge, S., Katz-Wise, S., Tebbe, E., Howard, K., Schneider, C., & Rodriguez, A. (2013). Transgender Emotional and Coping Processes: Facilitative and Avoidant Coping Throughout Gender Transitioning. *The Counseling Psychologist*, 41(4), 601–647. <https://doi.org/10.1177/0011000011432753>
- Butler, J. (2011) *Kønsballade – Feminisme og subversionen af identitet*. (2.ed) København: Forlaget THP (pp. 84-136)
- Butler, J. (2007) Subjekt, køn og begær. In Søndergaard, D.M (Ed.) *Feministiske tænkere. En tekstsamling*(1.ed, pp. 27-74). Hans Reitzels Forlag
- Butler, J. (2004) *Undoing gender* (1.ed. pp.131-152) Routledge: New York
- Dentice, D., & Dietert, M. (2015). Liminal Spaces and the Transgender Experience. *Theory in Action*, 8(2), 69–96. <https://doi.org/10.3798/tia.1937-0237.15010>
- DR.dk (2017) *Nu slettes transkønnede fra liste med psykiske sygdomme*. DR.dk. Tilgæet d. 10.5.2019 fra <https://www.dr.dk/nyheder/indland/nu-slettes-transkoennede-fra-liste-med-psykiske-sygdomme>
- Eisenberg, E., & Zervoulis, K. (2020). All flowers bloom differently: an interpretative phenomenological analysis of the experiences of adult transgender women. *Psychology & Sexuality: Preaching to the Choir 2018: An International LGBTQ Psychology Conference*, 11(1-2), 120–134.
<https://doi.org/10.1080/19419899.2019.1661278>
- Giddens, A. (2013). *Modernity and Self-Identity Self and Society in the Late Modern Age*. Hoboken: Wiley (pp. 70-108).
- Hines, S. (2017) *TransForming Gender: Transgender practices of identity, intimacy and care*. Bristol: Policy Press (pp. 1-34)

- Honneth, A. (2006) *Kamp om anerkendelse: sociale konflikters moralske grammatik* (1.ed) København: Hans Reitzels Forlag (pp. 57-185)
- Honneth, A. (2003) *Behovet for anerkendelse* (1.ed) København: Hans Reitzels Forlag (pp. 60-118, 140-152)
- Inglis, D. & Thorpe, C. (2012). *An invitation to social theory*. (2. ed.) Cambridge: Polity Press. (pp. 62-86, 189-208)
- Kvale & Brinkmann (2008) *Interview* (2. ed). København: Hans Reitzels Forlag
- Levitt, H., & Ippolito, M. (2014). Being Transgender: Navigating Minority Stressors and Developing Authentic Self-Presentation. *Psychology of Women Quarterly*, 38(1), 46–64. <https://doi.org/10.1177/0361684313501644>
- Lildal-Schrøder, N. (2020) *Kort og godt om LGBT+*. København: Dansk Psykologisk Forlag. (p. 31)
- Meier, S., Sharp, C., Michonski, J., Babcock, J., & Fitzgerald, K. (2013). Romantic Relationships of Female-to-Male Trans Men: A Descriptive Study. *International Journal of Transgenderism*, 14(2), 75–85. <https://doi.org/10.1080/15532739.2013.791651>
- Nepper Larsen, S., & Kryger Pedersen, I. (2011). *Sociologisk leksikon*. København: Hans Reitzels forlag. (pp. 197-198)
- Nielsen, M., Møller, B. & Høiseth, A. (unpub). Transkønnede kvinders konstruktion af kønsidentitet.
- Pflum, S., Testa, R., Balsam, K., Goldblum, P., & Bongar, B. (2015). Social Support, Trans Community Connectedness, and Mental Health Symptoms Among Transgender and Gender Nonconforming Adults. *Psychology of Sexual Orientation and Gender Diversity*, 2(3), 281–286. <https://doi.org/10.1037/sgd0000122>
- Ramsat, J. (2013) Frankfurterskolen. In Andersen, H. & Kaspersen, L. (Eds.) *Klassisk og Moderne Samfundsteori* (1. ed, pp. 179-196) København: Hans Reitzels Forlag
- Reisner, S., Poteat, T., Keatley, J., Cabral, M., Mothopeng, T., Dunham, E., Baral, S. (2016). Global health burden and needs of transgender populations: a review. *The Lancet*, 388(10042), 412–436. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(16\)00684-X](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(16)00684-X)
- Rhodes, C., & Carlsen, A. (2018). The teaching of the other: Ethical vulnerability and generous reciprocity in the research process. *Human Relations*, 71(10), 1295–1318. <https://doi.org/10.1177/0018726717741530>

Salih, S. (2002) *Judith Butler*. London: Routledge (pp. 43-73)

Schimmel-Bristow, A., Haley, S., Crouch, J., Evans, Y., Ahrens, K., Mccarty, C., & Inwards-Breland, D. (2018). Youth and Caregiver Experiences of Gender Identity Transition: A Qualitative Study. *Psychology of Sexual Orientation and Gender Diversity*, 5(2), 273–281. <https://doi.org/10.1037/sgd0000269>

Smith, A., Hallum-Montes, R., Nevin, K., Zenker, R., Sutherland, B., Reagor, S., Brennan, J.(2018). Determinants of Transgender Individuals' Well-Being, Mental Health, and Suicidality in a Rural State. *Journal of Rural Mental Health*, 42(2), 116–132.<https://doi.org/10.1037/rmh0000089>

Sproget.dk drag tilgået d. 27.05 2020, fra
<https://sproget.dk/lookup?SearchableText=drag>

Stewart, L., O'Halloran, P., & Oates, J. (2018). Investigating the social integration and wellbeing of transgender individuals: A meta-synthesis. *International Journal of Transgenderism*, 19(1), 46–58. <https://doi.org/10.1080/15532739.2017.1364199>

Stryker, S. (2008). *Transgender History*. (1.ed pp. 31-59) Berkeley, Calif: Seal Press.

Tanggaard, L & Brinkmann, S. (2010a) Interviewet: samtalen som forskningsmetode. In Brinkmann, S & Tanggaard, L. (Eds.) *Kvalitative metoder – en grundbog*. (1.ed. pp. 29-55). København: Hans Reitzels Forlag

Tanggaard, L. & Brinkmann, S. (2010b) Kvalitet i kvalitative studier. In Brinkmann, S & Tanggaard, L. (Eds.) *Kvalitative metoder – en grundbog*. (1.ed., pp. 489-499). København: Hans Reitzels Forlag

Vaaben, L. (2020). Overlæge: "I befolkningen har man en meget sort-hvid opfattelse af transkønnede", *Information*. Tilgået d. 14.05.2020 fra
<https://www.information.dk/moti/2020/04/overlaege-befolkningen-sort-hvid-opfattelse-transkoennede>

Veldorale-Griffin, A. (2014). Transgender Parents and Their Adult Children's Experiences of Disclosure and Transition. *Journal of GLBT Family Studies*, 10(5), 475–501. <https://doi.org/10.1080/1550428X.2013.866063>

von Doussa, H., Power, J., & Riggs, D. (2017). Family matters: transgender and gender diverse peoples' experience with family when they transition. *Journal of Family Studies*, 1–14. <https://doi.org/10.1080/13229400.2017.1375965>

Willig, R. *Indledning* in Honneth, A. (2003) *Behovet for anerkendelse* (1.ed) København: Hans Reitzels Forlag (pp. 7-20)

Ziethen, M., Stegeager, N. & Molly-Søholm, T. (2013) Anerkendelse. In Jacobsen, M., Laursen, E. & Olsen, J. (Eds.) *Socialpsykologi: En grundbog til et fag* (1. Ed, pp. 427-449)